

24 augustus 2015

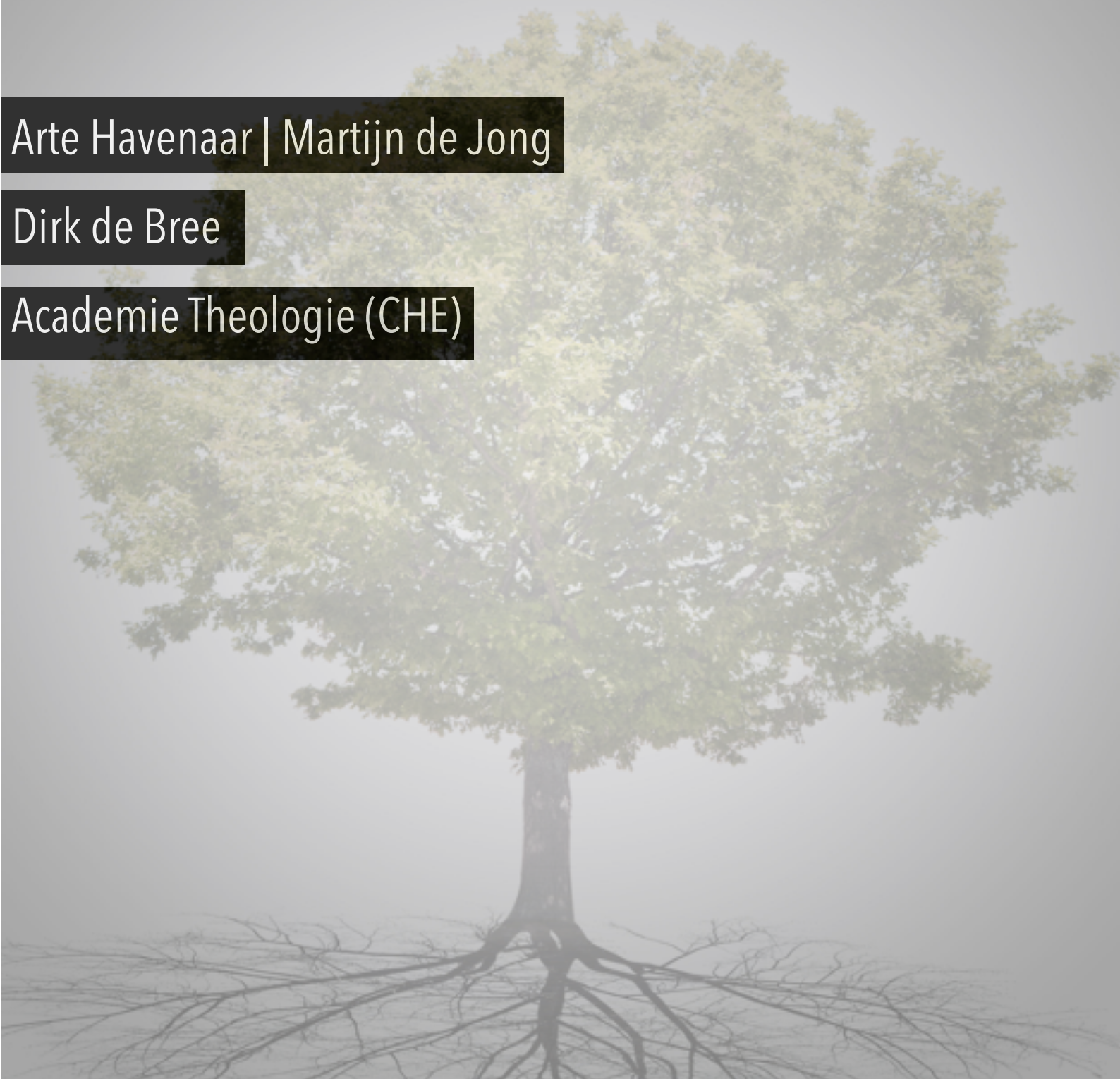
Expositie IZB

Een impressie van missionaire gemeenschapsvorming

Arte Havenaar | Martijn de Jong

Dirk de Bree

Academie Theologie (CHE)

VOORWOORD

Voor u ligt de scriptie *'Expositie IZB: een impressie van missionaire gemeenschapsvorming'*. Wij presenteren met gepaste trots het resultaat van een ontdekkingsreis door het Nederlandse landschap van gemeentestichting. In dit onderzoek hebben wij in kaart gebracht hoe gemeentestichting in de Nederlandse context zich presenteert en hoe zij benaderd kan worden. Deze scriptie is geschreven in het kader van ons afstuderen van de opleiding Godsdienst Pastoraal Werk aan de Academie Theologie van de Christelijke Hogeschool Ede.

Deze scriptie is geschreven in opdracht van de IZB (het zendingsorgaan van de Protestantse Kerk in Nederland) en we maken van de gelegenheid gebruik om hen te bedanken voor de mogelijkheid om de dagelijkse praktijk van gemeentestichting te onderzoeken. Onze speciale dank gaat daarbij uit naar Kees Koster (programma-manager missionaire projecten), die als contactpersoon heeft gefungeerd en wiens inbreng in het proces wij waarderen. Daarop aansluitend spreken we onze dank uit naar Henk Boerman, die op korte termijn een grote inhaalslag heeft moeten maken, maar bereid was om mee te denken en ons de ruimte gaf.

We bedanken Dirk de Bree voor zijn flexibiliteit in het afstudeerproces en voor het meedenken in het concretiseren van de centrale vraagstelling. Hij was bereid om zich aan ons schema aan te passen.

Onze speciale dank gaat ook uit naar de werkers van de IZB-projecten die wij onderzocht hebben - Henk Boerman, Niels de Jong, Petra de Nooy, Nico van Splunter, Jan Waanders en Bettelies Westerbeek - die tijd wilden vrijmaken voor dit onderzoek. Gedurende het onderzoek zijn er nog andere mensen deelgenoot geworden en gemaakt van het onderzoek. We bedanken allen die op de een of andere manier een bijdrage hebben geleverd aan het product dat er nu ligt. Zonder de steun van allen die om ons heen staan, had dit onderzoek er heel anders uitgezien.

We wensen u een boeiende ontdekkingsreis door het Nederlandse landschap van gemeentestichting!

Arte Havenaar

Martijn de Jong

SAMENVATTING

Het doel van dit onderzoek is dat de IZB zicht krijgt op wie zij is en wil zijn op het gebied van gemeentestichting. In plaats van de visie vanaf de tekentafel te communiceren naar buiten toe, wil de IZB inzicht in de huidige ontwikkelingen binnen de verschillende projecten. Om hieraan te kunnen voldoen, hebben wij zes initiatieven van missionaire gemeenschapsvorming onderzocht, waarbij de IZB initiërend en/of ondersteunend betrokken is (geweest). Dit hebben wij gedaan aan de hand van de volgende probleemstelling:

Waar bevinden de profielen van de zeven te onderzoeken missionaire, gemeenschapsvormende initiatieven die ondersteund en/of geïnitieerd worden door de IZB zich op het palet van de hedendaagse benaderingen van gemeentestichting in de Nederlandse context?

Om tot een antwoord op deze vraag te komen, hebben wij de praktijk van zes projecten onderzocht. Dit hebben we gedaan door een observatiemodel - het 'boom'-model - te ontwikkelen waarmee missionaire, gemeenschapsvormende initiatieven onderzocht kunnen worden. Vanuit dit model volgt een profielschets van het project dat geplaatst kan worden binnen een breder kader van benaderingen van gemeentestichting. Dit bredere kader hebben we geschetst in het zelfontworpen 9-dimensionale palet.

Het voornaamste resultaat dat uit ons onderzoek naar voren komt, is dat de zes projecten die wij onderzocht hebben, onderling van elkaar verschillen op meerdere punten. Er zijn ook gemeenschappelijke delers aan te wijzen. De projecten die wij onderzocht hebben, leggen een sterke focus op hoe de omringende context benaderd wordt, werken vanuit een sterke visie voor missie en geven ruimte voor dynamisch en gedeeld leiderschap. Daarbij wordt gewerkt voor en met mensen naar bepaalde doelen - in plaats van andersom - en krijgt de praktische spiritualiteit vorm en inhoud op de middenweg, mede door discipelschap.

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	1
Samenvatting	2
1 Inleiding	5
1.1 Aanleiding	5
1.2 De probleemomschrijving van het onderzoek	6
1.3 Begripsafbakening	6
2 Methode	8
2.1 Inleiding	8
2.2 Deelnemers aan het onderzoek	9
2.2.1 De populatie, het steekproefkader en de manier van steekproeftrekking	9
2.2.2 Een beschrijving van de populatie	9
2.3 Ontwerp van het onderzoek	10
2.3.1 De methode van dataverzameling	10
2.3.2 De mogelijkheden van dit onderzoek	11
2.3.3 De beperkingen van dit onderzoek	11
2.4 Meetinstrumenten	12
2.5 Analyseprocedure	12
2.5.1 De analyse van het diepte-interviews	13
2.5.2 De analyse van de groepsgesprekken	13
2.5.3 De analyse van het literatuuronderzoek	13
2.5.4 De analyse van het observatieonderzoek	13
3 Resultaten	14
3.1 Wat zijn de belangrijkste hedendaagse benaderingen van gemeentestichting in de Nederlandse context?	14
3.1.1 Een inleiding	14
3.1.2 Een bijbels-theologisch kader voor gemeentestichting	14
3.1.3 Een historische schets van gemeentestichting in de Nederlandse context	16
3.1.4 Een definitieve schets van gemeentestichting in de Nederlandse context	17
3.1.5 Een palet voor gemeentestichting in de Nederlandse context	18
3.2 Wat is een bruikbaar observatiemodel om missionaire, gemeenschapsvormende initiatieven van de IZB in kaart te brengen?	21
3.2.1 Een inleiding	21
3.2.2 Verantwoording van het 'boom'-model	21
3.2.4 Een verantwoording van de gekozen onderdelen	23
3.3 Wat is het profiel van de zes afzonderlijke missionaire projecten van de IZB?	26
3.3.1 Een inleiding	26
3.3.2 Perron 61 Zoetermeer	26

3.3.3	Geloven in Spangen Rotterdam	28
3.3.4	Noorderlicht Rotterdam	30
3.3.5	Het Pand Groningen	32
4	Conclusies	38
4.1	Inleiding	38
4.2	Primaire conclusies	38
4.3	Secundaire conclusies	43
5	Aanbevelingen	47
6	Evaluatie	48
	Literatuurlijst	49
	Bijlagen	53
1	Uitwerking van het meetinstrument	53
1.1	Opzet diepte-interviews	53
1.2	Opzet groepsinterviews	56
1.3	Opzet observatieonderzoek	57
2	Het 'boom'-model: uitleg en verantwoording	58
3	Data-analyse Perron 61 Zoetermeer	74
4	Data-analyse Geloven in Spangen Rotterdam	89
5	Data-analyse Noorderlicht Rotterdam	98
6	Data-analyse Het Pand Groningen	105
7	Data-analyse MarcusConnect Den Haag	115
8	Data-analyse Leven in Laak Den Haag	125
9	Het 9-dimensionale palet: uitleg en verantwoording	133
10	Taakverdeling	140

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding

Het is niet vreemd om in deze tijd onderzoek te doen naar gemeentestichting in de Nederlandse context. Dit gebeurt meer, en met zekere regelmaat verschijnen er nieuwe rapporten. Door denominaties en organisaties worden nieuwe manieren van kerk-zijn ontdekt en structuren veranderen. Op verschillende plaatsen en manieren worden nieuwe kerken geplant.¹ Het borrelt en pruttelt in het laboratorium van de kerk.²

In dit onderzoek wordt een impressie gegeven van een vedette op het gebied van gemeentestichting en kerkplanting. Zij doet dit op een eigen manier, maar hoe ziet dat er precies uit? Welke keuzes worden gemaakt? Wat gebeurt er eigenlijk in de praktijk? In dit beschrijvend onderzoek wordt een expositie gemaakt van de IZB, de vereniging voor zending in Nederland. De IZB is betrokken bij gemeentestichting, revitalisering, missionair-diaconale projecten en pioniersplekken op verschillende plekken in Nederland. De IZB heeft *passie voor missie* en wil een heldere beschrijving van wie zij is en hoe zij werkt in de praktijk van gemeentestichting. Dit moet niet gebeuren vanaf de tekentafel in Amersfoort, maar opkomend vanuit de praktijk. Er is zicht nodig op de praktijk van de missionaire initiatieven die zij ontwikkelt en ondersteunt. Hoewel er wel lijnen aan te wijzen zijn, ontbreken de onderbouwing en uitwerking. De opdrachtgever wil een beschrijving van hoe zij bezig is met kerkplanting.

In dit onderzoek hebben wij zes missionaire, gemeenschapsvormende initiatieven - afgekort: MGI's - van de IZB onderzocht. In deze beschrijving komen de praktijken van de projecten en de theoretische en theologische kaders met elkaar in gesprek. Om dit gegrond te doen, zijn zes profielen geschetst die we plaatsen op het palet van hedendaagse benaderingen van gemeentestichting. Vanuit deze zes profielen verwachten we 'brokstukken' voor visie te kunnen onderscheiden voor de taakgroep *Kerkplanting* binnen de IZB. Deze 'expositie' dient als basis voor een vernieuwde visienota - en daaruit volgend beleid - zodat er duidelijkheid komt over wie de IZB is en wil zijn op het palet van gemeentestichting in de Nederlandse context. Als onderzoekers hebben wij dus geen waarderende aanbevelingen gedaan, maar wel hebben wij lijnen en brokstukken voor visie aangewezen, die vanuit het onderzoek naar voren komen.

¹ Murray, S., *Church Planting: Laying Foundations* (Carlisle: Paternoster, 1998) 87-95.

² Paas, S., *Kerkvernieuwing door kerkplanting. De betekenis van kerkplanting voor de toekomst van de christelijke traditie in Europa* (oratie: VU Amsterdam, 2011), geraadpleegd op 15 mei 2015. Beschikbaar via http://dspace.ubvu.vu.nl/bitstream/handle/1871/19539/Paas_oratie.pdf?sequence=4.

1.2 De probleemomschrijving van het onderzoek

De bovenstaande aanleiding en situatie vormt de grond voor de probleemstelling van dit onderzoek:

Waar bevinden de profielen van de zes te onderzoeken missionaire, gemeenschapsvormende initiatieven die ondersteund en/of geïnitieerd worden door de IZB zich op het palet van de hedendaagse benaderingen van gemeentestichting in de Nederlandse context?

Het doel van dit onderzoek is dat de IZB inzicht krijgt in wie zij is en wil zijn op het gebied van kerkplanting in de Nederlandse context.

Gezien de breedte van de probleemstelling hebben we ervoor gekozen om de hoofdvraag in de volgende deelvragen te verdelen; deze deelvragen hebben we gebruikt als handvatten tijdens het onderzoek:

1. Wat zijn de belangrijkste hedendaagse benaderingen van gemeentestichting in de Nederlandse context?
2. Wat is een bruikbaar observatiemodel om missionaire, gemeenschapsvormende initiatieven van de IZB in kaart te brengen?
3. Wat is het profiel van de zes afzonderlijke missionaire projecten van de IZB?

1.3 Begripsafbakening

In deze begripsafbakening geven we een beschrijving van de belangrijkste begrippen uit de probleemstelling en de bijbehorende deelvragen. Het is belangrijk om een bruikbare definitie te geven van de volgende begrippen:

- ▶ *Bevinden*: Het woord 'bevinden' spreekt over de huidige plaats van de profielen. Dit betekent dat de profielen niet per definitie massief hun plaats innemen. Er is ruimte voor beweging.
- ▶ *Profielen*: Dit woord wordt kan tweevoudig worden gedefinieerd: het profiel kan van opzij gezien worden - een zijaanzicht (1) en is ook een beschrijving van het geheel van kenmerken en eigenschappen van een object of persoon (2). In dit onderzoek gebruiken wij de tweede definitie voor de MGI's van de IZB.
- ▶ *Missionaire*: Het woord 'missionair' is hot en tegelijkertijd diep geworteld in de trinitarische theologie.³ De bijbelse God is van nature een zendende God,⁴ en roept de kerk op om met Hem mee te doen.⁵ In dit onderzoek hanteren we de term 'missionair' als 'gericht op en bereid om deel te nemen aan Gods missie om de schepping te verlossen'.

³ Bosch, D., *Transforming Mission: Paradigm Shifts in Theology of Mission* (New York: Orbis, 1991) 389-390.

⁴ Stott, J.R.W., 'The Living God Is a Missionary God' in: Berney, J.E. (red.), *You Can Tell the World* (Downers Grove: InterVarsity, 1979) 3-9.

⁵ Keller, T., *Centrum kerk. Het evangelie middenin in je stad* (Franeker: Van Wijnen, 2014) 225.

- ▶ *Gemeenschapsvormende initiatieven*: In dit onderzoek bedoelen we met 'gemeenschapsvormende initiatieven' de zes projecten van de IZB die samen gemeenschap zijn en willen zijn.⁶
- ▶ *Ondersteund en/of geïnitieerd*: De IZB is op verschillende manieren betrokken op missie in Nederland. Hier bedoelen we specifiek de initiatieven van gemeenschapsvorming, waarin de IZB financieel en/of anderszins ondersteunend betrokken is - hetzij vanaf en/of in de start hetzij vanaf een later moment.
- ▶ *Palet*: Een schilderspalet geeft de mogelijkheid om verschillende kleuren te gebruiken en deze te mengen tot een andere kleur. Dat betekent dat er nieuwe kleuren kunnen ontstaan en oude kleuren kunnen opraken.
- ▶ *Hedendaagse benaderingen*: Het stichten van nieuwe gemeenten is niet nieuw, maar gebeurt al honderden jaren. Dit onderzoek richt zich op benaderingen die zich anno 2015 presenteren.
- ▶ *Gemeentestichting*: Gemeentestichting en kerkplanting zijn termen die door elkaar heen gebruikt worden, maar verschillende accenten leggen. Met gemeentestichting bedoelen wij de initiatieven - of projecten - die vanuit de eerdergenoemde missie samen (heils)gemeenschap zijn en willen zijn.
- ▶ *In de Nederlandse context*: Gemeentestichting is iets dat wereldwijd gebeurt. In dit onderzoek richten wij ons op de Nederlandse context, omdat de IZB zich richt op zending in Nederland.

⁶ Noort, G., e.a., *Als een kerk opnieuw begint. Handboek voor missionaire gemeenschapsvorming* (Zoetermeer: Boekencentrum, 2008) 15.

2 METHODE

2.1 Inleiding

De basis van dit beschrijvende onderzoek wordt gevormd door de kwalitatieve methode van onderzoek: het literatuuronderzoek, de interviews, de observatiemomenten en de groepsinterviews. Dit sluit nauw aan bij de doelstelling van dit onderzoek, aangezien we een profiel schetsen van zes initiatieven van missionaire gemeenschapsvorming⁷ - waar de IZB een initiërende en/of ondersteunende rol vervult - om te ontdekken wat er op dit moment in de praktijk van deze plekken gebeurt. Dit onderzoek is beschrijvend en als zodanig hebben wij geen aanbevelingen gedaan vanuit een waarderend perspectief. Wel hebben we vanuit de conclusies en het antwoord op de probleemstelling enkele brokstukken voor visie aangewezen. Wij hebben onderzoek gedaan bij zes verschillende projecten. Ieder van deze projecten kent zijn eigen context. Dit gegeven vroeg van ons een creatieve manier om enerzijds een antwoord te formuleren op de centrale vraagstelling en anderzijds de dagelijkse praktijk van de verschillende IZB-projecten goed in beeld te brengen.

Hierbij waren we ons bewust van het feit dat het moeilijk is om kwalitatief onderzoek te generaliseren. De kracht van kwalitatief onderzoek is dat het in zijn context wordt bestudeerd.⁸ Dit vormt daarom een belangrijk onderdeel van onze manier van onderzoek. Om een scherp en volledig beeld te krijgen van de praktijk, is het nodig om de praktijk eerlijk en systematisch te benaderen. Daarvoor hebben wij een observatiemodel ontworpen - het 'boom'-model - om recht te doen aan de diverse en veelkleurige praktijk van gemeentestichting. Vanuit dit observatiemodel volgt een profielschets van het desbetreffende project.

Deze zes profielen plaatsen we in het bredere kader van hedendaagse benaderingen van gemeentestichting in de Nederlandse context. Hiervoor hebben wij literatuuronderzoek gedaan. Daarmee is dit onderzoek maatschappelijk relevant, omdat zij een vraag uit de praktijk van gemeentestichting in de Nederlandse context beantwoordt. Tegelijkertijd kent ons onderzoek aspecten van fundamenteel onderzoek, aangezien we de praktijk van de IZB plaatsen in het bredere kader van gemeentestichting in Nederlandse context. Dit is niet direct toepasbaar in de praktijk, maar geeft de IZB een beeld van waar zij zich bevindt op het palet van gemeentestichting.⁹

In het project dat wij hebben uitgevoerd in opdracht van de IZB, is observatieonderzoek een wezenlijk onderdeel geweest. Hiermee doelen wij op de systematische waarneming van bepaald gedrag van personen.

⁷ Het gaat om de volgende zes missionaire, gemeenschapsvormende initiatieven (MGI's): *Geloven in Spangen* (Rotterdam-West), *Het Pand* (Groningen), *Leven in Laak* (Den Haag De Laak), *MarcusConnect* (Den Haag Moerwijk), *Noorderlicht* (Rotterdam) en *Perron 61* (Zoetermeer).

⁸ Yin, R. K., *Case Study Research: Design and Method* (Thousand Oaks, California: Sage Publications, 1994) in: Heij, J., *Believing in Urban Neighbourhoods. Faith Based Organisations & Social Cohesion in Spangen* (Masterscriptie Radboud Nijmegen, 2013)

⁹ Verhoeven, N., *Wat is onderzoek? Praktijkboek methoden en technieken voor het hoger onderwijs* (Den Haag: Boom Lemma uitgevers, 2011) 28.

Daarbij hebben we ons beperkt tot de aspecten die relevant zijn voor dit onderzoek.¹⁰ We hebben gebruik gemaakt van deze methode van onderzoek om een beeld te krijgen van de praktijk van de verschillende activiteiten van de zes MGI's die wij onderzocht hebben. Als voorbeeld noemen we hier het observeren van vieringen, kringen en andere activiteiten.

2.2 Deelnemers aan het onderzoek

2.2.1 De populatie, het steekproefkader en de manier van steekproeftrekking

De populatie van dit onderzoek bestaat uit alle betrokkenen bij de eerdergenoemde zes projecten van de IZB die wij onderzoeken. Het afbakenen van de populatie is in het kader van dit onderzoek nodig, maar niet eenvoudig, aangezien missionaire, gemeenschapsvormende initiatieven vaak werken vanuit een flexibele betrokkenheid; er was geen sluitende afbakening te maken. Dit maakte het lastig om een steekproefkader te definiëren. Het domein waarover wij uitspraken willen doen, beslaat namelijk het totaal van professionals, vrijwilligers en betrokkenen bij de zes verschillende MGI's. Anders gezegd, het totaal aantal mensen dat op een of andere manier betrokken is bij een missionair, gemeenschapsvormend initiatief van de IZB. Wel is er in de verschillende projecten een vaste kern van bezoekers en medewerkers. Deze vormen onze operationele populatie: binnen deze populatie hebben we de activiteiten geobserveerd en interviews afgenomen.¹¹

Aangezien wij ons onderzoek kwalitatief vormgeven, hebben we gekozen voor een selecte steekproef. Het is namelijk niet passend bij de manier van werken van de MGI's om bezoekers - die voor een (groot) deel zoekend zijn of niet uitgesproken gelovig of kerkelijk - te vragen mee te doen aan een enquête. Daarmee is het relatief natuurlijke effect van observeren weg. Daarbij achtten wij het niet efficiënt om dit in zes verschillende projecten te doen, zeker gezien de eerdergenoemde flexibele betrokkenheid van bezoekers.

In deze doelgerichte steekproef hebben wij ervoor gekozen om bij drie projecten de werker te interviewen en bij twee van deze drie projecten een groepsbijeenkomst te organiseren met de meest betrokken vrijwilligers. Daarbij vroegen we de werker welke activiteiten het meest kenmerkend zijn voor het desbetreffende project; deze activiteiten hebben we bezocht en geobserveerd om op deze manier een goed beeld te krijgen van de werkelijkheid van de dagelijkse praktijk van de MGI's.¹² De respondenten van de interviews hebben wij benaderd in overleg met de werker van het desbetreffende project. Dit had te maken met de doelgerichte steekproef die wij gebruikten; voor de interviews zochten we respondenten die zeer betrokken waren bij het project. Hetzelfde gold voor de groepsbijeenkomsten die we geïnitieerd hebben.

2.2.2 Een beschrijving van de populatie

In het beschrijven van de onderzoeksgroep is het nodig dat er relevante achtergrondkenmerken bekend zijn, die kenmerkend zijn voor de populatie.¹³ Dit bleek lastig te zijn binnen ons onderzoek, omdat het van

¹⁰ Verhoeven, *Wat is onderzoek?*, 141.

¹¹ Ibid., 182-183.

¹² Ibid., 189-191.

¹³ Ibid., 357.

tevorens niet duidelijk was hoe de onderzoeksgroep er precies uitzag. Daarom hebben we ervoor gekozen om een beschrijving van de populatie te geven aan de hand van vier kenmerken die voor alle MGI's gelden. Hierbij baseren wij ons losjes op Heij, die in 2013 een onderzoek heeft gedaan in Rotterdam Spangen naar de invloed van *Faith Based Organisations* op de sociale cohesie in een wijk.¹⁴

De populatie van dit onderzoek bestaat uit alle betrokkenen die betrokken zijn bij de zes MGI's van de IZB die: zich bevinden in een minder ontwikkelde wijk van een stad (1) en vanuit een christelijke organisatie (2) het verlangen hebben om deel van de wijk te zijn (3) en een sociale missie hebben (4).

Dit is een zeer grove beschrijving van de onderzoeksgroep waarmee wij gewerkt hebben. Gedurende het onderzoek hebben wij wel een beter beeld gekregen van de populatie, maar tegelijkertijd werden we gesterkt in onze keuze om deze onderzoeksgroep niet verder te definiëren, omdat zij te divers en flexibel is om te vangen binnen een sluitende definitie.

2.3 Ontwerp van het onderzoek

2.3.1 De methode van dataverzameling

Zoals eerder al genoemd werd, hebben we in dit onderzoek de kwalitatieve methode gebruikt. We hebben enerzijds een uitgebreid, multidisciplinair literatuuronderzoek gedaan. Hierbij verwijzen we graag naar de literatuurlijst van dit onderzoek en bijlage 12. Anderzijds hebben we kwalitatief onderzoek gedaan door middel van diepte-interviews, groepsgesprekken en observatieonderzoek. Daarmee steunt dit onderzoek op een kwalitatieve basis. Daar hebben wij vier redenen voor.

In de eerste plaats geeft de kwalitatieve methode ruimte om de beleving van mensen te beschrijven. De respondenten kunnen op deze manier zelf betekenis geven aan bepaalde situaties en ontwikkelingen.¹⁵ Dit achtten wij belangrijk binnen de context waarin gemeentestichting plaatsvindt; het gaat niet om cijfers, maar juist in deze tijd ook om beleving.

In de tweede plaats is de kwalitatieve methode geschikt om casestudy te doen. Door het ter plekke onderzoeken van zes 'cases' van de IZB, bleek het goed mogelijk om de huidige ontwikkelingen en de praktijk van de MGI's in kaart te brengen. Aangezien een casestudy niet bedoeld is om te generaliseren naar 'een populatie', maar juist het geval beschrijft, sluit dit goed aan bij de vraag van de opdrachtgever om de praktijk in kaart te brengen.¹⁶

In de derde plaats hebben wij gekozen voor literatuuronderzoek om de vraag van de opdrachtgever te kunnen beantwoorden. De opdrachtgever vroeg ons om de praktijk en de huidige ontwikkelingen van verschillende MGI's die zij heeft geïnitieerd en/of ondersteunt, te beschrijven. Deze beschrijving vormt een basis voor het plaatsen van deze MGI's op het palet van de hedendaagse benaderingen van

¹⁴ Heij, *Believing in Urban Neighbourhoods*, 84-85.

¹⁵ Verhoeven, *Wat is onderzoek?*, 30, 141.

¹⁶ Ibid., 342.

gemeentestichting in de Nederlandse context.¹⁷ Om iets te kunnen zeggen over hoe dit palet eruit ziet en hoe zij functioneert, hebben wij gekozen om ons te verdiepen in literatuur over gemeenschapsvorming, organisatiestructuur, leiderschap, theologie, ecclesiologie, etc. Dit vormt de basis voor het verbinden van de kwalitatieve data met de theorie.

Ten laatste hebben wij gekozen voor een multidisciplinaire literatuurverkenning omdat wij een stevig fundament wilden leggen voor het observatiemodel dat wij hebben ontwikkeld. Dit observatiemodel biedt de mogelijkheid om de zes onderdelen van een MGI (missionair, gemeenschapsvormend initiatief) in kaart te brengen en een profiel te schetsen van het project. Om verantwoord en valide te kunnen observeren, hebben wij een basis gelegd door ons 'boom'-model te ontwikkelen vanuit de literatuur.

2.3.2 De mogelijkheden van dit onderzoek

Dit onderzoek biedt verschillende mogelijkheden, die we hieronder noemen:

- ▶ Door het uitgebreide literatuuronderzoek en de verschillende praktijkonderdelen van ons onderzoek, kunnen theorie en praktijk met elkaar in gesprek.
- ▶ Door het beschrijvende aspect van ons onderzoek is het ontwikkelen van een bruikbaar observatiemodel een stap die ons de mogelijkheid geeft om systematisch te observeren.
- ▶ Door een brede, multidisciplinaire basis te leggen voor ons observatiemodel, is dit breder gedragen en kan de toekomst bij meer missionaire, gemeenschapsvormende initiatieven gebruikt worden.
- ▶ Door dit onderzoek wordt de betrouwbaarheid en validiteit van het 'boom'-model direct getest, omdat wij dit model gebruiken in ons onderzoek om een profiel te schetsen van de zes MGI's van de IZB.
- ▶ Dit onderzoek kost de opdrachtgever geen geld; wel vroegen wij begeleiding van Kees Koster (programmamanager *missionaire oefenplaatsen* bij de IZB).

2.3.3 De beperkingen van dit onderzoek

Dit onderzoek bracht uiteraard ook beperkingen met zich mee, die we hieronder noemen:

- ▶ Door de diversiteit van en in de zes verschillende projecten die wij onderzoeken, is het niet eenvoudig om het overzicht van het totale project in het oog te houden. Het gevaar om te verdrinken in de veelheid van gegevens was zeker reëel.
- ▶ Het ontwikkelen van het 'boom'-model heeft veel tijd en energie gevraagd. We wilden een compleet en betrouwbaar model ontwikkelen, dat tegelijkertijd relevant en bruikbaar is. Dit vroeg wel toewijding en discipline om relevante en goede literatuur te zoeken en te verwerken.
- ▶ Het analyseren van de veelheid aan data vroeg nauwkeurigheid. Het verbinden van de uitkomsten van deze data met de literatuur vroeg veel tijd.

¹⁷ Ibid., 151.

2.4 Meetinstrumenten

In dit onderzoek is het van groot belang om een duidelijke omschrijving te geven van de instrumenten die we hebben gebruikt om de theorie te toetsen en de onderzoeksvragen te beantwoorden.¹⁸ Dit geldt in principe voor ieder onderzoek, maar in de ontwikkeling van het 'boom'-model is het ook van wezenlijk belang. In de inleiding en het projectplan staan enkele belangrijke begrippen, voorzien van een omschrijving.

Voor het observatiemodel dat wij ontwikkeld hebben, hebben wij een uitgebreide operationalisatie gedaan door middel van literatuuronderzoek. Het 'boom'-model kent zes onderdelen - theologie, leiderschap, organisatiestructuur, omgeving, gemeenschap en activiteiten - die we afzonderlijk van een onderbouwing vanuit het literatuuronderzoek hebben voorzien. Het 'boom'-model vindt haar praktische uitwerking voor het overgrote deel in een diepte-interview met de betrokken werker en een groeps gesprek met een afvaardiging van het formele - of informele - leiderschap. Deze vormen van dataverzameling hebben de beleavingswereld van de respondenten als uitgangspunt;¹⁹ dit maakt het niet mogelijk om daarvan een nauwgezette operationalisatie te geven. Voor de topic-lijst van de diepte-interviews en de groeps gesprekken verwijzen we naar bijlage 1.1. Daarbij hebben we ook gebruik gemaakt van interactieve werkvormen. Voor een uitgebreide verantwoording van het 'boom'-model verwijzen we naar bijlage 2.1. Ook observeren we verschillende activiteiten bij drie MGI's; voor dit observatieonderzoek hebben we gebruik gemaakt van meerdere vormen van observatieonderzoek.²⁰

In de uitwerking van het 'boom'-model is een operationalisatie te vinden van de verschillende begrippen en onderdelen van het 'boom'-model. Hiervoor verwijzen we naar bijlage 2.2, waar een onderbouwing wordt gegeven van de begrippen. Bij deze onderbouwing is ook een afbakening ingesloten.²¹ Bij elk van de zes onderdelen van het observatiemodel hebben we een werkvorm ontwikkeld, die voortkomt vanuit de operationalisatie van het bijbehorende onderdeel.

2.5 Analyseprocedure

Dit praktijkonderzoek steunt op een kwalitatieve basis. Deze basis kent vier onderdelen: diepte-interviews (1), groeps gesprekken (2), observatieonderzoek (3) en literatuuronderzoek (4). Deze onderdelen hebben we op een verschillende manier geanalyseerd. Hieronder leggen we per onderdeel uit hoe we te werk zijn gegaan en geven we daarvan een onderbouwing.

¹⁸ Ibid., 358.

¹⁹ Ibid., 150.

²⁰ Ibid., 142.

²¹ Ibid., 90.

2.5.1 De analyse van het diepte-interviews

Voor de analyse van de diepte-interviews hebben we als eerste stap het interview uitgeschreven. Dit hebben we gedaan door de geluidsopnames van de diepte-interviews te beluisteren en samen te vatten. Hoewel het uitschrijven van een verbatim wellicht de voorkeur verdiend had, hebben wij bewust deze stap overgeslagen. In het kader van dit onderzoek kost het uitschrijven veel tijd, die relatief weinig oplevert. Daartegenover staat dat onze samenvattingen wel uitgebreid zijn. Vervolgens hebben we per antwoord op de vraag de kern en een bijbehorend codewoord geplaatst. Hierbij hebben we onderscheid aangebracht in welk gedeelte van het antwoord daadwerkelijk een antwoord was op de vraag. Het overige hebben we weggelaten, waarbij we een open benadering hebben gehanteerd, die aansluit bij het kwalitatieve aspect van dit onderzoek.²² De derde en vierde stap van de analyse bestond uit het waarderen van de codewoorden. Hierbij was het in ons onderzoek lastig om te stap te maken naar grote, abstracte woorden, omdat die - naar onze mening - geen recht doen aan de dagelijkse praktijk van een gemeentestichtingsproject. Daarom hebben we ervoor gekozen om de meest treffende codewoorden te plaatsen op de profielschets.

2.5.2 De analyse van de groepsgesprekken

De groepsbijeenkomsten die we in twee van de zes MGI's hebben geïnitieerd, waren geen pure groepsinterviews. We hebben gebruik gemaakt van verschillende soorten vragen en werkvormen. Voor de analyse van deze groepsgesprekken hebben we als eerste stap de geluidsopnames beluisterd en een samenvatting gemaakt. Daarna hebben we dezelfde stappen doorlopen als bij het analyseren van de diepte-interviews.

2.5.3 De analyse van het literatuuronderzoek

Voor de analyse van het literatuuronderzoek hebben we een andere procedure gevolgd. Dit deel van ons onderzoek hebben we voornamelijk in het begin van het project gedaan, om te komen tot een onderbouwing voor het ontwikkelde 'boom'-model.²³ We hebben de verschillende onderdelen van het 'boom'-model onderzocht met behulp van primaire en secundaire literatuur. Daarbij hebben we ook een selectie gemaakt op basis van de *impact factor*.²⁴ Aangezien dit onderzoek over gemeentestichting gaat, hebben we geprobeerd om hier in de gekozen literatuur nauw bij aan te sluiten. Tegelijkertijd is ons literatuuronderzoek multidisciplinair en als zodanig breed onderbouwd.

2.5.4 De analyse van het observatieonderzoek

Voor de analyse van het observatieonderzoek, hebben we gekozen voor het uitschrijven van de observatie, waarbij we enkele aandachtspunten noteren die ook terugkomen in het 'boom'-model. Deze keuze hebben

²² Ibid., 301.

²³ Ibid., 151.

²⁴ Ibid., 152.

we moeten maken, gezien de verschillen tussen de activiteiten van de MGI's die wij onderzocht hebben. De wijze van observeren kozen we per activiteit op basis van wat juist leek op dat moment en in die context. Daarbij was het behouden van de natuurlijke omgeving een belangrijke factor waar we rekening mee hebben gehouden. Dit heeft ook onze keuze voor ongestructureerd observeren bepaald.

3 RESULTATEN

3.1 Wat zijn de belangrijkste hedendaagse benaderingen van gemeentestichting in de Nederlandse context?

3.1.1 Een inleiding

In deze paragraaf gaan we in op de belangrijkste hedendaagse benaderingen van gemeentestichting in de Nederlandse context. Vanuit de beschikbare literatuur schetsen we een beeld van de verschillende benaderingen van gemeentestichting die zich anno 2015 in Nederland presenteren. Dit doen we vanuit uiteenlopende bronnen. Het is onze intentie om volledig te zijn, maar tegelijkertijd willen we niet krampachtig vasthouden aan deze intentie, omdat we ons beseffen dat het veld van gemeentestichting breed is en veel benaderingen kent. Daarom kiezen we ervoor om de belangrijkste benaderingen te beschrijven. Deze beschrijving is de basis voor het palet van hedendaagse benaderingen van gemeentestichting in de Nederlandse context. Daarmee wordt ook een eerste aanzet gedaan is om deze paragraaf ten dienste te stellen van de beantwoording van de centrale vraagstelling.

In de eerste plaats geven we een bijbels-theologisch kader voor gemeentestichting. Daarna schetsen we kort de historie van gemeentestichting in de Nederlandse context. Hierna volgt een definitie van gemeentestichting, waarna we afsluiten met een definitieve palet om de hedendaagse benaderingen van gemeentestichting in de Nederlandse context in kaart te kunnen brengen.

3.1.2 Een bijbels-theologisch kader voor gemeentestichting

Een inleiding

In een paragraaf over hedendaagse benaderingen van gemeentestichting, mag een een bijbels-theologische verkenning niet ontbreken. Daarom is dit de aftrap. In deze verkenning bekijken we de bijbels-theologische gronden die gelegd worden als het gaat om het planten van kerken.

Gemeentestichting in Handelingen

Kerkplanting komt veel naar voren in het Nieuwe Testament. Keller stelt dat het planten van kerken verweven is met de evangelieverkondiging. In Handelingen zijn verschillende voorbeelden van kerkplanting

te vinden. Het is vanzelfsprekend; het is zeker niet eng of zeldzaam.²⁵ Paulus doet het met regelmaat:²⁶ hij sticht kleine huisgemeenten in stedelijke gebieden.²⁷ In het bijbelboek Handelingen wordt zichtbaar dat het zendingswerk van de kerk vaak uitmondt in gemeentestichting.²⁸

Keller onderscheidt in Handelingen 14 duidelijk de drie - steeds weer terugkerende - fasen in Paulus' werk. Het begint met *evangelisatie* (vs. 21), wat meer betekent dan 'verkondigen'. Het woord *euangelizō* betekent 'be-evangeliseren'. Hierna focust Paulus op de gemeenschap; hij onderwees hen in het geloof (vs. 22) en bracht hen bij elkaar. Ten derde werkte Paulus aan *het opleiden van nieuwe leiders*. Paulus zorgt er dus voor dat groepen bekeerlingen zelfstandige kerken worden. In het begin heten ze leerlingen, maar Paulus laat *gemeenten* achter (vs. 23). In Handelingen 14 ziet Keller kerkplanting als zijnde een natuurlijk proces.²⁹

Gemeentestichting in het perspectief van *Missio Dei*

Volgens Murray moet gemeentestichting ingebed en geworteld zijn in de zending van God.³⁰ Daarmee is zending dus in de eerste plaats *theocentrisch*. Dat betekent voor Murray dat de manier waarop God in zijn zending op de wereld betrokken is, dus ook maatgevend en normgevend is voor hoe gemeentestichting gebeurt en moet gebeuren; het gaat dan om verkondiging, maar ook om presentie. Daarmee plaatst Murray gemeentestichting in het perspectief van het koninkrijk van God. Daar dient gemeentestichting op gericht te zijn, omdat God zijn rijk al bouwt.³¹

Het bovenstaande bijbels-theologische kader is niet voorbehouden aan Stuart Murray. Sterker nog, het is ook niet voorbehouden aan het veld van gemeentestichting. Het moge duidelijk zijn dat dit ook geen afgebakend veld is. In bovenstaande bewoordingen herkennen we de *Missio Dei*, de missie van God voor en in de wereld. Dit wordt in de literatuur vaak sterk verbonden aan het Koninkrijk van God.³² Hier ligt een zekere basis voor kerkplanting: woorden als *incarnatie* en *contextualisatie* zijn woorden die horen bij missionair,³³ en daarmee ook essentieel zijn voor kerkplanting. Anders gezegd, enerzijds krijgt de missionaire presentie van de kerk vorm in kerkplanting, maar anderzijds is kerkplanting een vorm van missionaire presentie.

Deze twee 'vakgebieden' zijn sterk met elkaar verbonden. Onderling is ook zichtbaar dat auteurs verwijzen naar en zich baseren op elkaar; missionaire presentie en gemeentestichting zijn praktisch maar

²⁵ Keller, *Centrum kerk*, 330.

²⁶ Paas, 'Kerkvernieuwing door kerkplanting', 4.

²⁷ Brouwer, R., e.a., *Levend lichaam. Dynamiek van christelijke geloofsgemeenschappen in Nederland* (Kampen: Kok, 2007) 72.

²⁸ Noort, e.a., *Als een kerk opnieuw begint*, 41.

²⁹ Keller, *Centrum kerk*, 330

³⁰ Erwich, R., *Veelkleurig verlangen. Wegen van missionair gemeente-zijn* (CHE-reeks; Zoetermeer: Boekencentrum, 2008) 91.

³¹ Murray, *Church Planting*, 22-44.

³² Willard, D., *Gods geheime plan. De herontdekking van een leven met Jezus* (Amersfoort: Inside Out Publishers, 2012); Wright, C.J.H., *De Bijbelse missie. Gods opdracht voor zijn kinderen* (Barneveld: De Vuurbaak, 2011); Gort, G., *God in de stad. Missionair leven in een stedelijke omgeving* (Amsterdam: Ark Media, 2011); Bosch, D., *Transforming Mission. Paradigm Shifts in Theology of Mission* (New York: Orbis Books, 1991).

³³ Keller, *Centrum kerk*, 230.

zeker ook theologisch met elkaar vervlochten. Dit is wellicht een open deur, maar deze open deur wil hier wel genoemd worden, gezien de gemeenschappelijke theologische basis waar beiden op steunen.

Voor dit moment voldoet deze bijbels-theologische schets. We beseffen dat deze minimaal is, maar de focus van dit onderzoek ligt niet op het uiteenzetten van de theologische onderbouwing van missiologie en kerkplanting.

3.1.3 Een historische schets van gemeentestichting in de Nederlandse context

Een inleiding

De overvloed aan aandacht die gemeentestichting en kerkplanting in eigen land vandaag de dag krijgt in Nederland, is lange tijd niet vanzelfsprekend geweest. Sterker nog, gemeentestichting is volgens Paas een geïmporteerd product uit de Verenigde Staten.³⁴ Dit had te maken met de ondernemingslust van de Amerikanen en het negatieve oordeel over de bestaande kerken in Europa. Dit ligt voor een deel aan de basis van de nieuwe kerkelijke praktijk die door de evangelische beweging in Nederland werd geïntroduceerd. De Amerikaanse invloed hierin was voelbaar aanwezig door theologische ideeën, gemeentevormen en geïmporteerde kerkverbanden.³⁵

'Kom over en help'

De voelbare invloed van de Verenigde Staten op gemeentestichting in Nederlandse context is niet vreemd. In de jaren negentig van de vorige eeuw buitelden de publicaties rondom gemeentevormen en gemeentestichting over elkaar heen. Erwich noemt verschillende auteurs - zoals Van Gelder, McLaren, Kimball, Frost & Hirsch, Murray en Keller - die van invloed zijn geweest op de Nederlandse doordenking van gemeentestichting.³⁶ Paas sluit hierop aan door te stellen dat Nederland twee golven van gemeentestichting heeft meegemaakt.

De eerste golf van gemeentestichting die ons land overspoelde, bereikte zijn hoogtepunt in de jaren tachtig en negentig van de vorige eeuw. Dit viel samen met de stichting van honderden evangelische gemeenten in Nederland. Paas stelt dat de evangelische stroming zich nog een plaats moest veroveren op de Nederlandse kerkelijke 'markt', waardoor in het planten van kerken een dubbel motief te zien was. De ze gemeentestichtingsgolf werd voornamelijk geïnspireerd door de *Church Growth* beweging, die stelde dat het vermenigvuldigen van kerken het beste middel tot evangelisatie was. Hierbij waren 'vermenigvuldiging' en 'verzadiging' kernwoorden.

In de loop van de jaren negentig begon het denken over kerkplanting te veranderen, zowel in traditionele als evangelische kerkgenootschappen. Er moest aansluiting gevonden worden bij nieuwe groepen mensen;

³⁴ Noort, e.a., *Als een kerk opnieuw begint*, 84-85.

³⁵ Ibid., 86.

³⁶ Erwich, *Veelkleurig verlangen*, 87-89.

termen als 'contextualisatie' en 'incarnatie' werden vaker gebruikt. In deze fase werd ook het besef voelbaar dat missionaire activiteit meer is dan alleen evangelisatie.³⁷

Verskillende concepten voor een nieuw palet van gemeentestichting

In *Als een kerk opnieuw begint* worden verschillende organisaties, netwerken en kerkgenootschappen genoemd die zich bezig houden met gemeentestichting in Nederland, waarbij een onderscheid gemaakt wordt tussen internationale gemeentestichtende kerken, organisaties en netwerken enerzijds en gemeentestichtende kerken, organisaties en netwerken met Nederlandse wortels. Dit onderscheid hanteren wij ook, maar tegelijkertijd kunnen internationale netwerken sterk aanwezig zijn op het palet van hedendaagse benaderingen van gemeentestichting in Nederlandse context.³⁸ Daarbij is het veld wellicht veranderd sinds 2008. Wellicht doet het overzicht van *Kerklab* meer recht aan het huidige beeld van organisaties, kerken en denominaties die op dit moment betrokken zijn in gemeentestichting.³⁹

Het onderzoek van Vellekoop getiteld *Nieuwe kerken in een nieuwe context: Onderzoek naar gemeentestichting in Nederland*⁴⁰ stamt ook uit 2008 en probeert een volledig beeld te schetsen van de omvang en de aard van gemeentestichting in de Nederlandse context. In dit kader is ook het onderzoek van Vos (2012) het vermelden waard.⁴¹ In *HOOP: Een onderzoek naar de missionaire effectiviteit van kerkplantingen binnen de NGK, CGK en GKV in Nederland* werkt hij de effectiviteit van kerkplanting in de Nederlandse context uit.

3.1.4 Een definitieve schets van gemeentestichting in de Nederlandse context

In een poging om een beeld te vormen van hedendaagse benaderingen van gemeentestichting in de Nederlandse context, is het goed om een beeld te krijgen van waar het eigenlijk over gaat als we het hebben over gemeentestichting. Gemeentestichting, kerkplanting, gemeenschapsvorming, gemeentewording zijn begrippen die over elkaar heen buitelen en kriskras door elkaar gebruikt worden. We doen geen poging om een complete schets te geven, maar hebben enkele kernpunten aangestipt.

In *Als een kerk opnieuw begint* wordt een uiteenzetting gegeven van de verschillen en nadrukken die gelegd worden. Er wordt gesteld dat gemeentestichting een neutrale term is, vergeleken met kerkplanting, *ecclesiogenese* (kerk-wording), kerkvorming en gemeentevorming. Daarbij worden enkele kaders gegeven: het gaat over het planten van kerken vanuit een missionair initiatief, waar de aandacht niet naar binnen, maar naar buiten is gericht. Daarbij gaat het over christelijke gemeenschappen die functioneren als kerken en ontstaan zijn vanuit een dergelijk missionair initiatief. Deze christelijke gemeenschappen worden

³⁷ Noort, e.a., *Als een kerk opnieuw begint*, 86-87.

³⁸ Ibid., 91-109.

³⁹ Dit overzicht is te vinden op: www.kerklab.nl/partners/

⁴⁰ Vellekoop, M., *Nieuwe kerken in een nieuwe context. Onderzoek naar gemeentestichting in Nederland* (Masterscriptie VU Amsterdam, 2008)

⁴¹ Vos, A., *HOOP. Een onderzoek naar de missionaire effectiviteit van kerkplantingen binnen de NGK, CGK en GKV in Nederland* (Masterscriptie VU Amsterdam, 2012)

missionaire initiatieven die (bedoeld of onbedoeld) leiden tot kerkelijke gemeenschapsvorming genoemd.⁴² Deze definitie is voor dit onderzoek zeker werkbaar, omdat ons onderzoeksdomein missionaire initiatieven kent, die zowel bedoeld als onbedoeld leiden tot kerkelijke gemeenschapsvorming.

3.1.5 Een palet voor gemeentestichting in de Nederlandse context

Hierboven gaven we een bijbels-theologisch kader voor gemeentestichting, gevolgd door een schets van de historie van gemeentestichting in Nederlandse context. Daaruit voort vloeit de keuze om ons bij de definitie van Stefan Paas aan te sluiten. Deze eerste drie stappen zijn de aanzet voor een opzet van een palet van hedendaagse benaderingen van gemeentestichting om op te plaatsen.

Een bruikbaar palet

In deze tijd, door socioloog Bauman omschreven als een 'vloeibare samenleving',⁴³ leeft het besef dat vastheid en vanzelfsprekendheid weg is en plaatsgemaakt heeft voor dynamiek en netwerken. Hij stelt dat 'Ours is an experience akin to that of the airline passengers who discover, high in the sky, that the pilot's cabin is empty.'⁴⁴ Dit betekent voor het palet dat de verschillende organisaties, kerken en denominaties die zich bezighouden met gemeentestichting niet in hokjes en vakjes te vangen zijn; naar onze mening vloeien benaderingen van gemeentestichting door elkaar heen en vullen elkaar aan. Het is niet mogelijk om de benaderingen te vangen in een model. Daarom hebben we gekozen voor een palet. Dit geeft meer ruimte voor onderlinge overlap. Hiervoor hebben wij drie redenen:

In de eerste plaats willen we in het maken van een palet recht doen aan de huidige ontwikkelingen die zich zichtbaar aandienen op verschillende niveaus en gebieden. Het gaat er om een omschrijving te geven die enerzijds de benaderingen in kaart brengt en anderzijds ruimte geeft voor de vloeibaarheid (van kerken en kerkplantingen).⁴⁵

In de tweede plaats willen we recht doen aan het eerder geschetste bijbels-theologisch kader voor gemeentestichting. Er is een zichtbare trend - of geaccepteerde paradigmashift - dat gemeentestichting vorm krijgt vanuit en door de principes van de *Missio Dei*, waarin contextualisatie en incarnatie belangrijke termen zijn.⁴⁶ Dit moet ook naar voren (kunnen) komen op het palet

Ten derde moet het palet praktisch overzichtelijk zijn om de veelzijdigheid van gemeentestichting in de Nederlandse context duidelijk te kunnen onderscheiden en de zes MGI's goed te kunnen plaatsen.

⁴² Noort, e.a., *Als een kerk opnieuw begint*, 13-16.

⁴³ Bauman, Z., *Liquid Modernity* (Cambridge; UK: Polity Press, 2000) in: Brouwer, *Levend lichaam*, 256.

⁴⁴ Bauman, *Liquid Modernity*, 133.

⁴⁵ Brouwer, *Levend lichaam*, 257 e.v.

⁴⁶ De *Missio Dei* komt o.a. naar voren in: Willard, D., *Gods geheime plan. De herontdekking van een leven met Jezus* (Amersfoort: Inside Out Publishers, 2012); Wright, C.J.H., *De Bijbelse missie. Gods opdracht voor zijn kinderen* (Barneveld: De Vuurbaak, 2011); Gort, G., *God in de stad. Missionair leven in een stedelijke omgeving* (Amsterdam: Ark Media, 2011) en Bosch, D., *Transforming Mission. Paradigm Shifts in Theology of Mission* (New York: Orbis Books, 1991).

Het 9-dimensionale palet

Om recht te kunnen doen aan de onwaarschijnlijke veelzijdigheid van gemeentestichting in de Nederlandse context, hebben wij diagrammen en grafieken achter ons gelaten. Het is ondoenbaar om de hedendaagse benaderingen van gemeentestichting van elkaar te onderscheiden, aangezien zij op verschillende dimensies - zoals theologische wortels, benadering van de context, leiderschap, etc. - nauwelijks van elkaar te onderscheiden zijn. Dit maakt dat wij gekomen zijn tot het palet hieronder:

In de literatuur en praktijk komen verschillende nadrukken naar voren als het gaat over hoe gemeentestichting in de Nederlandse context eruit ziet. Daarbij gaat het over keuzes die gemaakt worden als het gaat om het benaderen van de context, maar ook de theologische wortels of de vorm van leiderschap. Deze verschillende keuzes of nadrukken zijn verdeeld over negen dimensies, elk met hun eigen aspect van gemeentestichting. Hierdoor wordt de eigenheid van de verschillende organisaties, kerken en denominaties die zich bezighouden met gemeentestichting in de Nederlandse context, gewaarborgd.

Tegelijkertijd biedt dit veelkleurige palet een compleet beeld van hoe gemeentestichting eruit ziet in de Nederlandse context.

Een uitleg van het 9-dimensionale palet

In het palet dat wij ontworpen hebben, is er in principe ruimte voor allerlei benaderingen van gemeentestichting. Hoewel het op het eerste gezicht geen schilderspalet is, zijn er wel overeenkomsten te zien. Die werken we hieronder uit:

In de eerste plaats zijn de verschillende aspecten van benaderingen van gemeentestichting in de Nederlandse context *gekleurd*. Dat betekent dat zij allen een eigen, unieke bijdrage leveren aan hoe een benadering van gemeentestichting eruit kan zien. Daarbij bestaat de mogelijkheid om meerdere opties te kiezen per dimensie, waardoor nog meer variatie en kleur - bijvoorbeeld binnen organisaties of denominaties - te verkrijgen is. Op deze manier wordt overigens voldaan aan de eerdergenoemde vloeibaarheid van kerken en kerkplantingen.

In de tweede plaats doet dit palet recht aan de bijbels-theologische kaders die eerder in deze paragraaf naar voren zijn gekomen. De verschillende begrippen zijn direct of indirect te relateren aan de bijbels-theologische voorkeuren, die bepalend kunnen zijn voor een bepaalde benadering van gemeentestichting. Hierbij hebben we ervoor gekozen niet alleen te verzanden in abstracte begrippen; dat betekent voor het palet dat wij ook leunen op de literatuur en de verdelingen en typering en die daarin genoemd worden.⁴⁷

Ten derde is dit palet overzichtelijk. Er zijn negen vlakken te zien, waarop verschillende dimensies die een rol spelen in een benadering van gemeentestichting, genoemd worden. In elk afzonderlijk vlak heeft men de keuze om één - of meerdere - termen te kiezen, die van toepassing zijn op de benadering van gemeentestichting. Deze termen zijn gefundeerd in relevante literatuur.

⁴⁷ In bijlage 9 is een uitwerking te vinden van de negen dimensies van het *9-dimensionale palet*, met verwijzingen naar de gebruikte literatuur.

3.2 Wat is een bruikbaar observatiemodel om missionaire, gemeenschapsvormende initiatieven van de IZB in kaart te brengen?

3.2.1 Een inleiding

In deze paragraaf beschrijven en verantwoorden we een bruikbaar observatiemodel om de missionaire, gemeenschapsvormende initiatieven van de IZB in kaart te brengen. In ons onderzoek hebben wij een nieuw observatiemodel ontwikkeld, dat deels gebaseerd is op de bekende modellen van Hendriks (vijf-factorenmodel)⁴⁸ en Brouwer (vier perspectieven: context, identiteit en cultuur, structuur en middelen, leiding).⁴⁹ Tegelijkertijd onderscheidt het 'boom'-model zich van deze modellen doordat zij zich primair richt op het geven van een beschrijving van de huidige ontwikkelingen in een missionair, gemeenschapsvormend initiatief. Hieronder geven wij een uitleg van hoe we gekomen zijn tot het 'boom'-model.

3.2.2 Verantwoording van het 'boom'-model

Wij hebben een observatiemodel ontwikkeld om het profiel van de missionaire, gemeenschapsvormende initiatieven te duiden. Dit model hebben wij in eerste instantie ontwikkeld voor de IZB, maar het kan ook breder ingezet worden om initiatieven van gemeenschapsvorming te beschrijven. De eerste stap die wij hierbij gezet hebben, is het verkennen van de relevante literatuur op het gebied van gemeentestichting, kerkplanting en kerkelijke gemeenschapsvorming in de Nederlandse context. Wij hebben dit onder andere gedaan om een brede basis te vormen voor de inhoud van het observatiemodel.

De doelstelling van het observatiemodel is dat het handvatten geeft om inzichten te verwerven in het profiel van een afzonderlijk project om de praktijk van een project te duiden. We zijn op zoek gegaan naar een observatiemodel dat ons vertelde wat we moesten bekijken om iets te zeggen over het profiel van een missionair, gemeenschapsvormend initiatief.

Om hiertoe te komen, hebben we in de eerste plaats de bestaande modellen en testen die al ontwikkeld zijn, bestudeerd.⁵⁰ Hierbij valt te denken aan de perspectieven en het model van levenscycli zoals dat aangereikt wordt in het studieboek praktische ecclesiologie *Levend lichaam* (Brouwer & De Roest, 2007). Ook het boek *Kerkvernieuwing...Een uitdaging!* (Hendriks, 2010) en *Veelkleurig verlangen* (Erwich, 2009) hebben we gebruikt om te komen tot dit observatiemodel.

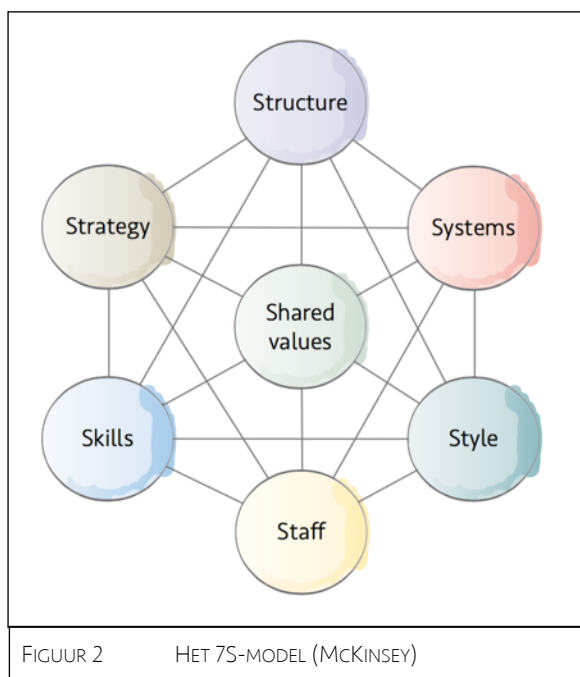
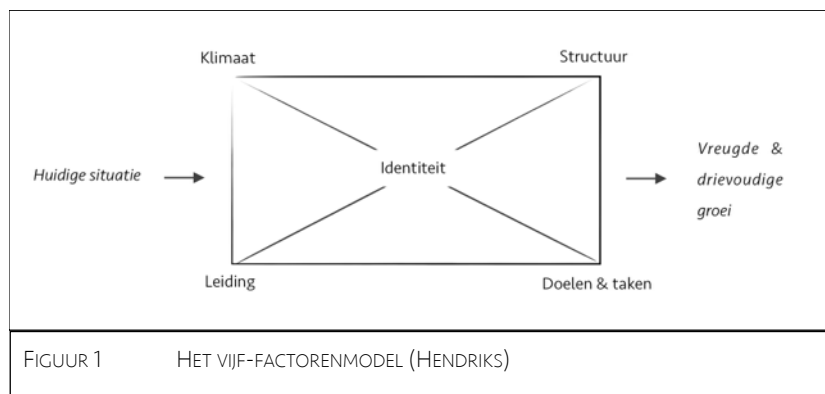
Als tweede stap hebben wij een interdisciplinaire literatuur rondom gemeenteopbouw, kerkplanting, organisaties en leiderschap bestudeerd. Vanuit deze studie hebben wij een observatiemodel ontwikkeld, die wij als titel het 'boom'-model hebben gegeven. Zoals de naam al doet vermoeden, hebben wij het organisme 'boom' als uitgangspunt genomen.

⁴⁸ Hendriks, J., *Verlangen en vertrouwen. Het hart van gemeenteopbouw* (Kampen: Kok, 2008) 95-104.

⁴⁹ Brouwer, *Levend lichaam*, 49 e.v.

⁵⁰ Deze modellen zijn: *Natuurlijke gemeenteontwikkeling* (Schwarz); *Gemeenteopbouw rondom het Woord* (Möller); *het vijf-factorenmodel* (Hendriks); *De doelgerichte gemeente* (Warren); *'Communio'-model* (Hybels) en *'life-survey'-model* (Kaldor).

Het 'boom'-model vindt haar grondslag in twee andere modellen. Het eerste model is het vijf-factorenmodel van Hendriks.⁵¹ Dit is een model voor gemeenteopbouw waarbij in de ontwikkeling vooral gebruik is gemaakt van sociaal-wetenschappelijke gegevens.⁵²

Het tweede model is een model uit de organisatiekunde - het '7S-model' - en is ontwikkeld door de medewerkers van McKinsey, Richard Pascale en Anthony Athos met als doel de prestaties van een onderneming te analyseren.⁵³

Vanuit de twee genoemde modellen zijn wij gekomen tot een model met zes onderdelen, die onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn, maar afzonderlijk geobserveerd kunnen worden.

In ons observatiemodel is een boom te zien: hierbij staat de boom voor het MGI. Daartoe behoren de onderdelen de theologie, het leiderschap, de organisatie, de gemeenschap en de activiteiten.

We hebben niet zonder reden gekozen voor een boom.

Volgens Alan Hirsch moeten we de gemeente niet alleen zien als organisatie. Hij stelt dat de kerk juist een organisme is.⁵⁴ Hierin komen vier aspecten naar voren:⁵⁵ Een organisme bestaat uit onderling verbonden en communicerende delen (1); De materie is zeer complex en maar deels te begrijpen (2); Een organisme zoekt naar balans (3); Er is een wisselwerking tussen delen en het geheel (4).⁵⁶

⁵¹ Hendriks werkt dit model uit in verschillende boeken. We noemen hier: *Een vitale en aantrekkelijke gemeente. Model en methode van gemeenteopbouw* (1990), *Verlangen en vertrouwen. Het hart van gemeenteopbouw* (2008) en *Kerkvernieuwing... Een uitdaging!* (2010).

⁵² Figuur 1 is overgenomen uit: Brouwer, *Levend lichaam*, 168.

⁵³ Figuur 2 is overgenomen uit: Pascale, R.T., Athos, A.J., *The Art Of Japanese Management* (New York: Warner Books, 1981).

⁵⁴ Hirsch, A., *The Forgotten Ways* (Grand Rapids: Brazos Press, 2008) 179-216

⁵⁵ Rendle, G.R., *Leading change in congregation. Spiritual and organizational tools for leaders* (Alban Institute: Bethesda, 1998) 55 e.v.

⁵⁶ Stoppels, S., *Voor de verandering. Werken aan vernieuwing in gemeente en parochie* (Boekencentrum: Zoetermeer, 2009) 47.

Deze boom is onderdeel van de omgeving en draagt daar vrucht; dit betekent dat het MG in de *omgeving* zichtbaar is als gemeenschap, onder andere door activiteiten. Dit gehele missionair, gemeenschapsvormend initiatief staat in een omgeving, een maatschappelijke context en cultuur.⁵⁷ Volgens de katholieke theoloog Bevans heeft de omgeving grote invloed op alles wat er zich in de kerk afspeelt. Volgens hem bestaat de omgeving uit de volgende aspecten: de situatie van het individu en/of groep; de cultuur; de sociale omstandigheden en de veranderingen in de manier waarop een samenleving functioneert.⁵⁸ Een model zonder plaats voor de omgeving zou incompleet zijn en geen recht doen aan het profiel van een missionair, gemeenschapsvormend initiatief.

3.2.4 Een verantwoording van de gekozen onderdelen

Theologie

Het eerste onderdeel van de boom binnen ons model is de *theologie*. Wat ons betreft, staat de theologie van het initiatief gelijk aan het geheel van de gedeelde waarden en de gedeelde intrinsieke theologische overtuigingen waarin en waarmee de gehele gemeenschap 'gemeenschap' is en waaruit de missie van het MGI vorm krijgt. In het '7S-model' vinden we dit terug onder de noemer 'gedeelde waarden'. Aangezien we nieuwe vormen van *kerk-zijn* willen observeren, is er meer nodig dan gedeelde waarden. Daarom hebben we gekozen voor de toevoeging van 'gedeelde, intrinsieke theologische overtuigingen'. Dit doen we deels in navolging van Rick Warren en Stuart Murray, die in hun modellen spreken over 'believing'.⁵⁹ Daarmee stellen zij dat het in de 'kerk' ook zeker gaat over het geloof. Hier sluiten wij ons graag bij aan. Dit heeft als gevolg dat er in ons observatiemodel zowel ruimte geboden wordt voor de kernwaarden van de gemeenschap als voor dat wat de gemeenschap gelooft. Hierin spelen de kerkelijke context en de tradities van de gehele gemeenschap een belangrijke rol.⁶⁰

Leiderschap

Vanuit de theologie komt de missie voort, waaruit weer een strategie voortvloeit. Dit brengt ons bij *leiderschap*, waar andere aspecten een rol spelen. Hier spelen de vaardigheden, de strategie en de stijl van de leidinggevendenden een grote rol. De leiders zetten de koers uit, motiveren de leden en vertegenwoordigen de organisatie in de buitenwereld. Zij leggen de heilige geschriften uit, voltrekken de rituelen en besturen de organisatie.⁶¹ Het Anglicaanse rapport *Mission-Shaped Church* formuleert als conclusie: "No one practical factor has greater influence than the quality of leadership".⁶² Voor ons onderzoek is het van essentieel

⁵⁷ Hendriks, *Verlangen en vertrouwen*, 97.

⁵⁸ Bevans, S.B., *Models of Contextual Theology* (New York: Orbis, 2002) 4-7.

⁵⁹ Warren, R., *The Purpose Driven Church* (Grand Rapids: Saddleback, 1995); Murray, S., *Church After Christendom* (Milton Keynes: Paternoster Press, 2004).

⁶⁰ Hendriks, *Verlangen en vertrouwen*, 97.

⁶¹ Dekker, G. en Stoffels, H.C., *Godsdienst en samenleving. Een introductie in de godsdienstsociologie* (Kampen: Kok, 2009) 64.

⁶² Cray, G., *Mission-Shaped Church. Church Planting and Fresh Expressions of Church in a Changing Context* (Londen: Church House Publishing, 2004) 132.

belang om het onderdeel 'leiderschap' mee te nemen om een goed en betrouwbaar observatiemodel te ontwikkelen, waarmee het profiel van een missionair, gemeenschapsvormend initiatief geschetst kan worden.

Organisatie

Dat leiderschap vertaalt zich in een *organisatie*. Vanuit het 7S-model verdelen wij dit onderdeel in de volgende drie aspecten: de organisatiestructuur, het systeem - de werkwijzen, procedures en communicatiestromen - en de samenstelling van de mensen die een bijdrage leveren aan en in het missionair, gemeenschapsvormend initiatief. In het model van Hendriks is dit terug te vinden onder de noemer 'structuur'.⁶³ Wij kiezen voor de term '*organisatie*' omdat dit enerzijds ruimte geeft voor de manier waarop gewerkt wordt in de praktijk en anderzijds voor degenen die werken in de praktijk. We veronderstellen dat dit meer recht doet aan een de praktijk van de missionaire, gemeenschapsvormende initiatieven, waardoor deze beter in kaart gebracht kunnen worden.

Gemeenschap

Het doel van een missionair, gemeenschapsvormend initiatief is - zoals de naam het al zegt - het vormen van een *gemeenschap*. Jos Douma typeert 'het hart van de kerk' als een 'liefdevolle *gemeenschap* met Christus in het midden'.⁶⁴ Volgens Hendriks staat de dienst voorop in het bijbelse ordeningsprincipe van de geloofsgemeenschap. Als mensen bij elkaar komen in de kerk noemt hij dat 'dienstgroepen'. Het zijn manifestaties van *koinonia*, te typeren als 'ecclesiola in ecclesia'. Of anders gezegd, als 'kerkjes' in de kerk.⁶⁵ Door dit onderdeel toe te voegen aan het 'boom'-model, borgen we het aspect van de kerk als zijnde een gemeenschap. Dit is ecclesiologisch en sociaal-wetenschappelijk gezien een essentieel onderdeel voor een compleet observatiemodel. De centrale vraagstelling hierbij is: Wie zijn er betrokken bij het missionair, gemeenschapsvormend initiatief en dus onderdeel van de *gemeenschap*?

Activiteiten

Als laatste onderdeel van ons model hebben we de *activiteiten* toegevoegd. Aangezien we een profielschets maken van missionaire, gemeenschapsvormende initiatieven, richten we ons op dat wat we kunnen waarnemen. De georganiseerde - en ongeorganiseerde - activiteiten nemen hier ook zeker hun plaats in. Dit onderdeel draagt als centrale vraagstelling: 'Wat *doet* het gemeenschapsvormende initiatief?' Enerzijds wordt hier dus beschreven welke *activiteiten* er vanuit de missionaire initiatieven worden geïnitieerd en anderzijds welke *actie* de gemeenschap onderneemt. Hiermee krijgen we een antwoord op de vraag: Wat doet de gemeenschap op de activiteiten?

⁶³ Hendriks, J. *Verlangen en vertrouwen*, 95-104.

⁶⁴ Douma, J., 'Het hart van de Kerk. Preek over Zondag 21' (preek). Geraadpleegd op 23 april 2015. Beschikbaar via: www.josdouma.nl/preken/zondag21hartvandekeerk.pdf

⁶⁵ Hendriks, *Verlangen en vertrouwen*, 264

Jobke Heij (sociaal geograaf) ontwikkelde - in opdracht van en samenwerking met de IZB - een methode waarmee kerken kunnen vaststellen of hun projecten effectief zijn in de wijk.⁶⁶ In het 'boom'-model krijgt dit geen plaats vanwege het normatieve uitgangspunt van deze methode. Wel laat haar onderzoek zien dat de activiteiten van belang zijn voor een compleet profiel van een missionair, gemeenschapsvormend initiatief. Om te voldoen aan de vraag van de opdrachtgever is het belangrijk om dat wat de gemeenschap *doet* in de omgeving, een plek te geven in het observatiemodel.

De zes onderdelen van het 'boom'-model hebben we kort besproken. Deze onderdelen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden en oefenen invloed op elkaar uit. Daarbij hebben ze elkaar nodig.

Dit model geeft handvatten om een missionair, gemeenschapsvormend initiatief te bekijken en is hiermee een vorm van praktische theologie. Het helpt om de eerste stap te zetten van de methodische drietrap van Dingemans: *Sehen, Urteilen, Handeln* (zien, oordelen, handelen)⁶⁷. Dit staat nagenoeg gelijk aan de descriptief-empirische taak uit de vier kerntaken van Richard Osmer.⁶⁸

⁶⁶ Heij, J., *Believing in Urban Neighbourhoods. Faith Based Organisations & Social Cohesion in Spangen*. (Masterscriptie Radboud Universiteit; Nijmegen, 2013)

⁶⁷ Dingemans, G.D.J., *Manieren van doen. Inleiding tot studie van de praktische theologie* (Kampen: Kok, 1996), 116 e.v.

⁶⁸ Osmer, R., *Practical Theology. An Introduction* (Grand Rapids: Eerdmans, 2008) 11-29.

3.3 Wat is het profiel van de zes afzonderlijke missionaire projecten van de IZB?

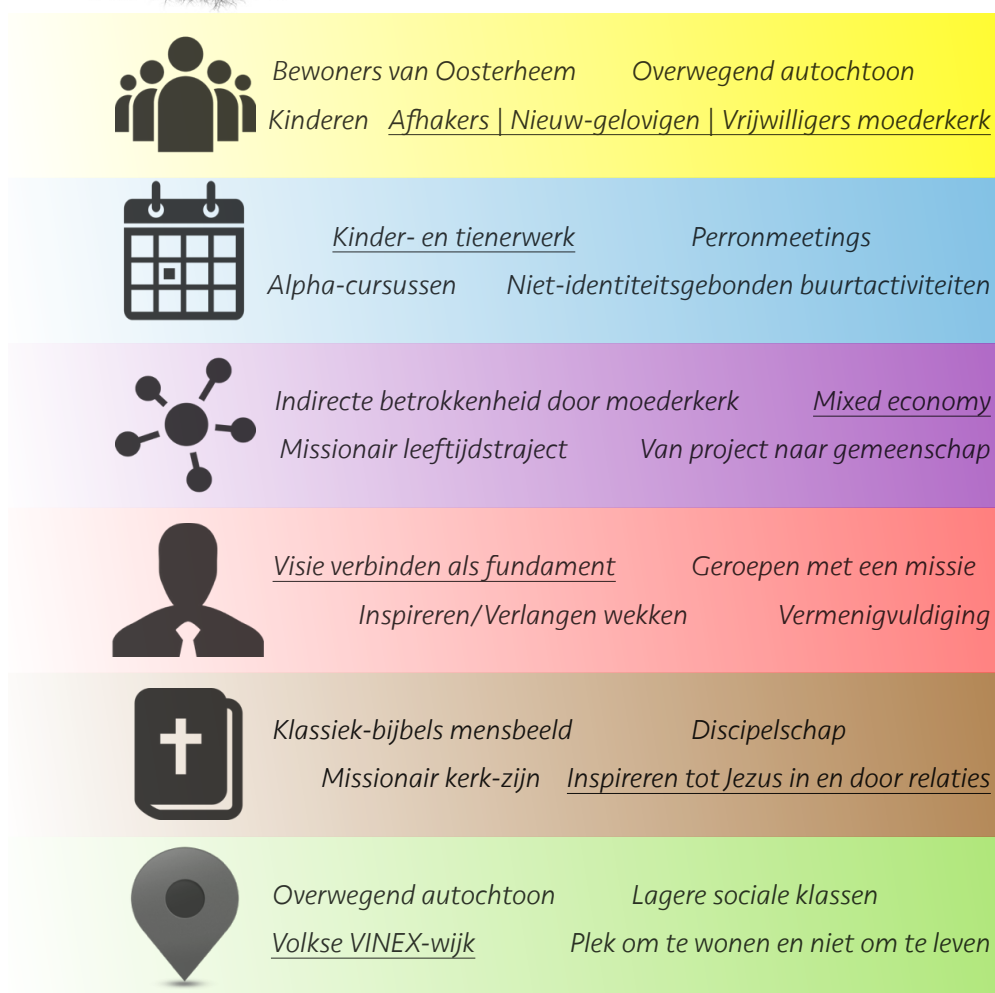
3.3.1 Een inleiding

Na het observeren vanuit het 'boom'-model hebben wij de vertaalslag gemaakt naar een concrete profielschets van de zes verschillende MGI's. Hieronder plaatsen wij deze profielschetsen met daarbij een toelichting per profielschets.

3.3.2 Perron 61 | Zoetermeer

Perron 61

Profielschets Perron 61

Gelijk verdeelde gemeenschap

Als u een kijkje bij Perron 61 zou nemen, zou u een bijzondere gemeenschap aantreffen. Een diverse groep die bestaat uit afhakers, zoekers, bekeerlingen en gemeenteleden die vanuit de moederkerk actief zijn geraakt in het werk. Veel van de mensen die zich onderdeel weten van de gemeenschap rondom Perron 61 zijn betrokken geraakt via het kinder- en tienerwerk. Veel mensen zijn autochtone bewoners van de wijk Oosterheem.

Kinder- en tienerwerk

De ruggengraat van Perron 61 is het missionair jeugdwerk. Er zijn activiteiten voor verschillende leeftijden: kinderclub, kookclub, Rock Solid, Rock Solid Plus en YouthAlpha. Er wordt veel gedaan met activiteiten die te maken hebben met het delen van het evangelie. Zo zijn er tweewekelijks op zondagochtend Perronmeetings en wordt er tweemaal per jaar een Alpha-cursus gegeven. Via de niet-identiteitsgebonden activiteiten komen tieners 'verder' binnen; dit is het missionair leeftijdstraject.

'Mixed economy'

Essentieel in het werk van Perron 61 is de wisselwerking tussen de moederkerk en de nieuwe gemeenschap. In theorie is er sprake van een meervoudige vorm van gemeente-zijn. Samen één en toch verschillend. Al eerder werd het kinder- en tienerwerk aangestipt; hier zit een filosofie achter die in de structuur ook een plaats krijgt. In de loop van de jaren heeft Perron 61 - mede door de Perronmeetings - een duurzame gemeenschap om zich heen gebouwd. Door het missionair leeftijdstraject is er de mogelijkheid om kinderen en tieners te vast te houden. Discipelschap geldt niet alleen voor volwassenen.

Visie verbinden

De werker geeft aan het dat visie verbinden als fundament geldt voor het vormen van een nieuwe gemeenschap. Als christenen zijn we geroepen met een missie: het is belangrijk om elkaar te inspireren en het verlangen bij elkaar te wekken om Jezus na te volgen in het leven van alle dag. Hierachter zit een principe van discipelschap en vermenigvuldiging, we gaan niet voor zieltjes maar voor discipelen in Oosterheem.

Inspireren tot Jezus in en door relaties

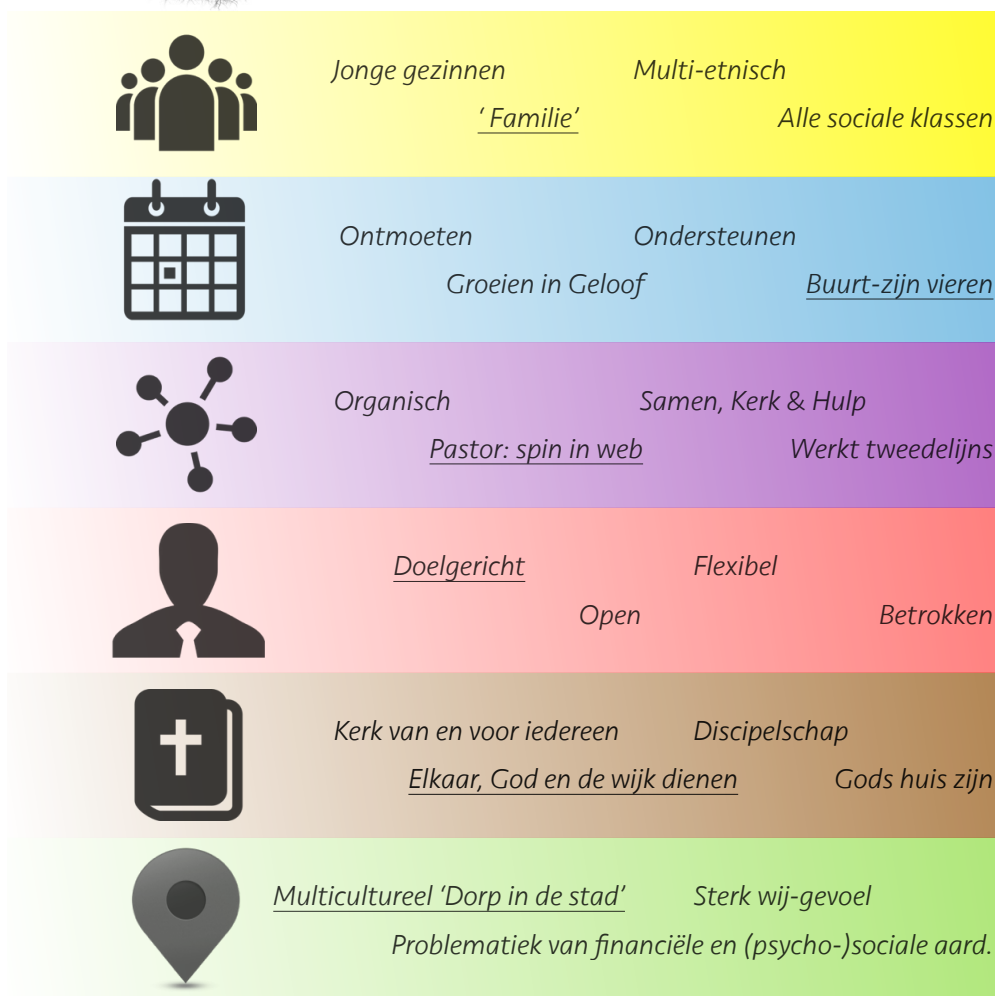
Wat telkens terugkomt bij Perron 61 is het verlangen dat mensen Jezus gaan volgen. Bij Perron 61 wil men dit bewerkstelligen door te inspireren met woord en daad. Het mensbeeld is klassiek-bijbels en het verlangen leeft om missionair kerk te zijn.

Volkse VINEX-wijk

Oosterheem is een jonge wijk, waar rondom het Perron vooral lagere sociale klassen wonen. Het is een plek waar mensen wonen, maar niet leven. Het is stil op straat en mensen zijn redelijk op zichzelf. De mensen die er wonen, zijn voornamelijk autochtoon.

Geloven in Spangen

Profielschets *Geloven in Spangen*

Familie

Als u een kijkje bij *Geloven in Spangen* zou nemen, zou u een hechte 'familie' van een allerlei verschillende mensen uit de wijk Spangen treffen. Een familie die bestaat uit mensen met vooral een Surinaamse, Kaapverdiaanse of Nederlandse afkomst. Deze mensen komen niet alleen uit andere subculturen, maar ook vertegenwoordigen zij allerlei verschillende sociale klassen. Zo tref je bijvoorbeeld een alleenstaande

moeder aan, die moeite heeft om de eindjes aan elkaar te knopen, die samen met een arts staat te koken. De ruggengraat en de meerderheid van de gemeenschap bestaat uit jonge gezinnen.

Samen buurt-zijn vieren

In de activiteiten is te zien dat *Geloven in Spangen* echt een kerk voor de wijk wil zijn. De kerk is niet iets exclusief voor bezoekers, maar voor iedereen die wil. Zo is er bijvoorbeeld in de zomervakantie een 'camping' op het buurtplein en wordt er elke dinsdagochtend een buurtontbijt georganiseerd in de *Huiskamer van Spangen*, een huis van en voor de buurtbewoners. Ook zijn er activiteiten die zich vooral richten op het elkaar ondersteunen als buurtbewoners; er is in Spangen namelijk relatief veel problematiek. Zo is er bijvoorbeeld huiswerkbegeleiding en Taalmaatjes voor vrouwen. *Geloven in Spangen* heeft wekelijkse vieringen en tweewekelijks huisgroepen met veel ruimte voor gesprek, ontmoeting en het samen zoeken en groeien in het geloof. Er wordt veel gezocht naar samenwerking met andere wijkpartners.

Pastor: spin in het web

In het web van de verschillende netwerkpartners en activiteiten is - de in de volksmond genoemde - 'pastor Nico' de spin in het web. Nico coördineert de coördinatoren: elke activiteit kent een verantwoordelijke in de vorm van een persoon of in de vorm van een team.

Doelgericht

Er is een groot doel gesteld, daar wordt in alles naartoe gewerkt. Hierin wordt geprobeerd betrokken te zijn op elkaar, flexibel te zijn en adequaat te reageren op situaties. Om te zorgen dat *Geloven in Spangen* echt iets is van de wijkbewoners, moeten ideeën of plannen uit de gemeenschap zelf opkomen. Dit is een organisch proces. Hierin is het belangrijk dat het binnen de visie past. Als dit zo blijkt te zijn, krijgen mensen de vrijheid om te initiëren en wordt er geprobeerd in voldoende coaching en praktische ondersteuning te voorzien, om op die manier tot bloei te komen.

Elkaar, God en de wijk dienen

De theologische stemmen binnen *Geloven in Spangen* luiden vooral dienstbaar, naar elkaar, naar God en naar de wijk toe. *Geloven in Spangen* wil een Godshuis zijn van en voor iedereen, een plek waar mensen leren om zelf Jezus te volgen in hun dagelijks leven in Spangen.

Multicultureel 'dorpje in de stad'

De bewoners in Spangen voelen zich verbonden met de wijk, er heerst een sterk wij-gevoel. In Spangen zijn bijna honderd verschillende etniciteiten. De grootste groepen zijn Turken, Marokkanen en Kaapverdiëners. Achter de voordeuren en op straat bevindt zich veel problematiek van financiële en (psycho-)sociale aard.

Noorderlicht

Hoogopgeleiden

Jong volwassen

Afhakers en zoekers

Wijkbewoners

De stad dienen

Inspireren

Kerkdiensten

Ontmoeting

Teamwerk

Prioriteit bij middelgrote gemeenschappen

Predikant geeft richting

Energie naar buiten

Uitdaging aangaan

Toegankelijk

Integer

Gedreven door missie

Open voor de ander

Discipelschap

Evangelicale christologie

Klassiek belijden

Verjonging

Centrum van de stad

Zinzoekers

Maatschappelijk betrokken

Profielschets Noorderlicht

Zoekers

Als u een kijkje bij *Noorderlicht* zou nemen, zou u terecht komen in een groot kerkgebouw in het centrum van Rotterdam. Elke zondag komt daar een groep met voornamelijk jonge, hoogopgeleide mensen uit de wijk Blijdorp samen. Een groot deel van hen is op zoek, bijvoorbeeld naar zin, naar inspiratie, naar geloof, naar God. Een deel van hen heeft kort of lang geleden de kerk vaarwel gezegd.

Ontmoeting

Op de activiteiten van *Noorderlicht* gebeuren allerlei verschillende dingen. De ontmoeting tussen mensen staat centraal. Samen een gemeenschap vormen is het fundament waar *Noorderlicht* op bouwt: elkaar ontmoeten en leren kennen is daarom essentieel. Deze gemeenschap komt elke zondag samen in een groot, bestaand kerkgebouw. Hier is vooral ruimte voor inspiratie en handvatten om in het dagelijks leven Jezus te volgen. Buiten de kerkdiensten en de kringen om bestaat er een grote drive de stad te dienen. Dit uit zich bijvoorbeeld in een markt voor het goede doel en een maandelijkse klusdag.

Predikant geeft richting

Niels de Jong is de predikant van *Noorderlicht*: hij geeft zelf aan dat hij degene is die richting geeft aan het geheel. Zijn insteek is om de prioriteit te leggen bij de middelgrote groepen, waar ruimte is voor inspiratie en vriendschap. Binnen *Noorderlicht* wordt voor activiteiten gewerkt met teams.

Integer

Niels geeft aan dat hij integer te werk wil gaan. Dat is een belangrijke waarde binnen *Noorderlicht*. Woord en daad gaan samen op en mogen elkaar niet tegenspreken. Tegelijkertijd worden uitdagingen niet uit de weg gegaan; het is belangrijk om als het moeilijk is, door te gaan en samen op God te vertrouwen. Want God heeft een plan met ons. *Noorderlicht* wordt gedreven door een missie, een lichtend licht in het centrum van Rotterdam zijn. Niet hoog op een berg, maar dichtbij en toegankelijk voor iedereen.

Klassiek belijden

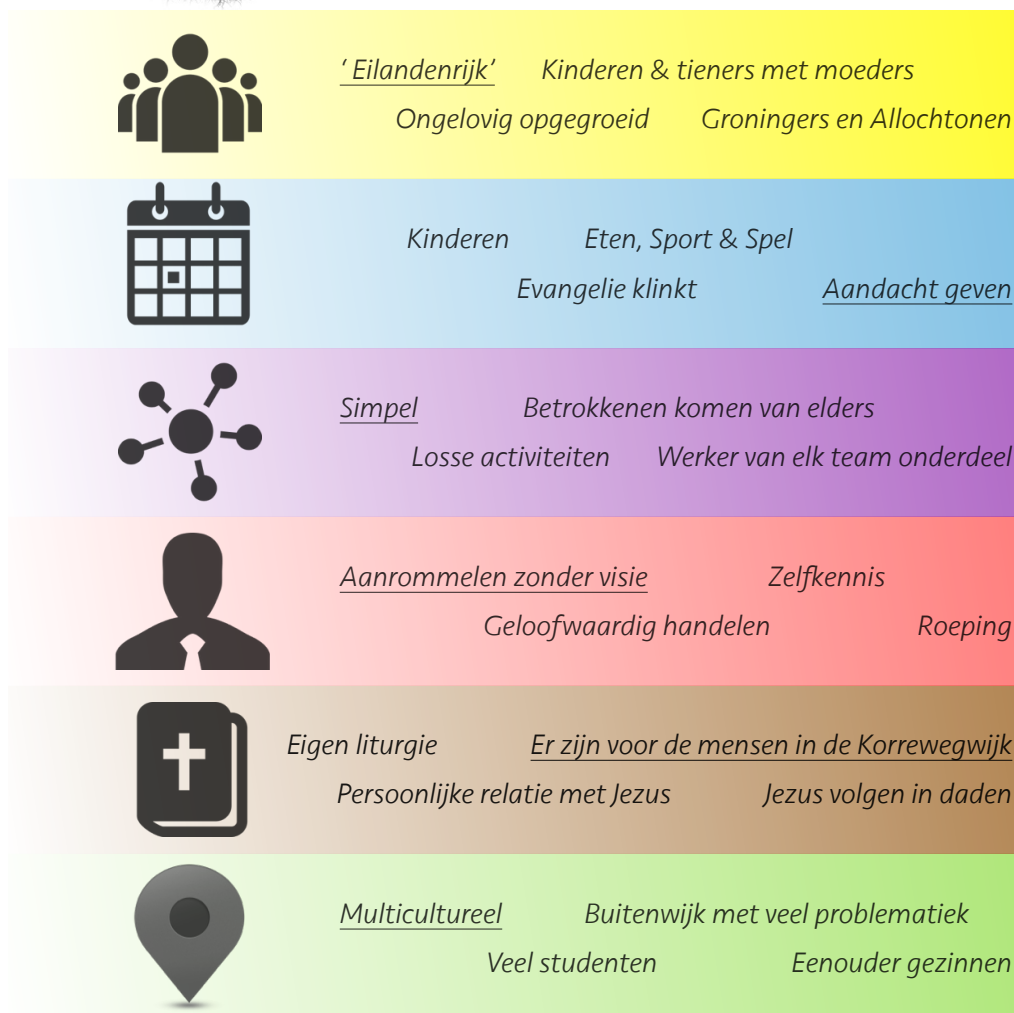
Binnen *Noorderlicht* is er geen schaamte voor het klassiek orthodoxe evangelie van Jezus Christus, een evangelische christologie. Tegelijkertijd is er ook een bepaald inclusief gedachtegoed te bespeuren, *Noorderlicht* is er niet alleen voor mensen met dezelfde opvattingen; toch wordt er in de essentie wel vastgehouden aan de wortels van de kerk der eeuwen. Daarin komt elke keer het discipel-zijn naar voren: hoe handen en voeten te geven aan je geloof in het dagelijks leven?

Verjonging van de wijk

De afgelopen decennia heeft in de wijk Blijdorp een verjonging plaats gevonden; veel nieuwe jong volwassenen hebben zich gevestigd. Het is een prachtige plek in het centrum van Rotterdam met veel hoogopgeleide zinzoekers die maatschappelijk betrokken willen zijn.

Het Pand

Profielschets *Het Pand*

Eilandenrijk

Als u een kijkje bij *Het Pand* zou nemen, zou u een 'eilandenrijk' aantreffen. Een geheel, iets dat bij elkaar hoort en tegelijkertijd bestaat uit verschillende onderdelen. Dat eilandenrijk bestaat uit mensen van de Korreweg-wijk, bestaand uit een mix tussen autochtone Groningers en allerlei verschillende allochtonen.

Veel van de mensen die zich onderdeel weten van de gemeenschap rondom *Het Pand* zijn niet-gelovig opgevoed en laagopgeleid. Vanwege het vele kinder- en tienerwerk zijn er veel moeders met hun kinderen betrokken. Een kwart van de gemeenschap is een aantal gezinnen van rond de 40 jaar met tienerkinderen. Het andere kwart bestaat uit gezinnen met jonge kinderen (midden 30 met kinderen van 8-10 jaar) en de andere helft bestaat uit tieners, jongens en meisjes.

Aandacht geven

Bij *Het Pand* staat het geven van aandacht en liefde aan kinderen geven centraal in de activiteiten. De kinderen verdienen een veilige plek. Rondom *Het Pand* wordt veel samen gegeten, gesport en gespeeld. Toch is er ook ruimte om het evangelie te delen, bijvoorbeeld gecombineerd met sporten of een maaltijd. Maandelijks is er een viering in *Het Pand*.

Simpel

We houden er niet van om moeilijk te doen bij *Het Pand*. De werker is overal bij betrokken en stuurt vrijwilligers aan die verantwoordelijk zijn voor de losse activiteiten. Veel medewerkers wonen niet in de Korreweg-wijk zelf.

Aanrommelen

Jan zegt niets met visie te hebben, hij volgt gewoon zijn gevoel. 'We rommelen maar wat aan', vertelt hij. Ook voelt hij zich geroepen dit werk te doen en doet daarvoor ook zijn uiterste best. Het is belangrijk om jezelf te kennen en op een manier te werk gaan die daarbij past, Jan lijkt zijn manier hier te hebben gevonden. Wat hierin belangrijk is, is het geloofwaardig handelen. Je moet het geloof voorleven.

Er zijn

Het Pand heeft als hoger doel er te zijn voor de mensen uit de Korreweg-wijk; voor de betrokkenen gaat het om Jezus volgen in daden. We vieren in *Het Pand* ons geloof met een eigen liturgie die past bij de context. Dat mensen een persoonlijke relatie met Jezus krijgen is het verlangen van de medewerkers van *Het Pand*. De boodschap wordt aangepast op de doelgroep en we brengen het op een manier die een vorm van luchtigheid kent. Breng het evangelie vrijblijvend en laat de persoon zelf de keuze maken. Belangrijk is dat mensen ervan overtuigd zijn dat er een God is die altijd naar ze wil luisteren, altijd voor ze klaarstaat en altijd van ze houdt.

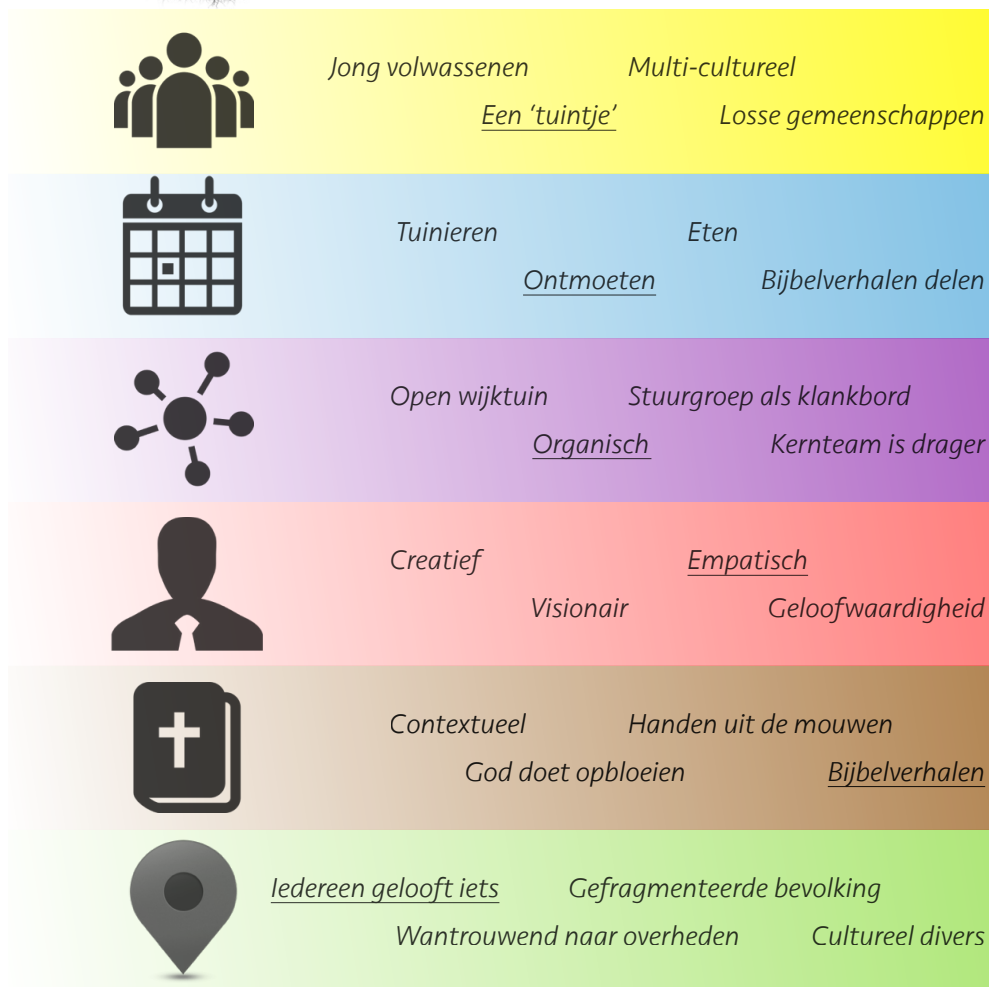
Multicultureel

Korrewegwijk is een multiculturele buitenwijk met een heleboel verschillende problematiek. Veel kinderen groeien op in een eenoudergezin. Ook is de wijk een toevluchtsoord voor studenten.

3.3.6 MarcusConnect | Den Haag

MarcusConnect

Profielschets MarcusConnect

Tuintje

Als u een kijkje bij *MarcusConnect* zou nemen, zou u een 'tuin' aantreffen. Een wilde tuin van verschillende borders waar planten groeien, bloeien en soms dood gaan. Die tuin is letterlijk en tegelijkertijd figuurlijk, *MarcusConnect* is een plek met verschillende kleine gemeenschappen waar vooral jonge mensen een plek krijgen, groeien, bloeien en soms weer afhaken. De mensen die zich onderdeel weten van *MarcusConnect*,

hebben verschillende en culturele achtergronden. Wat hen bindt, is dat zij in Moerwijk wonen. Het kernteam is drager van de gemeenschap: zij zijn een groep christelijke wijkbewoners die de visie uitzetten en de plannen bedenken. Daaromheen is een geloofsgemeenschap: zij voelt zich in geloof verbonden met elkaar. Die geloofsgemeenschap valt in de buurtgemeenschap: die is wel betrokken maar deelt niet perse het geloof met elkaar.

Ontmoeten, tuinieren en eten

De plek waar *MarcusConnect* in de eerste plaats mee geassocieerd wordt is de open wijktuin. In de open wijktuin ontmoeten mensen elkaar. Hier worden sommige activiteiten georganiseerd en wordt er natuurlijk door de buurtbewoners getuinierd. Er zijn buurtmaaltijden waar mensen met elkaar koken. Er wordt gezocht naar een intieme setting waar ook verhalen vanuit de bijbel gedeeld kunnen worden. De activiteiten zijn verder heel divers, soms met sport, soms met kinderen.

Organisch

De organisatie is organisch omdat mensen met hun eigen ideeën en initiatieven aan de slag mogen. Als mensen een idee hebben is hier ruimte voor. Als de ideeën binnen de visie passen wordt het gestimuleerd en geprobeerd om samen te realiseren. De stuurgroep functioneert als klankbord voor het kernteam.

Empatisch

Bettelies is een toegankelijk persoon en wordt snel in vertrouwen genomen. Ze zegt goed te kunnen luisteren en ook mee te kunnen voelen. Ze probeert betrokken te zijn op de bewoners van Moerwijk en geloofwaardig te zijn. Ze gelooft dat de kerk veel te bieden heeft en ze wil dat graag delen; in de pioniersplek kan ze dit combineren met haar creativiteit.

Bijbelverhalen

MarcusConnect is een inclusieve gemeenschap waar mensen mogen geloven op hun eigen manier. Jezus staat centraal; hij vertelt het meest van wie God is. Bij *MarcusConnect* heerst de overtuiging dat God verlossing wil brengen voor de mensen in Moerwijk en dat zij in Hem tot bloei kunnen komen. De verhalen uit de bijbel worden verbonden met het leven van alle dag. Dit betekent ook dat bij *MarcusConnect* de handen uit de mouwen gestoken worden om Moerwijk te dienen.

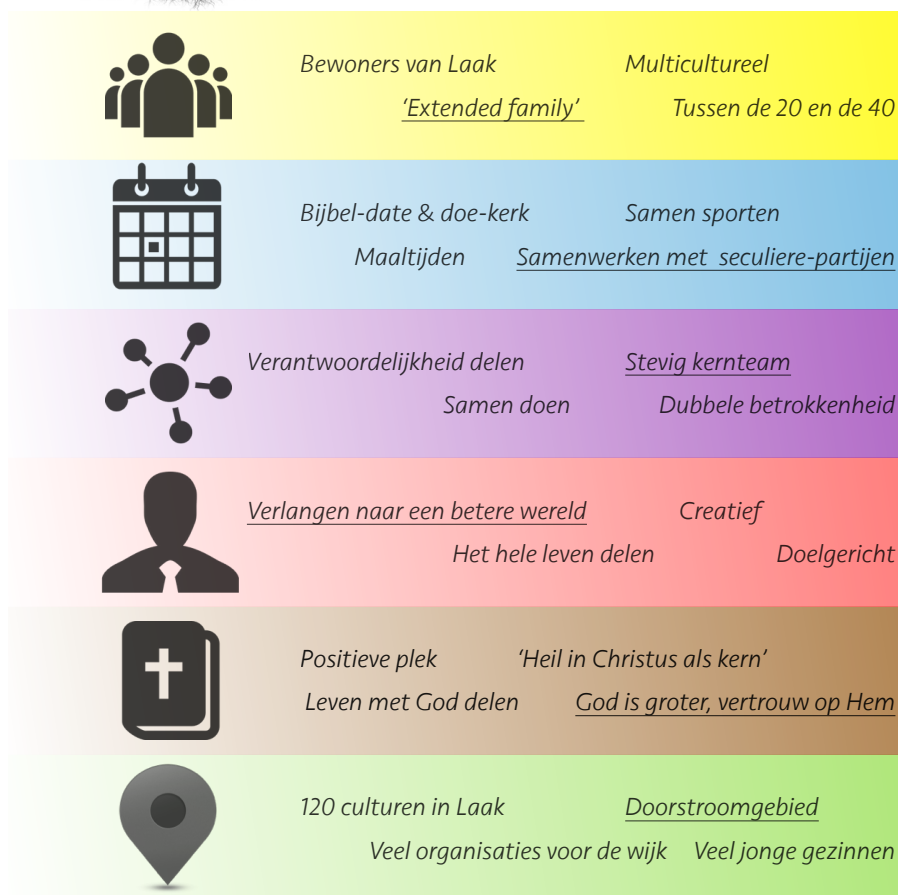
Iedereen gelooft wel iets

Moerwijk is een gefragmenteerde wijk waar mensen over het algemeen de autoriteiten wantrouwen, ook de kerk. Er zijn veel verschillende culturen. Die-hard atheïsten kom je hier niet tegen.

3.3.7 Leven in Laak | Den Haag

Leven in Laak

Profielschets Leven in Laak

Familie

Als u een kijkje bij Leven in Laak zou nemen, zou u een bijzondere 'extended family' van een allerlei verschillende mensen uit de wijk Laak treffen. Een familie die bestaat uit mensen met allerlei verschillende achtergronden en culturen. Veel van de mensen zijn tussen de twintig en de veertig en hebben kinderen. Deze mensen kennen niet alleen allemaal een andere cultuur ook vertegenwoordigen zij allerlei verschillende sociale klassen. De meeste mensen die zich betrokken weten bij Leven in Laak komen ook uit de wijk Laak zelf.

Samenwerken

In de activiteiten zie je dat Leven in Laak een kerk voor de wijk wil zijn. De kerk is niet iets exclusief voor bezoekers, maar voor iedereen die wil. Zo wordt er veel samenwerking gezocht met verschillende 'seculiere' wijkpartners. Er activiteiten die zich vooral richten op het ontmoeten en het leren kennen van elkaar, samen eten daarin een kernbegrip. Ook wordt er gezocht naar manieren om het kerk-zijn een plek te geven, de bijbel-date en de doe-kerk zijn daarvan een voorbeeld.

Stevig kernteam

In het centrum van Leven in Laak staat een stevig kernteam dat de richting bepaald, de verantwoordelijkheid draagt en samen nadenkt over de toekomst. Veel van de medewerkers zijn dubbel kerkelijk betrokken, ze kennen een kerk waar ze zelf gevoed worden en Leven in Laak is de plek waar ze het leven delen. Het idee is dat alles van Leven in Laak samen met de wijk en zijn bewoners wordt gedaan, samen zoeken naar een manier van kerk-zijn die bij Laak past. Hierin is het belangrijk dat verantwoordelijkheid gedeeld wordt, zodat iedereen zich eigenaar weet van de kerk.

Verlangen naar een betere wereld

Bij pionier Petra leeft met een enorm verlangen naar betere wereld. Een wereld waarin mensen met elkaar het leven delen, er voor elkaar zijn en de liefde van God hierin ervaren. Petra probeert creatieve vormen te vinden om aan deze betere wereld handen en voeten te geven. Niet aanrommelen maar zeer doel gericht met een visie in het achterhoofd.

God is groter, vertrouw op Hem

God is altijd groter dan de situatie, groter dan ons denken, groter dan ons voelen. Het is daarom van belang om op Hem te vertrouwen en niet op ons eigen ideeën of gevoel te vertrouwen, het leven met Hem maakt ons hier vrij van. Bij Leven in Laak staat het heil Christus centraal, in Jezus is er een leven met hoop en dat willen we delen. Leven in Laak hoopt zo een positieve plek te zijn voor iedereen uit Laak.

Multicultureel doorstroomgebied

Veel mensen die Den Haag binnenkomen vanuit het buitenland komen via Laak, het is een integreren en vertrekken van allerlei bewoners vanuit allerlei culturen. Niet zomaar een paar, nee een mengelmoes van honderdtwintig verschillende culturen. Dit brengt allerlei problematiek met zich mee, hierdoor zijn er ook veel projecten van allerlei verschillende aard die iets voor de wijk betekenen. Over het algemeen is het een wijk met vrij jonge mensen van allerlei sociale klassen door elkaar.

4 CONCLUSIES

4.1 Inleiding

In het vorige hoofdstuk hebben we de resultaten van het onderzoek weergegeven. Deze resultaten zijn het product van het onderzoek dat we hebben uitgevoerd in zes initiatieven van missionaire gemeenschapsvorming, die geïnitieerd zijn en/of ondersteund worden door de IZB. Aangezien wij in ons onderzoek gebruik gemaakt hebben van het - door ons ontwikkelde - 'boom'-model, is het een logische stap om ook de resultaten volgens dit 'boom'-model vorm te geven. Dit is ook het principe van het 'boom'-model: het geeft niet alleen de mogelijkheid om de praktijk te onderzoeken, maar biedt ook een format om deze resultaten in te plaatsen. Enerzijds is dan direct duidelijk wat het profiel is van de verschillende MGI's; daarnaast wordt er per profielschets een korte toelichting gegeven op deze profielen.

Dit betekent dat we nu de mogelijkheid hebben om conclusies te verbinden aan de uitgewerkte resultaten. We geven een antwoord op de centrale vraagstelling van dit onderzoek, namelijk:

Waar bevinden de profielen van de zes te onderzoeken missionaire, gemeenschapsvormende initiatieven die ondersteund en/of geïnitieerd worden door de IZB zich op het palet van de hedendaagse benaderingen van gemeentestichting in de Nederlandse context?

Deze conclusies worden gegeven in twee stappen: in de eerste stap geven we aan waar elk van de projecten te plaatsen is op het palet van gemeentestichting. In de tweede plaats onderscheiden we brokstukken van visie voor de opdrachtgever. In beide stappen voldoen we aan de vraag van de opdrachtgever.

4.2 Primaire conclusies

In deze paragraaf worden de zojuist geschetste profielen visueel geplaatst in het bredere kader van benaderingen van gemeentestichting in de Nederlandse context. Daarvoor hebben we het eerdergenoemde *9-dimensionale palet* opgesteld. Een uitwerking en verantwoording van dit palet is te vinden in de bijlagen.

In de opbouw van het palet van hedendaagse benaderingen van gemeentestichting in de Nederlandse context hebben we drie voorwaarden als uitgangspunt genomen: het palet moet rekening houden met de huidige ontwikkelingen in de Nederlandse samenleving (1); het moet recht doen aan het bijbels-theologisch kader (2) en er moet recht gedaan kunnen worden aan de veelheid van benaderingen van gemeentestichting in de Nederlandse context (3).

Het werken vanuit deze voorwaarden heeft als gevolg dat we gekomen zijn tot het *9-dimensionale palet*. Dit is een palet dat hanteerbaar is in de praktijk van gemeentestichting. Het geeft een goed overzicht van uitgangspunten op verschillende dimensies die een rol spelen in gemeentestichting.

Hieronder zijn de zes projecten op het palet geplaatst, waarbij we per de gemaakte keuze kort toelichten.

Gemeentestichting | Situatie

Pioneer planting

Perron 61 is tegelijkertijd geïnitieerd met de bouw van de VINEX-wijk Oosterheem. Op een plek waar nog geen kerk is, geldt Perron 61 als missionaire voorpost.

Gemeentestichting | Vormgeving

Kleine groepen

Er zijn vijf groepen, die eens in de twee weken bij elkaar komen voor ontmoeting en verdieping.

Vloeibare ontmoeting

De Perrongemeenschap ontmoet elkaar doordeweeks in en buiten activiteiten. De viering is tweewekelijks.

Gemeentestichting | Contextuele benadering

Vertaler

Perron 61 wil de klassieke boodschap brengen op een manier die aansluit bij de context van Oosterheem.

Gemeentestichting | Structuur

Kom-structuur

De activiteitsgerichte focus wijst op een kom-structuur. Er is een veelzijdig aanbod aan activiteiten.

Gemeentestichting | Religieuze presentie

Christianisering

Dit komt naar voren in de geformuleerde missie tijdens het groepsinterview met leidinggevend.

Individu-gerichte solidarisering

Dit komt naar voren in het missionair leeftijdstraject.

Vernieuwing van bestaande kerken

Perron 61 wil haar leerervaringen delen met de moederkerk om de missionaire drive te stimuleren.

Gemeentestichting | Betrokkenheid

Initiërend en ondersteunend

De IZB is initiërend betrokken geweest. Momenteel ondersteunt zij door begeleiding, kennisoverdracht, een financiële bijdrage en professionele aansturing.

Gemeentestichting | Inbedding

Vanuit bestaande afzonderlijke denominaties

Perron 61 wordt geïnitieerd door de plaatselijke hervormde gemeente (Oosterkerk) binnen de PKN.

Gemeentestichting | Theologische wortels

Missio Dei

De geformuleerde missie in het projectplan is sterk beïnvloed door de idee van *Missio Dei*.

Heil exclusief in Christus

De gecommuniceerde theologie in viering en activiteiten is klassiek qua **christologie** en **soteriologie**.

Gemeentestichting | Leiderschap

Gedeeld leiderschap

De stuurgroep en de werkgroep zijn bestuurlijk en uitvoerend verantwoordelijk voor wat er gebeurt bij Perron 61.

Visionair leiderschap

De voormalig missionair werker inspireerde, wakte verlangen en verbond de visie met de gemeenschap.

Gemeentestichting | Situatie

Replacement planting

Een aantal decennia is de gevestigde kerk in Spangen verdwenen. Geloven in Spangen bracht haar terug.

Gemeentestichting | Vormgeving

Concentratie op netwerk/doelgroep

Geloven in Spangen richt zich op jonge gezinnen uit 'hot cultures', woonachtig in Spangen.

Vloeibare ontmoeting

Mensen zijn onderdeel van elkaars dagelijks leven.

Kleine groepen

Er zijn allerlei soorten kleine gemeenschappen, die elkaar ontmoeten door en bij Geloven in Spangen.

Gemeentestichting | Contextuele benadering

Situationeel

Het evangelie en Spangen zijn continu in gesprek.

Gemeentestichting | Structuur

Ga-structuur

Geloven in Spangen gaat naar plekken van de doelgroep (basisschool, huiskamer van Spangen).

Gemeentestichting | Religieuze presentie

Maatschappelijke transformering

Geloven in Spangen bouwt bruggen en netwerken om Spangen leefbaarder te maken.

Individu-gerichte solidarisering

Geloven in Spangen zorgt praktisch en geestelijk voor mensen die het moeilijk hebben.

Gemeentestichting | Betrokkenheid

Initiërend en ondersteunend

De IZB is initiërend betrokken geweest. Momenteel ondersteunt zij door begeleiding, kennisoverdracht, een financiële bijdrage en professionele aansturing.

Gemeentestichting | Inbedding

Vanuit bestaande afzonderlijke denominatie

Geïnitieerd vanuit de hervormde gemeente Delfshaven (Pelgrimvaderskerk) binnen de PKN.

Gemeentestichting | Theologische wortels

Missio Dei

Geloven in Spangen is er niet voor zichzelf, maar voor de wereld. Daarbij is discipelschap essentieel om mensen te transformeren, zodat zij een zegen voor hun omgeving zijn.

Heil inclusief in Christus

De kerk is net zo goed buiten als binnen.

Gemeentestichting | Leiderschap

Organisch leiderschap

Er ligt een sterke focus op zelfleiderschap bij de betrokkenen.

Visionair leiderschap

De pastor is de spin in het web en verbindt visie met de gemeenschap.

'Niveau 5'-leiderschap

De pastor is bezig om zichzelf overbodig te maken.

Gemeentestichting | Situatie

Saturation planting

Het motief dat gehanteerd wordt, heeft sterk te maken met de onbereikbaarheid van bepaalde groepen vanuit de al bestaande kerken.

Gemeentestichting | Vormgeving

Kleine groepen

Er zijn verschillende groepen, die bij elkaar komen voor ontmoeting en verdieping.

Vloeibare ontmoeting

De gemeenschap ontmoet elkaar doordeweeks in en buiten activiteiten.

Concentratie op netwerk / doelgroep

Noorderlicht richt zich op jonge mensen uit Blijdorp.

Inhoudelijke verbondenheid

Wekelijks zijn er drukbezochte diensten waar mensen elkaar in geloof verbonden weten.

Gemeentestichting | Structuur

Kom-structuur

De dienst- en activiteitsgerichte focus wijst op een kom-structuur. Er is een veelzijdig aanbod aan activiteiten, voor iedereen iets.

Gemeentestichting | Religieuze presentie

Christianisering

Dit komt naar voren in de geformuleerde missie.

Maatschappelijke transformering

Heeft als doel om structurele veranderingen aan te brengen in de manier waarop de samenleving is vormgegeven door er als kerk te zijn.

Gemeentestichting | Betrokkenheid

Initiërend en ondersteunend

De IZB is initiërend betrokken geweest. Momenteel ondersteunt zij door begeleiding, kennisoverdracht, een financiële bijdrage en professionele aansturing.

Gemeentestichting | Inbedding

Vanuit individueel persoon

Noorderlicht wordt ondersteund door de plaatselijke gemeente van de PKN, maar is geïnitieerd door Niels.

Gemeentestichting | Theologische wortels

Missio Dei

De geformuleerde missie in het projectplan is sterk beïnvloed door de idee van *Missio Dei*.

Heil exclusief in Christus

De gecommuniceerde theologie in activiteiten en viering is klassiek qua **christologie** en **soteriologie**.

Gemeentestichting | Leiderschap

Gedeeld leiderschap

De stuurgroep en de werkgroep zijn bestuurlijk en uitvoerend verantwoordelijk voor wat er gebeurt bij Noorderlicht.

Visionair leiderschap

De werker inspireert, wekt verlangen en verbindt de visie met de gemeenschap.

Gemeentestichting | Contextuele benadering

Vertaler

Noorderlicht wil de klassieke boodschap brengen op een manier die aansluit bij de context van de wijk Blijdorp.

Gemeentestichting | Situatie

Replacement planting

De gevestigde kerk is al een tijd weg in de Korrewegwijk. Het Pand brengt haar terug.

Gemeentestichting | Vormgeving

Kleine groepen

Er zijn verschillende groepen, die bij elkaar komen voor een ontmoeting en verdieping.

Vloeibare ontmoeting

De gemeenschap ontmoet elkaar doordeweeks in en buiten activiteiten.

Gemeentestichting | Contextuele benadering

Vertaler

Het Pand wil de klassieke boodschap brengen op een manier die aansluit bij de context.

Gemeentestichting | Structuur

Kom-structuur

De activiteitsgerichte focus wijst op een kom-structuur. Er is een veelzijdig aanbod aan activiteiten.

Gemeentestichting | Religieuze presentie

Christianisering

Het doel is dat mensen tot geloof komen.

Individu-gerichte solidarisering

Dit komt naar voren in het missionair leeftijdstraject.

Gemeentestichting | Betrokkenheid

Initiërend en ondersteunend

De IZB is initiërend betrokken geweest. Momenteel ondersteunt zij door begeleiding, kennisoverdracht, een financiële bijdrage en professionele aansturing.

Gemeentestichting | Inbedding

Vanuit bestaande afzonderlijke denominaties

Het Pand wordt geïnitieerd door de plaatselijke hervormde gemeente (Martinikerk) binnen de PKN.

Gemeentestichting | Theologische wortels

Heil exclusief in Christus

De gecommuniceerde theologie in viering en activiteiten is klassiek qua **christologie** en **soteriologie**. 'De grootste clichés zijn de grootste waarheden'

Gemeentestichting | Leiderschap

Gedeeld leiderschap

De stuurgroep en de werkgroep zijn bestuurlijk en uitvoerend verantwoordelijk voor wat er gebeurt bij Het Pand.

Visionair leiderschap

De missionair werker inspireert, wekt verlangen en verbindt de visie met de gemeenschap.

Gemeentestichting | Situatie**Saturation planting**

Het motief van MarcusConnect heeft sterk te maken met de onbereikbaarheid van de doelgroep.

Gemeentestichting | Vormgeving**Concentratie op netwerk/doelgroep**

MarcusConnect richt zich op mensen tussen de twintig en de veertig die woonachtig zijn in Moerwijk.

Vloeibare ontmoeting

Mensen zijn onderdeel van elkaars dagelijks leven.

Kleine groepen

Er zijn allerlei soorten kleine gemeenschappen, die met elkaar het leven delen.

Gemeentestichting | Contextuele benadering**Situationeel**

De bijbelse boodschap moet opnieuw geïnterpreteerd worden om te komen tot vruchtbare communicatie met de samenleving.

Gemeentestichting | Structuur**Ga-structuur**

MarcusConnect is in de wijk aanwezig.

Gemeentestichting | Religieuze presentie**Maatschappelijke transformering**

MarcusConnect bouwt bruggen en netwerken om Moerwijk leefbaarder te maken.

Gemeentestichting | Betrokkenheid**Initiërend en ondersteunend**

De IZB is initiërend betrokken geweest. Momenteel ondersteunt zij door begeleiding, kennisoverdracht, een financiële bijdrage en professionele aansturing.

Gemeentestichting | Inbedding**Vanuit bestaande afzonderlijke denominaties**

MarcusConnect wordt geïnitieerd door de plaatselijke hervormde gemeente (MarcusConnect) binnen de PKN.

Gemeentestichting | Theologische wortels**Missio Dei**

Marcusconnect is er niet voor zichzelf, maar voor Moerwijk. God houdt van mensen en verandert levens.

Gemeentestichting | Leiderschap**Organisch leiderschap**

Er ligt een sterke focus op zelfleiderschap bij de betrokkenen.

Visionair leiderschap

De werker is de centrale figuur binnen MarcusConnect en verbindt de visie met de gemeenschap en de gemeenschap met elkaar.

'Niveau 5'-leiderschap

De manier waarop wordt geleefd, moet stroken met wat gedaan wordt bij MarcusConnect.

Gemeentestichting | Situatie

Saturation planting

Het motief van Leven in Laak heeft sterk te maken met de onbereikbaarheid van de doelgroep.

Gemeentestichting | Vormgeving

Concentratie op netwerk/doelgroep

Leven in Laak richt zich op jonge mensen uit die woonachtig zijn in Laak.

Vloeibare ontmoeting

Mensen zijn onderdeel van elkaars dagelijks leven.

Kleine groepen

Er zijn allerlei soorten kleine gemeenschappen, die met elkaar het leven delen in Laak.

Gemeentestichting | Contextuele benadering

Situationeel

De bijbelse boodschap moet opnieuw geïnterpreteerd worden om te komen tot vruchtbare communicatie met de samenleving.

Gemeentestichting | Structuur

Ga-structuur

Leven in Laak is in de wijk op plekken van de wijk.

Gemeentestichting | Religieuze presentie

Maatschappelijke transformering

Leven in Laak bouwt bruggen en netwerken om Laak leefbaarder te maken.

Gemeentestichting | Betrokkenheid

Ondersteunend

De IZB is enkel ondersteunend betrokken door begeleiding, kennisoverdracht en professionele aansturing.

Gemeentestichting | Inbedding

Vanuit meerdere denominaties

Geïnitieerd vanuit twee PKN-gemeenten van verschillende signatuur.

Gemeentestichting | Theologische wortels

Missio Dei

Leven in Laak is er niet voor zichzelf, maar voor Laak. De Geest werkt en verandert mensen.

Nadruk op Christologie

Heil in Christus als kern

Gemeentestichting | Leiderschap

Organisch leiderschap

Er ligt een sterke focus op zelfleiderschap bij de betrokkenen.

Visionair leiderschap

De werker is de centrale figuur binnen Leven in Laak en verbindt de visie met de gemeenschap en de gemeenschap met elkaar.

'Niveau 5'-leiderschap

De werker is bezig om zichzelf overbodig te maken.

4.3 Secundaire conclusies

Het is duidelijk geworden waar de zes MGI's van de IZB geplaatst zijn op het palet van hedendaagse benaderingen van gemeentestichting in de Nederlandse context. Het is tijd om enkele rode lijnen van het onderzoek zichtbaar te maken. Het is duidelijk geworden hoe de afzonderlijke projecten in de dagelijkse praktijk 'werken'. Daarbij is deze praktijk door middel van een profielschets uitgewerkt. Deze uitwerking is geplaatst op het 9-dimensionale palet van hedendaagse benaderingen van gemeentestichting in de Nederlandse context. We hebben conclusies verbonden aan onze resultaten.

Nu is het tijd om de secundaire conclusies te trekken. Daarmee bedoelen we - los van het palet van benaderingen - te noemen wat er opvalt aan de resultaten en de conclusies. Hiermee komen we dichterbij de vraag van de opdrachtgever om te komen tot 'brokstukken van visie'. Hieronder noemen we enkele kernpunten die wij opgemerkt hebben.

Gemeentestichting | Focus op de context

In de verschillende projecten die we onderzocht hebben, bleek er een sterke nadruk te liggen op de manier waarop de context benaderd wordt. Hierin is wel onderscheid te maken tussen 'vertalers' (*Het Pand*, *Perron 61* en *Noorderlicht*) en 'situationelen' (*Geloven in Spangen*, *MarcusConnect* en *Leven in Laak*), maar in alle projecten blijkt dat de context waarin men actief is, belangrijk is. Dit bleek door de vormgeving van het project - waar de kleine groepen en vloeibare ontmoeting centraal staan - maar ook door de vorm van religieuze presentie - waar maatschappelijke transformering hoog op de agenda staat.

In alle gevallen is er een goed beeld van de omliggende wijk en wordt hier in de activiteiten aansluiting gezocht met de context. Dat betekent voor *Het Pand* en *Perron 61* ingezet wordt op missionair kinder- en tienerwerk, waarbij door de kinderen en tieners de ouders bereikt kunnen worden. Bij *Geloven in Spangen* wordt ingezet op gezinnen en bij *Noorderlicht* worden ingezet op yuppen en studenten door informele vieringen voor hoogopgeleiden en momenten van verstillig.

Gemeentestichting | Visie voor missie

In de MGI's komt sterk naar voren dat visie essentieel is, niet alleen in plannen en documenten, maar ook in de dagelijkse praktijk. Er is een duidelijke visie op waarom het belangrijk is aanwezig te zijn in de wijk en zich te verbinden met of aan te sluiten bij de context. Hierbij is het zo dat de visie die men heeft, ook de visie wordt, die men leeft. Deze visie wordt verbonden met de gemeenschap en heeft ook betrekking op de gemeenschap. Dit betekent niet dat deze visie op alle plekken hetzelfde is of op dezelfde manier gecommuniceerd wordt. Er is een duidelijk verschil in de plek van visie als bijvoorbeeld *Perron 61* of *Noorderlicht* naast *Het Pand* geplaatst wordt. Maar wat duidelijk wordt, is dat deze MGI's van de IZB ruimte maken voor visie: dit is ook een belangrijk onderdeel in de beginfase van het project.

Dit heeft te maken met de theologische basis, die de visie draagt. De visie die naar voren komt in de verschillende projecten kan niet los gezien worden van de theologische wortels, die ten grondslag liggen aan de visie. De MGI's hebben meerdere wortels, die op een verschillende manier vorm krijgen binnen de verschillende projecten, maar er valt één hoofdwortel te onderscheiden: de gedachte van de *Missio Dei*.

Gemeentestichting | Dynamisch leiderschap

Het valt op dat de rol van de leider gezichtsbepalend is in de MGI's die we onderzocht hebben. Het verschilt per MGI hoe dit er precies uit ziet: bij *Het Pand* is de werker direct betrokken bij alle activiteiten, terwijl bij *Perron 61*, *Geloven in Spangen* en *Noorderlicht* bij meer activiteiten tweedelijns gewerkt wordt door de werker. De precieze invulling van de manier waarop het leiderschap betrokken is, neemt echter niet weg dat de plaats van de leider in het MGI gezichtsbepalend en richtinggevend is en daarmee dus essentieel voor hoe het project in de dagelijkse praktijk werkt.

Uiteraard is dit geen schokkende ontdekking en moet ook niet primair negatief geduid worden. Integendeel, de manier waarop het leiderschap zich presenteert is dynamisch en veelzijdig. De verschillende projecten leggen onderling andere nadrukken: dit heeft ook te maken met de manier van werken en de persoonlijkheid van de werker. We zien dat creativiteit afgewisseld wordt met inspireren, dat roeping gevolgd wordt door missie en dat doelgerichtheid en mensgerichtheid elkaar afwisselen.

Tegelijkertijd zien we een gedeeld leiderschap in de verschillende projecten. Dit wisselt zowel in de visie als in de praktijk van de verschillende projecten. Bij *Geloven in Spangen* en *Leven in Laak* wordt specifiek ingezet op zelfleiderschap, terwijl bij *Noorderlicht* en *Het Pand* wel verantwoordelijkheid gedeeld wordt, maar niet perse ingezet wordt op organisch leiderschap.

Gemeentestichting | Van mens naar doel

De initiatieven die wij onderzocht hebben, hebben niet de ambitie om zich een status te verwerven, maar richten zich op de mensen die er zijn in hun omgeving. De primaire focus ligt niet op het vernieuwen van de bestaande kerk of het beleven van de nieuwe spiritualiteit, maar er zijn voor de mensen in de omgeving.

De mensen die betrokken zijn - of dat nu bezoekers, vrijwilligers of medewerkers zijn - staan centraal en bepalen als zodanig ook het gezicht van een project. Tegelijkertijd worden er doelen gesteld, maar die gaan altijd over mensen. Er wordt met en vanuit mensen naar een bepaald doel gewerkt en niet andersom.

Gemeentestichting | Discipelschap

In de verschillende projecten die deel uitmaakten van dit onderzoek, lag een sterke focus op het navolgen van Jezus. Dit werd benoemd als zijnde het doel, maar tegelijkertijd als middel. Hierachter wordt het principe van vermenigvuldiging zichtbaar. In zekere zin komt dit overeen met de theologische stromingen die de projecten inspireren, namelijk Keller - vanuit een klassiek-christelijk perspectief - en Wright - vanuit denker van de *Missio Dei*; in de kruisbestuiving vinden we de IZB.

Gemeentestichting | Praktische spiritualiteit op de middenweg

In de praktijk van de verschillende initiatieven zagen we dat de nadruk ligt op klassiek-christelijke spiritualiteit. Er lijkt - ook bij de 'situationelen' - geen drang naar het integreren van spirituele vormen vanuit andere - niet christelijke - tradities. Tegelijkertijd zien we dat de nadruk ligt op het leven van alle dag van de gewone mensen; er lijkt geen ambitie te om zich een plaats te veroveren in de politieke en (sociaal-)economische sector.

5 AANBEVELINGEN

Inleiding

Het is wat vreemd om aanbevelingen te doen, aangezien dit een beschrijvend onderzoek is, waarbij de nadruk niet ligt op het aankaarten van wat beter kan of anders moet, maar juist een beeld wil geven van de praktijk. Daarbij geven we resultaten weer van zes verschillende projecten en hebben aan de hand van deze resultaten onze conclusies getrokken. Nu geven we aanbevelingen aan de IZB als organisatie, met de focus voor de taakgroep Kerkplanting. De aanbevelingen die we hieronder doen, vereisen dus enige toelichting.

Waardeer de verscheidenheid

In de praktijk van de verschillende projecten is duidelijk geworden dat er een grote verscheidenheid is in de manieren van werken, de manier waarop vieringen en activiteiten zijn vormgegeven, de focus die door de werkers gelegd wordt en de manier waarop de verantwoordelijkheid verdeeld wordt. En dit is nog maar een greep uit de verschillen.

Daarom doen wij de aanbeveling om deze verscheidenheid te waarderen als een sterkte. Juist omdat de IZB ruimte geeft voor het verschil, kan er een verschil gemaakt worden.

Zoek de eigenheid

Aansluitend bij de bovenstaande aanbeveling, lijkt het ons goed dat de IZB zich bezint op wie zij is. Wij doen hiervoor een aanzet in dit onderzoek. Hieruit blijkt dat de identiteit van de IZB gefragmenteerd is en bepaald wordt door de context. Daarom geven wij het advies om op zoek te gaan naar wat de eigenheid van de IZB is. Om richting te geven in de verscheidenheid die zij ondersteunt, zullen er concretere kaders moeten zijn waarbinnen de initiatieven van de IZB kunnen bewegen; door deze concretere kaders wordt ook een vertrekpunt aangeduid.

Implementeer de ervaring

In de praktijk van de projecten hebben we gezien dat de werkers bepalend voor het gezicht van het project, maar ook voor de richting die gezocht wordt en de manier waarop deze richting wordt vormgegeven. Hierin is ook zichtbaar dat er - tussen de werkers onderling - verschillen aan te wijzen zijn. Deze verschillen zijn echter wel een wezenlijk onderdeel van de ervaring van de IZB en daarmee ook een bron voor vernieuwing en herdoordenking van de visie.

Wij adviseren een debat over missie en gemeentestichting voor de werkers. Hierin moet de nadruk liggen op het discussiëren over de gecreëerde visie uit de praktijk. Dit debat is toegankelijk voor alle werkers.

6 EVALUATIE

Een sterkte van dit onderzoek is dat wij hebben kunnen voldoen aan zowel de doelstelling als de centrale vraagstelling van het project. Niet alleen hebben we door het ontwikkelen van het 'boom'-model een methode ontwikkeld die zich van de andere methodes op het gebied van gemeentestichting onderscheidt doordat zij zich richt op het beschrijven van de dagelijkse praktijk, maar ook hebben we een antwoord kunnen formuleren op de centrale vraagstelling, door de verschillende profielschetsen te plaatsen op het 9-dimensionale palet van hedendaagse benaderingen van gemeentestichting in de Nederlandse context. Dit maakt dat de methode van dit onderzoek breder inzetbaar is om missionaire initiatieven van gemeentestichting te beschrijven en in kaart te brengen.

Een zwakte van dit onderzoek is dat de manier van onderzoeken geen ruimte laat voor concrete aanbevelingen. Door de beschrijvende manier van onderzoeken in een deel van de projecten van de IZB, is het methodisch niet verantwoord om concrete aanbevelingen te doen aan de IZB als gehele organisatie.

De aanbevelingen die we doen, komen wel op uit de gevonden resultaten en conclusies en schetsen ook een aannemelijk beeld van de IZB als organisatie, maar methodisch gezien doen wij uitspraken over zes projecten van de IZB en niet zozeer over de organisatie als geheel.

LITERATUURLIJST

Bauman, Z. *Liquid Modernity* (Cambridge; UK: Polity Press, 2001)

Bevans, S.B., *Models of Contextual Theology* (New York: Orbis, 2002)

Bosch, D., *Transforming Mission: Paradigm Shifts in Theology of Mission* (New York: Orbis, 1991)

Brink, G. van den, en Kooi, C. van der, *Christelijke dogmatiek. Een inleiding* (Zoetermeer: Boekencentrum, 2012)

Bruijne, O. de, 'The story of the Canvas Chapel' (2014): 19 p. [online toelichting op de Canvas Kapel], geraadpleegd op 21 april 2015. Beschikbaar via www.ottodebruijne.nl/canvaschapelbrochureEN.pdf.

Brouwer, R., e.a., *Levend lichaam. Dynamiek van christelijke geloofsgemeenschappen in Nederland* (Kampen: Kok, 2007)

Cameron, H., *Talking about God in Practice. Theological Action Research and Practical Theology* (London: 2010)

Cray, G., *Mission-Shaped Church. Church Planting and Fresh Expressions of Church in a Changing Context* (Londen: Church House Publishing, 2004)

Dekker, G. en Stoffels, H.C., *Godsdienst en samenleving. Een introductie in de godsdienstsociologie* (Kampen: Kok, 2009)

Dingemans, G.D.J., *Manieren van doen. Inleiding tot studie van de praktische theologie* (Kampen: Kok, 1996)

Donk, W.B.H.J. van de, *Geloven in publieke domein. Verkenningen van een dubbele transformatie* (Amsterdam: Amsterdam University Press: 2006)

Doornenbal, R.J.A., *Crossroads. An Exploration of the Emerging-Missional Conversation with a Special Focus on 'Missional Leadership' and Its Challenges for Theological Education* (Delft: Eburon, 2012)

Douma, J., 'Het hart van de Kerk. Preek over Zondag 21' [preek], geraadpleegd op 23 april 2015. Beschikbaar via: www.josdouma.nl/preken/zondag21hartvandekeerk.pdf

Douma, J. (29 juni 2015) 'Kerk voor niet-kerkelijken: nieuwe inspiratie voor kerken voor kerkelijken',
geraadpleegd op 2 juli 2015. Beschikbaar via: www.josdouma.wordpress.com/2015/06/29/kerk-voor-niet-kerkelijken-nieuwe-inspiratie-voor-kerken-voor-kerkelijken-4/.

Duinkerken, J.G., *Trends in Nederland* (Stichting Agapè:2008)

Erwich, R., *Veelkleurig verlangen. Wegen van missionair gemeente-zijn* (CHE-reeks; Zoetermeer: Boekencentrum, 2008)

Heij, J., *Believing in Urban Neighbourhoods. Faith Based Organisations & Social Cohesion in Spangen* (Masterscriptie Radboud Nijmegen, 2013)

Hendriks, J., *Kerkvernieuwing...een uitdaging. Op weg gaan met visie en vertrouwen* (Heeswijk: Abdij van Berne, 2010)

Hendriks, J., *Verlangen en vertrouwen. Het hart van gemeenteopbouw* (Kampen: Kok, 2008)

Hirsch, A., *The Forgotten Ways. Reactivating the Missional Church* (Grand Rapids: Brazos Press, 2008)

Hoek, J., *Geroepen in een nieuwe eeuw. Geheim en missie van de gemeente* (Zoetermeer: Boekencentrum, 2008)

Jong, G. de, *Doen alsof er niets is. Sociologische getalsstudie over een kerkelijke gemeente als dynamische configuratie* (Wageningen: Ponsen & Looyen, 2008)

Keller, T., *Centrum kerk. Het evangelie middenin in je stad* (Franeker: Van Wijnen, 2014)

Keller, T. (2002), *Why Plant Churches*.

Beschikbaar via: download.redeemer.com/pdf/learn/resources/Why_Plant_Churches-Keller.pdf.

McGrath, A., *Christelijke theologie. Een introductie* (Kampen: Kok, 2008)

Murray, S., *Church After Christendom* (Milton Keynes: Paternoster Press, 2004)

Murray, S., *Church Planting. Laying Foundations* (Carlisle: Paternoster, 1998)

Noort, G., e.a., *Als een kerk opnieuw begint. Handboek voor missionaire gemeenschapsvorming* (Zoetermeer: Boekencentrum, 2008)

Osmer, R., *Practical Theology. An Introduction* (Grand Rapids: Eerdmans, 2008)

Paas, S., *Kerkvernieuwing door kerkplanting. De betekenis van kerkplanting voor de toekomst van de christelijke traditie in Europa* (oratie: VU Amsterdam, 2011). Geraadpleegd in mei 2015.

Beschikbaar via: http://dspace.ubvu.vu.nl/bitstream/handle/1871/19539/Paas_oratie.pdf?sequence=4.

Pascale, R.T., Athos, A.J., *The Art Of Japanese Management* (New York: Warner Books, 1981)

Rendle, G.R., *Leading change in congregation. Spiritual and organizational tools for leaders* (Alban Institute: Bethesda, 1998)

Schuyt, K., *Over het recht om wij te zeggen. Groepstegenstellingen en de democratische gemeenschap* (Amsterdam: Amsterdam University Press, 2009)

Stoppels, S., *Voor de verandering. Werken aan vernieuwing in gemeente en parochie* (Boekencentrum: Zoetermeer, 2009)

Stott, J.R.W., 'The Living God Is a Missionary God' in: Berney, J.E. (red.), *You Can Tell the World* (Downers Grove: InterVarsity, 1979)

Vellekoop, M., *Nieuwe kerken in een nieuwe context. Onderzoek naar gemeentestichting in Nederland* (Masterscriptie VU Amsterdam, 2008). Beschikbaar via www.kerklab.nl/resources/.

Verhoeven, N., *Wat is onderzoek? Praktijkboek methoden en technieken voor het hoger onderwijs* (Den Haag: Boom Lemma uitgevers, 2011)

Vos, A., *HOOP. Een onderzoek naar de missionaire effectiviteit van kerkplantingen binnen de NGK, CGK en GKV in Nederland* (Masterscriptie VU Amsterdam, 2012). Beschikbaar via www.kerklab.nl/resources/.

Wansink, P., (2014) 'Collegedictaat III' in: *College 'Kerkgeschiedenis' (PKN-route 'kerkelijk werker')*.

Warren, R., *Developing Healthy Churches: Returning to the Heart of Mission and Ministry* (Londen: Church House Publishing, 2012)

Warren, R., *The Purpose Driven Church* (Grand Rapids: Saddleback, 1995)

Wijnberg, R., (2014) 'Hoe waarheid een product werd'. *De Correspondent*. (2014): 10 par. [online tijdschrift], geraadpleegd op 20 april 2015.

Beschikbaar via: www.decorrespondent.nl/957/Hoe-waarheid-een-product-werd/24527910-42fef7a2

BIJLAGEN

1 Uitwerking van het meetinstrument

1.1 Opzet diepte-interviews

In de diepte-interviews hebben we gebruik gemaakt van de volgende twee formats. Aangezien we in ons onderzoek twee varianten van het interview hebben gedaan - in verband met de mogelijkheden van de respondenten in de verschillende projecten - geven we beide varianten hier. Deze diepte-interviews zijn inhoudelijk opgekomen vanuit de literatuurverkenning en vormgegeven naar de onderdelen van het 'boom'-model.

Format diepte-interview I

Het format hieronder hebben wij gebruikt bij *Perron 61*, *Noorderlicht* en *Geloven in Spangen*. Dit zijn de MGI's waar we in de gelegenheid waren om observatieonderzoek te doen.

Werkvorm Leiderschap

1. Welke vaardigheden passen bij jou?
 - In gesprek met de werker leggen we op tafel twintig kaartjes neer, waarop de verschillende eigenschappen staan. De begrippen zijn kernachtig geformuleerd, maar duidelijk van elkaar onderscheiden. De werker kiest tien kaarten uit, die het meest van toepassing zijn op zijn/haar manier van werken. Dit zijn vaardigheden waar hij/zij veel waarde aan hecht. Daarna legt hij/zij deze op volgorde van minst belangrijk naar meest belangrijk. We vragen hierbij een beknopte uitleg.
2. Wie ben jij als persoon?
 - In gesprek met de werker leggen we op tafel twintig kaartjes neer, waarop verschillende onderdelen/aspecten van leiderschap naar voren komen. Deze verschillen van bovengenoemde begrippen en richten zich meer op de persoon van de werker. De kerkplanter kiest tien kaarten, die het meest van toepassing zijn op wie hij/zij is. Daarna legt hij/zij deze op volgorde van minst kenmerkend naar meest kenmerkend. We vragen hierbij een beknopte uitleg.

Werkvorm Situatie

3. Hoe ziet de geschiedenis van dit missionair, gemeenschapsvormend initiatief eruit?

Werkvorm Theologie

4. Wat is de normatieve theologie van het MGI?

- A. Deel het missionair, gemeenschapsvormend initiatief in binnen één of meerdere van de volgende stromingen:
 1. Klassiek vrijzinnig
 2. Postmoderne vrijzinnigheid
 3. Klassiek 'midden-orthodox'
 4. Postmodern 'midden-orthodox'
 5. Evangelisch
 6. Pinkster
 7. Klassiek orthodox
 8. Bevindelijk orthodox
 - B. Welke theologische bronnen of kerkelijke documenten worden als gezaghebbend beschouwd binnen de traditie?
5. Wat is de formele theologie van het MGI?
- A. Wat zijn uw essentiële, theologische overtuigingen?
 - B. Wat zijn de doelen die door uw geloofsgemeenschap nagestreefd worden?
 - C. Door welke christelijke denkers laat u als leider van de gemeenschap zich beïnvloeden? Hoe?

Format diepte-interview II

Dit format hebben we gebruikt bij *Het Pand*, *MarcusConnect* en *Leven in Laak*. Dit komt voor een deel overeen met het eerste format, maar is uitgebreid op verschillende onderdelen. De reden hiervoor is dat we op deze plekken geen observatieonderzoek konden verrichten in verband met wederzijdse mogelijkheden qua tijd.

Werkvorm Leiderschap

1. Welke vaardigheden passen bij jou?
 - In gesprek met de werker leggen we op tafel twintig kaartjes neer, waarop de verschillende eigenschappen staan. De begrippen zijn kernachtig geformuleerd, maar duidelijk van elkaar onderscheiden. De werker kiest tien kaarten uit, die het meest van toepassing zijn op zijn/haar manier van werken. Dit zijn vaardigheden waar hij/zij veel waarde aan hecht. Daarna legt hij/zij deze op volgorde van minst belangrijk naar meest belangrijk. We vragen hierbij een beknopte uitleg.
2. Wie ben jij als persoon?
 - In gesprek met de werker leggen we op tafel twintig kaartjes neer, waarop verschillende onderdelen/aspecten van leiderschap naar voren komen. Deze verschillen van bovengenoemde begrippen en richten zich meer op de persoon van de werker. De kerkplanter kiest tien kaarten, die het meest van toepassing zijn op wie hij/zij is. Daarna legt hij/zij deze op volgorde van minst

kenmerkend naar meest kenmerkend. We vragen hierbij een beknopte uitleg.

3. Hoe is de invloed vanuit de moederkerk?
 - A. Hoe is de moederkerk betrokken bij dit project?
 - B. Hoe wordt dit ervaren? Waarom?
 - C. Wat betekent de invloed van de moederkerk voor het leiderschap?

Werkvorm Situatie

4. Hoe ziet de geschiedenis van dit missionair, gemeenschapsvormend initiatief eruit?
5. Waar zijn jullie in de afgelopen twee jaar tegenaan gelopen?

Werkvorm Theologie

6. Wat is de normatieve theologie van het MGI?
 - A. Deel het missionair, gemeenschapsvormend initiatief in binnen één of meerdere van de volgende stromingen:
 1. Klassiek vrijzinnig
 2. Postmoderne vrijzinnigheid
 3. Klassiek 'midden-orthodox'
 4. Postmodern 'midden-orthodox'
 5. Evangelisch
 6. Pinkster
 7. Klassiek orthodox
 8. Bevindelijk orthodox
 - B. Welke theologische bronnen of kerkelijke documenten worden als gezaghebbend beschouwd binnen de traditie?
7. Wat is de formele theologie van het MGI?
 - A. Wat zijn uw essentiële, theologische overtuigingen?
 - B. Wat zijn de doelen die door uw geloofsgemeenschap nagestreefd worden?
 - C. Door welke christelijke denkers laat u als leider van de gemeenschap zich beïnvloeden? Hoe?
8. Hoe wordt deze theologie zichtbaar in de praktijk van de activiteiten?
9. Hoe zou de gemeenschap (in wording) de missie van het MGI omschrijven?

Werkvorm Organisatiestructuur

10. Teken de organisatiestructuur van het MGI.

Werkvorm Gemeenschap

11. Hoe ziet de doelgroep eruit?
- A. Wat is de gemiddelde leeftijd?
 - B. Wat is het gemiddelde opleidingsniveau?
 - C. In welke sector werken mensen?
 - D. Wat is de duur van de betrokkenheid?
 - E. Wat zijn de verschillende culturen en subculturen?
 - F. Komen de mensen uit de buurt?
 - G. Hoe is de verdeling man-vrouw?
 - H. Geloven de meeste mensen in God?
 - I. Hoe wordt de gemeenschap ervaren door de gemeenschap?
 - J. Kunt u een typerende metafoor noemen voor de gemeenschap?
12. Hoe is de samenstelling van de medewerkers?
- A. Komen de medewerkers uit de buurt?
 - B. Uit welke kerk komen de medewerkers? Wordt het MGI gezien als kerk?
 - C. Wat is de duur van de betrokkenheid?
 - D. Wat is de gemiddelde leeftijd?
 - E. Wat is de verdeling man-vrouw?
 - F. Hoe belangrijk is het MGI voor de medewerkers?

Werkvorm Activiteiten

13. Wat gebeurt er op de activiteiten van het MGI?

1.2 Opzet groepsinterviews

In de groepsinterviews die we afgenomen hebben bij *Perron 61* en *Geloven in Spangen*, hebben we het volgende format gebruikt. Dit format is - net als het format voor de diepte-interviews - opgekomen vanuit de literatuur en opgezet volgens de onderdelen van het 'boom'-model.

Werkvorm Leiderschap

1. Waar denk je aan bij 'leiderschap'? Noteer minimaal drie kernwoorden/kerngedachtes.
2. Hoe ervaar je het leiderschap bij dit project? Motiveer.

3. Hoe is de invloed vanuit de moederkerk?
 - G. Hoe is de moederkerk betrokken bij dit project?
 - H. Hoe ervaren jullie dit? Waarom?
 - I. Wat betekent de invloed van de moederkerk voor het leiderschap?

Werkvorm *Situatie*

4. Waar zijn jullie in de afgelopen twee jaar tegenaan gelopen?

Werkvorm *Theologie*

5. Wat is de aangehangen theologie van het MGI?
 - A. Wat is de missie van het MGI? Formuleer individueel.
 - B. Formuleer gezamenlijk de missie van het MGI?

Werkvorm *Organisatiestructuur*

6. Teken gezamenlijk de organisatiestructuur van het MGI.

1.3 Opzet observatieonderzoek

Voor de analyse van het observatiedeel van ons onderzoek hebben we gebruik gemaakt van meerdere vormen van observatieonderzoek.⁶⁹ Deze keuze hebben we moeten maken, gezien de verschillen tussen de activiteiten van de MGI's die wij onderzocht hebben. Hieronder is een overzicht te zien van de verschillende observatiemethodes die we gebruikt hebben.

MGI	Activiteiten	Methode van observatie
<i>Geloven in Spangen</i>	Doe-viering	Verhuld / Participerend / Ongestructureerd
	Huisgroep	Verhuld / Participerend / Ongestructureerd
	<i>Camping Life</i>	Onverhuld / Participerend / Ongestructureerd
<i>Noorderlicht</i>	Viering	Verhuld / Ongestructureerd
	Stiltemoment	Verhuld / Ongestructureerd
	Bijbelkring	Onverhuld / Participerend / Ongestructureerd
<i>Perron 61</i>	Perronmeeting	Verhuld / Ongestructureerd
	Kookclub	Verhuld / Ongestructureerd
	Rock Solid Plus	Onverhuld / Ongestructureerd

⁶⁹ Ibid., 142.

2 Het 'boom'-model: uitleg en verantwoording

Inleiding

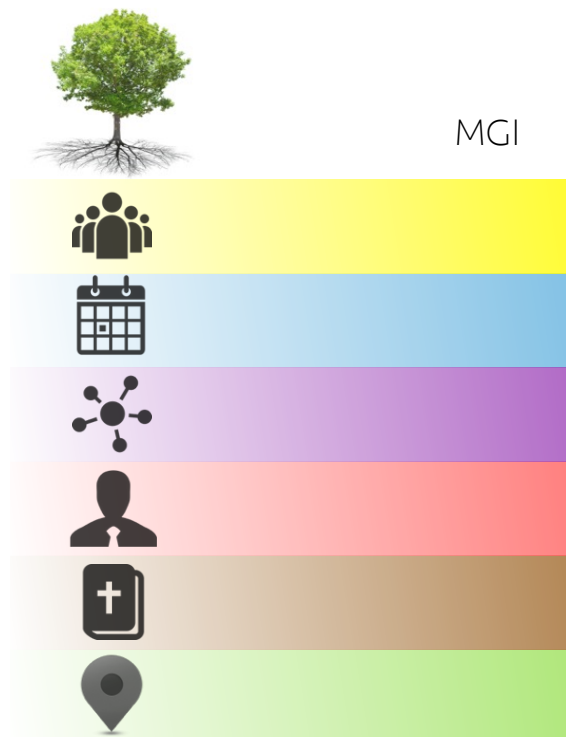
Het 'boom'-model is een observatiemodel dat wij ontwikkeld hebben om het profiel van de missionaire, gemeenschapsvormende initiatieven van de IZB te duiden. Wij zijn gekomen tot een model met zes onderdelen, die onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn, maar afzonderlijk geobserveerd kunnen worden. Deze boom is onderdeel van de omgeving en draagt daar vrucht; dit betekent dat het missionaire, gemeenschapsvormende initiatief in de omgeving zichtbaar is als gemeenschap, door activiteiten.

In ons observatiemodel is een boom te zien: hierbij staat de boom voor het missionair, gemeenschapsvormend initiatief. Daartoe behoren de onderdelen de *theologie*, het *leiderschap*, de *organisatie*, de *gemeenschap* en de *activiteiten*.

We hebben niet zonder reden gekozen voor een boom. Volgens Alan Hirsch moeten we de gemeente niet alleen zien als organisatie. Hij stelt dat de kerk juist een organisme is.⁷⁰ Hierin komen vier aspecten naar voren:⁷¹ 1. Een organisme bestaat uit onderling verbonden en communicerende delen. 2. De materie is zeer complex en maar deels te begrijpen. 3. Een organisme zoekt naar balans. 4. Er is een wisselwerking tussen delen en het geheel.⁷²

Deze boom is onderdeel van de *omgeving* en draagt daar vrucht; dit betekent dat het missionair, gemeenschapsvormend initiatief in de *omgeving* zichtbaar is als *gemeenschap* door *activiteiten*.

Als het 'boom'-model daadwerkelijk in praktijk gebracht moet worden, is het nodig dat er eerst per onderdeel een verdieping plaatsvindt; er moet een antwoord gevonden worden op de vraag wat er nodig is om een onderdeel van het model te observeren. Daarnaast zullen we per onderdeel een beknopte uitleg geven over hoe we dit vertaald hebben voor onze onderzoeksmethode.

⁷⁰ Hirsch, *The Forgotten Ways*, 179-216.

⁷¹ Rendle, *Leading change in congregation*, 55 e.v.

⁷² Stoppels, *Voor de verandering*, 47.

Omgeving

Inleiding

Het missionair, gemeenschapsvormend initiatief (MGI) staat in een omgeving, een maatschappelijke context en cultuur.⁷³ Volgens o.a. de katholieke theoloog Bevans heeft de omgeving grote invloed op alles wat er zich in de kerk afspeelt.⁷⁴ Volgens hem bestaat de omgeving uit de volgende aspecten:⁷⁵ de cultuur en veranderingen in de manier waarop een samenleving functioneert; de situatie en de sociale omstandigheden.

Aangezien dit een gangbare en werkbare definitie is om de praktische omgeving van een missionair, gemeenschapsvormend initiatief te bekijken, sluiten we ons aan bij Bevans. Om recht te kunnen doen aan het onderdeel 'Omgeving', hebben we studie gemaakt van de cultuur en de samenleving waarbinnen de MGI's hun plaats hebben. De uitkomst van dit onderzoek is te vinden in de laatste twee paragrafen van dit hoofdstuk. Daarbij zal ter plekke een beknopte studie gedaan moeten worden naar de concrete geschiedenis en de subculturele context van het desbetreffende missionair, gemeenschapsvormend initiatief.⁷⁶ Hieronder werken we dit verder uit.

Een sociologische verkenning

Een schets van het verloop van de Nederlandse cultuur

Als het gaat over de cultuur in Nederland, kan gekozen worden voor literatuur vanaf het moment van publiceren al bedoeld is binnen enkele weken achterhaald te worden. Wij kiezen voor een ander perspectief om de cultuur van de Nederlandse context te beschrijven. In zijn essay *Hoe waarheid een product werd*⁷⁷ schetst Wijnberg trends die Nederland getypeerd hebben en op dit moment in de greep houden. Hoewel dit essay niet primair cultureel ingestoken is, krijgen we indirect veel mee over het verloop van de westerse, Nederlandse cultuur.

Wijnberg stelt dat in het *premoderne* tijdperk de waarheid werd gevonden in het geloof, en niet in de schijnwerkelijkheid om ons heen. De waarheid wordt gegeven vanuit een 'hogere' werkelijkheid boven en buiten ons. Het aardse bestaan was redelijk uitzichtloos, maar voor wie geloofde, zou verlossing in het verschiet liggen.

Hierop volgde een nieuw tijdperk, het *moderne* tijdperk. Niet langer werd waarheid opgevat als iets metafysisch en buiten ons bereik, maar als iets dat vindbaar is in het hier en nu. In dit tijdperk veranderde de

⁷³ Hendriks, *Verlangen en vertrouwen*, 97.

⁷⁴ Vellekoop, M., *Nieuwe kerken in een nieuwe context* (Masterscriptie, VU Amsterdam, 2008), 35-61.

⁷⁵ Bevans, *Models of Contextual Theology*, 4-7.

⁷⁶ Hendriks, *Verlangen en vertrouwen*, 95-104.

⁷⁷ Wijnberg, R., (2014) 'Hoe waarheid een product werd'. *De Correspondent*. (2014): 10 par. [online tijdschrift], geraadpleegd op 20 april 2015. Beschikbaar via: www.decorrespondent.nl/957/Hoe-waarheid-een-product-werd/24527910-42fef7a2

waarheid van iets dat gegeven was in iets dat gevonden kon worden. Men ging uit van één objectieve waarheid waarnaar gezocht moest worden. Dit is ook goed te zien in het protestantisme dat in deze tijd zijn oorsprong vindt. De waarheid is te vinden in kennis. De wereld van de verschijnselen moet worden doorgrond en beheerd. Maar ook dit tijdperk kent zijn einde na drie eeuwen de meest dominante denkwijze in de westerse wereld te zijn geweest. Aan het einde van de negentiende en het begin van de twintigste eeuw werd de deconstructie ervan ingezet door filosofen als Nietzsche en Foucault. Allemaal sloegen ze op hun eigen manier het geloof in een kenbare dan wel vindbare waarheid stuk.

Dan breekt het derde tijdperk aan, waarin de waarheid gegeven noch gevonden werd. Dit wordt vaak getypeerd als het *postmoderne* tijdperk. Het geloof in de individuele maakbaarheid nam enorm toe. Als waarheid een constructie was - zoals alle grote filosofen uit die tijd leerden - dan kon je als mens jouw waarheid vormgeven zoals je zelf wilde. Het is de tijd waarin idealen van keuzevrijheid, zelfcreatie en zelfontplooiing het gedachtegoed domineren. De individualisering van de samenleving vindt hierin de grond van haar bestaan. De maatschappij is een 'vloeibare' maatschappij geworden waar zekerheden niet meer te vinden zijn. Voor bedrijven, politieke partijen en andere organisaties is het aantrekkelijk om daarop in te spelen, want wat 'waar' is, verkoopt. Anderzijds is iets ook 'waar' als er markt voor is. Zygmunt Bauman - een bekende socioloog - benadrukt dat wij niet meer weten waar wij als mensheid en individu naar op weg zijn: 'Ours is an experience akin to that of the airline passengers who discover, high in the sky, that the pilot's cabin is empty.'⁷⁸ Bauman sluit aan bij Grenz, die stelt dat de westerse wereld in het midden van een veranderingsproces zit en zich bevindt in een culturele verschuiving.⁷⁹ Deze culturele verschuiving is het *postmoderne* tijdperk. Hierbij moet gezegd worden dat de één zegt dat we daar nog middenin zitten en de ander stelt dat de grootste verschuivingen al zijn geweest. Wijnberg stelt in het eerder genoemde essay dat er in het premoderne tijdperk ook aan wetenschap werd gedaan.

'In het moderne tijdperk kwam geen einde aan het geloof in transcendentie en het postmoderne tijdperk luidde ook nooit echt het 'einde van de geschiedenis' in. Van harde grenzen tussen de tijdperken is geen sprake, hoogstens kun je stellen dat het ene tijdperk zich nét iets meer kenmerkt door een bepaalde manier van denken dan een andere.'⁸⁰

Tomlinson stelt dat sociale klassen en organisaties lijken afgedaan te hebben als basisstructuren van onze samenleving. Ze oefenen nog wel degelijk invloed uit, maar gelden niet meer als fundament voor onze samenleving. Er tekenen zich nu andere patronen af. In het sociale onderzoek zien we meer een directe oriëntatie op de *leefstijl* als basispatroon in de samenleving. Deze leefstijlen hebben te maken met een binding aan marktsegmenten met merken en belevenissen.⁸¹

⁷⁸ Bauman, *Liquid Modernity*, 133.

⁷⁹ Grenz, S.J., *A Primer on Postmodernism*. (Grand Rapids: Eerdmans, 1996), 2.

⁸⁰ Wijnberg, 'Hoe waarheid een product werd', par. 5.

⁸¹ Tomlinson, M., *Lifestyles and Social Classes* (Manchester; UK: Centre for Research on Innovation and Competition 1998)

Wij leven in een tijd waarin we denken de waarheid zelf samen te kunnen stellen, waarin iedereen zijn eigen waarheid moet mogen en kunnen hebben. De kanttekening die we hierbij plaatsen is dat we ons voor een groot deel laten beïnvloeden door organisaties zoals politieke partijen en multinationals die ons op alle mogelijke manieren in hun waarheid willen laten geloven, een waarheid die deze organisaties geld of invloed oplevert.

De Nederlandse samenleving in 2015

In de bovenstaande cultuurschets hebben we een poging gedaan om de het verloop en de positie van de Nederlandse cultuur te duiden en te beschrijven. Hieronder wordt voortgeborduurd op deze basis; er wordt gekeken naar de manier waarop de Nederlandse samenleving verandert. Volgens Duinkerken zijn er zes factoren van invloed op een samenleving: de economie, de technologie, de demografie, de politiek, de ecologie en de cultuur en sociologie.⁸²

We zien in vogelvlucht een aantal dingen gebeuren: De Nederlandse bevolking wordt steeds ouder en dat brengt langlopende kosten voor een vitale oude dag met zich mee. Daar staat tegenover dat kinderen eerder volwassen lijken en te zijn en volwassenen geen afscheid van de jeugd lijken te willen nemen. Ook trekken steeds meer Nederlanders naar de Randstad toe. Er is hierdoor een groeiende behoefte aan een aantrekkelijke en duurzaam gebouwde omgeving die veilig en tegelijkertijd goed bereikbaar is.

De bevolking groeit overigens minder sterk dan verwacht en emigratie groeit sneller dan immigratie. De kredietcrisis van 2008 heeft grote gevolgen gehad voor de hedendaagse situatie. Hierbij valt te denken aan: minder koopkracht, de moeizame woningmarkt, de toegenomen jeugdwerkloosheid en dalende vermogens.

Ook op technologisch gebied volgen veranderingen elkaar snel op: waar twintig jaar geleden de eerste computers hun opwachting maakten, is het merendeel van de Nederlandse bevolking nu in het bezit van een smartphone. We maken een digitale revolutie door. Complexiteit en onoverzichtelijkheid nemen toe, bestaande branches en diensten verdwijnen of veranderen door het internet en informatisering. Er ontstaan nieuwe producten, ketens, organisatiestructuren en samenwerkingsverbanden. Na het vertrek van de maakindustrie naar lagelonenlanden in de jaren '80, komt er juist nu weer een deel terug. Nederland verandert in een gespecialiseerde, hoogwaardige en kennis-intensieve industrie. Dit maakt dat het gemiddeld opleidingsniveau blijft stijgen.

Hoewel de criminaliteit afneemt, ervaren mensen dreigingen, in nieuwe vormen. En dat is niet vreemd. Door de openheid en multiculturaliteit van de samenleving is Nederland als grote handelsnatie ook zeer gevoelig voor allerlei gevaren. Nederlanders produceren hun producten op verschillende plekken en in verschillende werelddelen. Globaal gezien is er sprake van een voortdurende uitwisseling van kapitaal en arbeid. Steeds meer Nederlanders maken verre reizen en ontdekken vreemde culturen. De behoefte aan status heeft plaatsgemaakt voor de behoefte aan innerlijke waarden. Deze verschuiving hangt samen met de feminisering. Het gaat hierbij om de toenemende invloed van zachte, traditioneel gezien vrouwelijke waarden als zorgzaamheid, vriendschap en vertrouwen. In de provincie Groningen is grote onrust vanwege

⁸² Duinkerken, J.G., *Trends in Nederland* (Stichting Agapè:2008), 4-6

de aardbevingen als gevolg van de gaswinning die daar plaatsvindt. Tegelijkertijd weten we dat fossiele brandstoffen het milieu belasten en het klimaat beïnvloeden. De Nederlander wil ook hiermee rekening houden en milieubewust leven. Op wereldschaal stijgt de religieuze aanhang en daardoor ook de betekenis van religie voor het publieke domein. De ontwikkelingen in West-Europa vertonen een afwijkend patroon, in die zin dat men zich hier afkeert van het christendom. Wel wordt er veel gesproken over een grote kans op een grotere religieuze bewustwording in Nederland. De kans bestaat dat dit een relatief grote betekenis van de spiritualiteit in persoonlijke relaties betekent. Tegelijkertijd blijkt er een groep binnen Nederland te ontstaan zonder enige levensbeschouwelijke binding.⁸³

De ongeordende opsomming van zichtbare en onzichtbare trends hierboven vereist een toelichting. Een geordend overzicht zou wat betreft de leesbaarheid beter zijn, maar minder recht doen aan de werkelijkheid. Dit heeft te maken met de continue verandering in de samenleving van dit moment, die gepaard gaat met het wegvallen van bestaande structuren en kaders. In een bricolerende samenleving is het onmogelijk om politiek los te zien van economie of te stellen dat technologie niet te verbinden is met ecologie.

In deze vervagende samenleving opereert de IZB. De verschillende MGI's nemen allen hun plek in binnen de constant verschuivende samenleving, die Nederland typeert.

Theologie

Inleiding

Na het verkennen van de grond waarin de missionair, gemeenschapsvormende initiatieven (MGI's) van de IZB staan en zich bevinden, kan de volgende stap in het 'boom'-model gezet worden. Als eerste onderdeel van het organisme zelf vinden we de *theologie*. De *theologie* van het MGI staat gelijk aan het geheel van de gedeelde waarden en de gedeelde intrinsieke theologische overtuigingen waarin en waarmee de gehele gemeenschap '*gemeenschap*' is en van waaruit de missie van het missionair, gemeenschapsvormend initiatief vorm krijgt. In het '7S-model' vinden we dit terug onder de noemer 'gedeelde waarden'. Aangezien we nieuwe vormen van *kerk*-zijn willen observeren, is er meer nodig dan gedeelde waarden. Daarom hebben we gekozen voor de toevoeging van 'gedeelde, intrinsieke theologische overtuigingen'. Dit doen we deels in navolging van Rick Warren en Stuart Murray, die in hun modellen spreken over 'believing'.⁸⁴ Daarmee stellen zij dat het in de 'kerk' ook zeker gaat over het geloof. Hier sluiten wij ons graag bij aan.

⁸³ Donk, W.B.H.J. van de, *Geloven in publieke domein. Verkenningen van een dubbele transformatie* (Amsterdam: Amsterdam University Press: 2006), 80.

⁸⁴ Warren, R., *The Purpose Driven Church* (Grand Rapids: Saddleback, 1995); Murray, S., *Church After Christendom* (Milton Keynes: Paternoster Press, 2004).

De vierstemmigheid van de theologie

Dit heeft als gevolg dat er in het 'boom'-model zowel ruimte geboden wordt voor de kernwaarden van de gemeenschap als voor dat wat de gemeenschap gelooft. Hierin spelen de kerkelijke context en de tradities van de gehele gemeenschap een belangrijke rol.⁸⁵ Voor het in kaart brengen van de totstandkoming van contextuele formuleringen van het evangelie maken we gebruik van het model van Helen Cameron en anderen.⁸⁶ Dit model onderscheidt vier theologische stemmen die stuk voor stuk binnen een gemeenschap klinken. De stem van de traditie waarin de gemeenschap staat, de stem van de in de theologie geschoolde voorganger en de stemmen van de groepsleden - wat ze zeggen en wat ze doen. Deze vier stemmen zijn onderscheiden, maar kennen ook een nauwe, onderlinge samenhang. Ze overlappen elkaar en beïnvloeden elkaar. In dit proces van onderlinge beïnvloeding ontstaan contextuele formuleringen van het evangelie.

De *normatieve theologie* is de stem die aangeeft wat de groep beschouwt als haar theologische autoriteit. De normatieve theologie hangt veelal samen met de kerkelijke denominatie of het relatienetwerk waar de gemeenschap deel van uitmaakt. Ze wordt gevormd door een samenspel van theologische inzichten zoals die in de geschiedenis zijn ontstaan. Deze stem geeft invulling aan de aangehangen en de operante theologie, maar heeft ook de autoriteit deze te corrigeren.

De *formele theologie* is de stem van de geschoolde theoloog. Deze formele verwoording is natuurlijk ook al te horen in de normatieve en aangehangen theologie van de gemeenschap. Het eigene aan deze stem is dat zij vanuit wetenschappelijke scholing kritisch kan reflecteren op de andere theologische stemmen en ook positief kan bijdragen aan bijvoorbeeld de formulering van een aangehangen theologie.

De *aangehangen theologie* en de *operante theologie* zijn de theologische stemmen zoals die klinken in de praktijk van de geloofsgemeenschap. De aangehangen theologie is daarvan de verbale articulatie, de operante theologie wordt zichtbaar in de geleefde praktijk. Aan het model ligt de overtuiging ten grondslag dat ook deze beide stemmen volwaardige theologie vertegenwoordigen en dat zij om die reden ook de normatieve en formele theologie bevragen en beïnvloeden.

Werkvorm

Het is een gevaar om bij het beschrijven van 'de theologie' te verzanden in abstracte en globaliserende termen. Om dit te ondervangen en een goede beschrijving te geven van de theologie van het MGI, die recht doet aan de vierstemmigheid daarvan, gebruiken we werkvormen die eenvoudig toe te passen zijn. We maken hierbij gebruik van het model van Cameron.⁸⁷

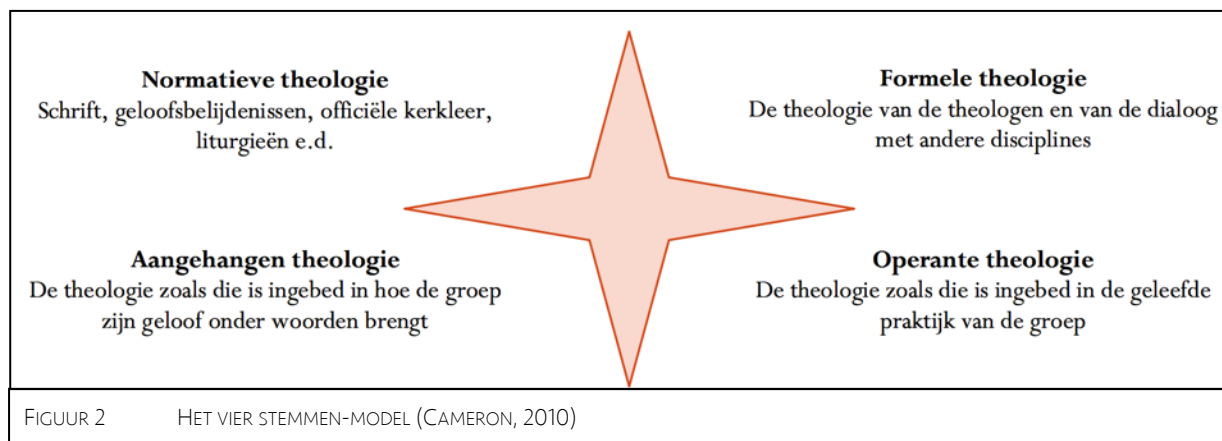
Hierin wordt onderscheidt gemaakt tussen vier theologische stemmen die stuk voor stuk binnen een gemeenschap klinken: 1. De stem van de traditie waarin de gemeenschap staat (de normatieve theologie). 2.

⁸⁵ Hendriks, *Verlangen en vertrouwen*, 97.

⁸⁶ Cameron, H., *Talking about God in Practice. Theological Action Research and Practical Theology* (London: 2010), 51-56.

⁸⁷ Cameron, *Talking about God in Practice*, 51-56.

De stem van de gemeentestichter (de formele theologie). 3. De stemmen van de groepsleden (de aangehangen theologie). 4. De daden van de groepsleden (de opererende theologie).

De normatieve theologie

Om te komen tot de normatieve theologische stem binnen het MGI vragen we de werker welke theologische bronnen en/of kerkelijke documenten als gezaghebbend worden beschouwd binnen de traditie van het MGI. Naast de theologische bronnen en/of kerkelijke documenten vragen we de werker om het MGI te plaatsen in het volgende palet van verschillende tradities:⁸⁸

1. *Klassiek vrijzinnig*: Voortkomend uit de Hervormde kerk, verder NPB/Doopsgezind/Remonstrants; nadruk op een ruime opvatting van het heil; intellectuele benadering; geen wezenlijk verschil tussen de godsdiensten; lage liturgische beleving.
2. *Postmoderne vrijzinnigheid*: Zelfde achtergrond als klassiek vrijzinnig, maar ook veel buitenkerkelijken; ruime opvatting van het heil; minder intellectueel; veel meer beleving van eigen spiritualiteit; grote aandacht voor oosterse religies; meer nadruk op eigen rituelen.
3. *Klassiek 'midden-orthodox' of Gereformeerd*: Royale opvatting van het heil; belang van de christologie; maatschappelijke betrokkenheid; veel aandacht voor de liturgische traditie van de kerk der eeuwen.
4. *Postmodern 'midden-orthodox' of Gereformeerd*: Openheid naar oecumene - met name RKK - met veel aandacht voor kunst en literatuur; twijfel over klassieke christologie (afstand van de belijdenis wordt groter).
5. *Evangelisch*: Veel nadruk op het persoonlijke heil; eigen relatie tot Jezus staat centraal; weinig interesse in de klassieke liturgie; weinig gevoel voor verbondenheid met een bepaalde kerk.
6. *Pinkster*: Als Evangelisch, maar met grotere nadruk op de gaven van de Geest, tongetaal, profetie.
7. *Klassiek orthodox*: Heil is gebonden aan de in Christus gelovigen (uitverkiezing); biblicistische bijbelopvatting; weinig interesse in liturgische beweging; belang van de belijdenisgeschriften.
8. *Bevindelijk orthodox*: Grote nadruk op persoonlijk heil; gefocust op de vraag: 'behoor ik tot de uitverkorenen?'; belang van de eigen bekering.

⁸⁸ Wansink, P., (2014) 'Collegedictaat III' in: *College 'Kerkgeschiedenis' (PKN-route 'kerkelijk werker')*.

De formele theologie

Om een beschrijving te geven van de formele theologie van het MGI, hebben we ervoor gekozen om de gemeentestichter te interviewen aan de hand van de volgende vragen:

1. Wat zijn uw essentiële theologische overtuigingen?
2. Wat zijn de doelen die door uw geloofsgemeenschap worden nagestreefd?
3. Door welke christelijke denkers laat u zich als leider van de gemeenschap beïnvloeden? Leg uit.

De aangehangen theologie

Om een goed beeld te krijgen van de aangehangen theologie, initiëren we een groepsbijeenkomst met de leden van de stuurgroep, werkgroep, leiderschapsteam of meest actieve betrokkenen van het project. In deze bijeenkomst zullen de aanwezigen gezamenlijk in tien minuten een missie formuleren. Als het niet mogelijk blijkt om deze bijeenkomst te initiëren, vragen we de werker om de missie die bij de gemeenschap leeft, te formuleren.

De opererende theologie

Het in beeld brengen van de opererende theologie vraagt een andere insteek dan de andere drie theologische stemmen; het gaat hier namelijk meer om de zichtbare daden van de gemeenschap. Dat betekent dat we kijken naar de onderdelen waar de geloofspraxis wordt beschreven, namelijk in de uitwerking van de onderdelen 'Activiteiten' en 'Gemeenschap'. Vervolgens worden deze onderdelen geplaatst in een model dat gebaseerd is op de *Canvas Kapel* van Otto de Bruijne.⁸⁹

Daarbij vragen we de werker om bij elk onderdeel uit te leggen hoe deze thema's terugkomen in de dagelijkse praktijk van het project. In de *Canvas Kapel* zien we de vier aspecten van de geloofspraxis:

1. *Torah*: The yellow apse of the Torah, the ten words of life from the Jewish Tenach.
2. *Homecoming*: Across from it, you see the red apse with a centerpiece image of the homecoming of the prodigal son and Jesus.
3. *Ora*: On your left you see the blue apse of prayer.
4. *Labora*: Across from it, the green apse of labor.

⁸⁹ Bruijne, O. de, 'The story of the Canvas Chapel' (2014): 19 p. [online toelichting op de Canvas Kapel], geraadpleegd op 21 april 2015. Beschikbaar via www.ottodebruijne.nl/canvaschapelbrochureEN.pdf.

Leiderschap

Inleiding

Een belangrijk aspect van geloofsgemeenschappen is het *leiderschap*. De leiders zetten de koers uit, motiveren de leden en vertegenwoordigen de organisatie in de buitenwereld. Zij leggen de heilige geschriften uit, voltrekken de rituelen en besturen de organisatie.⁹⁰

De kern van leiderschap

Het is tegenwoordig niet meer vanzelfsprekend dat 'leiderschap' verbonden wordt aan de mythe van een sterke, dominante bevelvoerder aan de top. Er moet recht gedaan worden aan de gevarieerde en ingewikkelde werkelijkheid van geloofsgemeenschappen. Het gaat niet zozeer meer over sterke mannen en vrouwen, maar over processen en invloed. Leiderschap heeft vaak te maken met één of meer mensen die het leiderschap uitoefenen, maar het heeft ook te maken met 'waarden', 'cultuur', 'relaties', 'context', 'traditie' en dergelijke.⁹¹ Oftewel, leiderschap staat niet op zichzelf.

Het anglicaanse rapport *Mission-Shaped Church* formuleert als conclusie sterk: 'No one practical factor has greater influence than the quality of leadership'.⁹² 'Leiderschap' is een van de meest onderzochte verschijnselen in de sociale wetenschappen, omdat het een universele activiteit is.⁹³ Een leider is in de eerste plaats met hart en ziel navolger van Jezus Christus, alleen zo kan hij leider zijn.⁹⁴

Vaak worden er aspecten van leiderschap genoemd, die belangrijk geacht worden voor leiderschap binnen missionaire gemeenschappen en ook waarom dit belangrijk is, maar een duidelijke definitie van wat leiderschap is, wordt niet vaak beschreven.⁹⁵ Doornenbal noemt een drievoudige beschrijving van de taken van het leiderschap.

'Philip Selznick uses a three-fold description of leadership tasks: (1) defining the organization's mission and role (this might be called envisioning); (2) embodying that purpose in its organizational life (this refers to structuring), and (3) helping the organization and its members give expression to their distinctive values in the face of threats, from both within and without (this has to do with cultural and spiritual formation).'⁹⁶

⁹⁰ Dekker en Stoffels, *Godsdienst en samenleving*, 64.

⁹¹ Noort, e.a., *Als een kerk opnieuw begint*, 284-285.

⁹² Gray, *Mission-Shaped Church*, 132.

⁹³ Noort, e.a., *Als een kerk opnieuw begint*, 285.

⁹⁴ Stoppels, S., *Voor de verandering*, 206.

⁹⁵ Selznick, P., *Leadership in Administration* (New York: Harper & Row, 1957) in: Doornenbal, R.J.A., *Crossroads. An Exploration of the Emerging-Missional Conversation with a Special Focus on 'Missional Leadership' and Its Challenges for Theological Education* (Delft: Eburon, 2012), 169-170.

⁹⁶ Doornenbal, R.J.A., *Crossroads. An Exploration of the Emerging-Missional Conversation with a Special Focus on 'Missional Leadership' and Its Challenges for Theological Education* (Delft: Eburon, 2012), 203.

Het is niet eenvoudig om kaders te scheppen in de veelheid van literatuur die gewijd is aan leiderschap. Om te komen tot een afbakening, wordt gebruik gemaakt van literatuur die expliciet dan wel impliciet gaat over leiderschap binnen gemeentestichting en kerkplanting. Wanneer we het hebben over leiderschap bij missionaire, gemeenschapsvormende initiatieven is het belangrijk niet alleen oog te hebben voor de werker/kerkplanter, maar ook voor contextuele factoren, zoals de verwachtingen bij de startgroep, de cultuur en het beleid van de betrokken gemeente, de invloed van andere projecten in de buurt en de contacten met de niet-kerkelijke omgeving.⁹⁷

In de afgelopen jaren heeft het handboek voor missionaire gemeenschapsvorming *Als een kerk opnieuw begint* zijn sporen verdiend. Een belangrijk onderdeel in de totstandkoming van dit boek is het onderzoek dat gedaan is naar initiatieven van gemeenschapsvorming. In dit onderzoek is ook aandacht besteed aan de persoon en de vaardigheden van de kerkplanter. Aangezien de projecten van de IZB werken met een professional, is het een logische stap om de keuze van Noort e.a. in *Als een kerk opnieuw begint* te volgen. Dit betekent dat we zowel de vaardigheden als de persoon van de werker onderzoeken, waarbij we gebruik hebben gemaakt van een interactieve werkvorm. Voor de uitgebreide uitwerking van het onderdeel 'Leiderschap' verwijzen we naar bijlage 8.3.

Werkvorm

Om het leiderschap praktisch in kaart te brengen, gebruiken we een meervoudige werkvorm. Op deze manier pogen we recht te doen aan de breedte en veelzijdigheid van leiderschap. Hierbij letten we op de krachten/zwaktes van de kerkplanter/werker, zijn/haar profiel en de leiderschapsstijl. Ook kijken we breder naar de missie van het leiderschap - die breder kan zijn dan de missie van de kerkplanter/werker zelf. Ook brengen we de invloed van de moederkerk in kaart.

De vaardigheden van de werker/kerkplanter

In gesprek met de werker, leggen we op tafel twintig kaartjes neer, waarop de verschillende krachten en zwaktes staan. De begrippen zijn kernachtig geformuleerd, maar duidelijk van elkaar onderscheiden. De kerkplanter kiest tien kaarten uit, die het meest van toepassing zijn op de vaardigheden en de manier van werken van de werker/kerkplanter. Daarna legt hij/zij deze op volgorde van minst belangrijk naar meest belangrijk en geeft hierbij een uitleg. Aan de hand van het verhaal dat de werker vertelt, kunnen wij verantwoorde conclusies trekken over de vaardigheden van de werker.

De persoon van de werker/kerkplanter

In gesprek met de werker, leggen we op tafel twintig kaartjes neer, waarop verschillende onderdelen en aspecten van leiderschap naar voren komen. Deze verschillen van bovengenoemde vaardigheden en richten

⁹⁷ Noort, e.a., *Als een kerk opnieuw begint*, 285.

zich meer op de persoon van de werker. De werker kiest tien kaarten, die het meest van toepassing zijn op wie hij/zij is. Daarna legt hij/zij deze op volgorde van minst kenmerkend naar meest kenmerkend.

Een analyse van de missie van het MGI

In de uitwerking van het onderdeel 'Theologie' wordt ook ingegaan op de missie. Hier - bij het onderdeel 'Leiderschap' - gebeurt dat ook, maar op een andere manier en met een andere insteek. Bij het onderdeel 'Theologie' gaat het meer over de theologische missie van het MGI en bij het onderdeel 'Organisatie' gaat het meer over de manier waarop leiderschap zich uit in het team. Dit is dan ook een werkvorm die met meerdere personen gedaan moet worden. In deze werkvorm is er een individueel deel en een plenair deel. In het individuele gedeelte formuleren de aanwezigen in vijf minuten een schriftelijk antwoord op de volgende twee vragen:

1. Waar denk je aan bij leiderschap? Noteer minimaal drie kernwoorden/kerngedachtes.
2. Hoe ervaar je het leiderschap bij dit project? Motiveer.

In het plenaire gedeelte worden de verschillende individuele bevindingen en antwoorden gebundeld in de vraag wat kenmerkend is voor het leiderschap in het betreffende MGI.

De invloed van de moederkerk op leiderschap

Voor het leiderschap in het MGI is het van belang om externe factoren mee te nemen. Voor de projecten van de IZB betekent dit automatisch dat er een betrokken moederkerk is, die op een bepaalde manier invloed uitoefent op het project en daarmee ook op het leiderschap. Het is waarschijnlijk niet eenvoudig om dit te analyseren vanwege eventuele gevoeligheden, eerdere gebeurtenissen of huidige ontwikkelingen. Tegelijkertijd maken deze gevoeligheden deel uit van de invloed van de moederkerk. Om ruimte te geven voor ieders opvatting en tegelijkertijd een kernachtige analyse te kunnen maken, kiezen we voor een werkvorm van open, maar scherpe vragen, zoals hieronder te zien is:

1. Hoe is de moederkerk betrokken bij dit project?
2. Hoe ervaren jullie dat? Waarom?
3. Wat betekent de invloed van de moederkerk voor het leiderschap?

Aangezien we niet bij elk MGI in de gelegenheid zijn om een plenaire bijeenkomst te initiëren, zullen we bij enkele projecten de invloed van de moederkerk onderzoeken door genoemde vragen te stellen aan een betrokkene en/of de werker.

Organisatiestructuur

In dit onderzoek bestaat het gevaar te verzanden in abstracte termen, die nietszeggend zijn en daarmee niet helpend zijn bij het doel van dit onderzoek, namelijk de dagelijkse praktijk van de MGI's van de IZB in kaart brengen. Dit gevaar van abstractie schuilt ook als het gaat over organisatiestructuur. Er zijn verschillende mogelijkheden om dit begrip vorm en inhoud te geven; het moge duidelijk zijn dat wij een model zoeken dat toepasbaar is in de praktijk van een missionair, gemeenschapsvormend initiatief. Het onderdeel 'Organisatiestructuur' is namelijk wezenlijk voor het 'boom'-model; zij vormt de takken die de verbinding zijn tussen enerzijds de 'stam' - leiderschap en theologie - en de 'bladeren' en 'vruchten' - de activiteiten en de gemeenschap.

Aan de hand van het '7S-model'⁹⁸ van McKinsey verdelen wij dit onderdeel in de volgende aspecten: de organisatiestructuur, het systeem (werkwijzen, procedures en communicatiestromen) en de samenstelling van de mensen die een steentje bijdragen in het missionair, gemeenschapsvormende initiatief. In het model van Hendriks is dit terug te vinden onder de noemer 'structuur'.⁹⁹ Wij kiezen voor de term 'organisatie' omdat dit enerzijds ruimte geeft voor de manier waarop gewerkt wordt in de praktijk en anderzijds voor hen die werken in de praktijk. We veronderstellen dat dit meer recht doet aan de praktijk van de missionair, gemeenschapsvormende initiatieven, waardoor deze beter in kaart gebracht kunnen worden.

Vanuit het 7S-model en vanwege de haalbaarheid komen wij tot de volgende twee aspecten: de organisatiestructuur (1) en de samenstelling van de mensen die een steentje bijdragen in het missionair, gemeenschapsvormend initiatief (2). We besteden in ons model dus geen aandacht aan het systeem; het is niet haalbaar om hier iets over te zeggen.

We zoeken naar een werkvorm die antwoord geeft op de volgende vragen: Hoe zit de organisatiestructuur van het MGI in elkaar? Wat is de samenstelling van de mensen die zich inzetten voor het MGI?

Werkvorm

Om te komen tot een verantwoorde weergave van de structuur van het MGI, is een vergadering van de meest actieve betrokkenen van het project en/of een werker vereist. We vragen hen de organisatiestructuur voor ons uit te tekenen op een vel papier.

Daarnaast vragen we de betreffende werker naar verschillende gegevens van de medewerkers van het project, om een beeld te krijgen van hoe de structuur er in de dagelijkse praktijk eruit ziet:

1. Demografie
2. Kerk
3. Duur betrokkenheid

⁹⁸ Pascale, R.T., Athos, A.J., *The Art Of Japanese Management* (New York: Warner Books, 1981).

⁹⁹ Hendriks, *Verlangen en vertrouwen*, 95-104.

4. Gemiddelde leeftijd
5. Man/Vrouw verhouding
6. Hoe belangrijk is MGI gemiddeld voor de medewerkers?
[Niet belangrijk | -3 -2 -1 0 +1 +2 +3 | Onmisbaar] (omcirkel)

Gemeenschap

De expositie van de verschillende, missionaire, gemeenschapsvormende initiatieven zou niet compleet zijn zonder een beschrijving of typering van het onderdeel 'Gemeenschap'. Dit komt naar voren in dit deel van het 'boom'-model. De insteek hierbij ligt in de centrale vraagstelling: Wie zijn er betrokken bij het missionair, gemeenschapsvormend initiatief? Dit is een kernachtige en korte vraag. In deze uitwerking van het onderdeel 'Gemeenschap' wordt verder vorm en inhoud gegeven aan dit begrip, waarbij een literatuurverkenning niet ontbreekt. De focus ligt echter op het ontwerpen van een model dat praktisch bruikbaar en hanteerbaar is.

Dit is moeilijker dan het lijkt. Om het begrip 'gemeenschap' multidisciplinair te duiden, moet er een afbakening aangebracht worden. Het blijkt een lastige keuze, aangezien het begrip door de verschillende aspecten ervan een containerbegrip is geworden, zowel in seculiere als christelijke literatuur. In seculiere literatuur wordt het begrip veelal gelijkgesteld met een organisatie en in christelijke literatuur komen al snel bijbels-theologische termen naar voren, die in het kader van de vorm van onderzoek die wij uitvoeren, niet ter zake doet voor het onderdeel 'Gemeenschap'. Aangezien we in dit onderzoek al ruimte geven aan begrippen als 'cultuur', 'structuur', 'organisatie' en 'omgeving', kiezen we ervoor om het begrip 'gemeenschap' vooral op te vatten als de beschrijving van een groep.

In het spreken over kerk als organisatie en/of gemeenschap, wordt door Stoppels onderscheid gemaakt tussen de kerk als organisatie en de kerk als organisme. Voor de kerk als organisme formuleert hij vier kenmerkende zaken die karakteristiek zijn voor een organisme: een organisme bestaat uit onderling verbonden en communicerende delen (1), het gedrag binnen een organisme is niet primair causaal te verklaren (2), het organisme zoekt - en herstelt zo nodig - het evenwicht (3) en er is een wisselwerking tussen de delen en het geheel (4).¹⁰⁰

Gert de Jong stelt dat iedere gemeenschap naast haar officiële agenda - ingegeven vanuit de sociale beweging en op papier gezet door de organisatie - ook nog een officieuze agenda heeft, namelijk het bevorderen van het welzijn van de gemeenschap als gemeenschap. Daarbij zegt hij dat het middel ook altijd doel in zichzelf wordt.¹⁰¹

Schuyt spreekt meer over de praxis van een gemeenschap. Hij stelt dat een gemeenschap tot stand kan komen door emotionele betrokkenheid, rationeel inzicht en/of uit sterk gedeelde, gemeenschappelijke

¹⁰⁰ Stoppels, *Voor de verandering*, 47-48.

¹⁰¹ Jong, G. de, *Doen alsof er niets is. Sociologische getalsstudie over een kerkelijke gemeente als dynamische configuratie* (Wageningen: Ponsen & Looyen, 2008), 221.

overtuigingen. Gemeenschap ontstaat uit samen iets doen, iets ondergaan of ondernemen. De gemeenschap blijft bestaan door de identificatie van de individuen met het grotere geheel.¹⁰²

Werkvorm

Om een beeld te krijgen hoe de gemeenschap zich beweegt en hoe zij eruit ziet, proberen we de meest typerende activiteiten van het missionaire, gemeenschapsvormende initiatief te bezoeken. Dit doen we in overleg met de betrokken werker. Het zal per project verschillen bij welke activiteiten we op bezoek gaan.

In het beschrijven van de mensen die er komen, letten we op de samenstelling van de gemeenschap. In de literatuur wordt veel geschreven over de groepsdynamica in een gemeenschap, de groei van een gemeenschap of de manier waarop een gemeenschap als organisatie werkt. In dit onderzoek ligt hier niet de primaire nadruk, aangezien het moeilijk is om dit te beschrijven binnen een observatiemodel.

In het kader van dit onderzoek leggen wij de nadruk op wie er komen, de mensen. Zonder mensen is er namelijk geen sprake van een gemeenschap. Tegelijkertijd is een groep mensen niet hetzelfde als een gemeenschap. Het vereist dus nauwkeurigheid en afbakening om het onderdeel 'Gemeenschap' te kunnen beschrijven. Als we kijken naar de samenstelling van de gemeenschap, is het van belang om oog te hebben voor de diversiteit en veelzijdigheid die aanwezig kan zijn in een gemeenschap. Om ruimte te geven voor de breedte van een gemeenschap letten wij op de volgende onderdelen:

- ▶ De tijd dat mensen gelovig zijn (nieuw-gelovig of langer-gelovig)
- ▶ Het aantal mensen dat aanwezig is bij de activiteiten.
- ▶ Het percentage dat per leeftijdsgroep aanwezig is.
- ▶ Het opleidingsniveau van de aanwezigen.
- ▶ Het percentage bezoekers dat werkzaam is.
- ▶ De tijd dat mensen betrokken zijn (kort/lang).
- ▶ De verdeling tussen man en vrouw.
- ▶ De culturele achtergrond van de bezoekers.

Aangezien het in beeld brengen van een gemeenschap niet alleen afhangt van het observeren van desbetreffende gemeenschap, maar juist op moet komen uit de gemeenschap zelf, kiezen we in de werkvorm voor een interview, waarbij we zowel 'harde' als 'zachte' vragen stellen.

Hiervoor vragen we de betreffende werker naar de volgende aspecten binnen de gemeenschap van het MGI:

- ▶ De verschillende leeftijdscategorieën.
- ▶ Het opleidingsniveau van de mensen.
- ▶ Loopbanen
- ▶ De duur van de betrokkenheid.
- ▶ De (sub)culturen.

¹⁰² Schuyt, K., *Over het recht om wij te zeggen. Groepstegenstellingen en de democratische gemeenschap* (Amsterdam: Amsterdam University Press, 2009) 24-25.

- De demografische verdeling.
- De verdeling tussen man en vrouw,
- Het geloof in God.
- De beleving van de gemeenschap.

Daarbij vragen we de werker om de gemeenschap te typeren in een metafoor en uit te leggen waarom die metafoor typerend is voor de gemeenschap van het MGI.

Activiteiten

Inleiding

Voor het 'boom'-model vormt het beschrijven van de activiteiten een belangrijk onderdeel. Dat is namelijk de meest zichtbare vorm van het missionair, gemeenschapsvormend initiatief. Activiteiten kunnen bezocht worden. Daarbij komen in de activiteiten - als het goed is - logischerwijs de andere onderdelen van het 'boom'-model impliciet of expliciet naar voren.

In het beschrijven en in kaart brengen van de activiteiten, is het nodig om onderscheid te maken tussen de verschillende soorten activiteiten. Niet alle activiteiten die gedaan worden, zijn namelijk van hetzelfde kaliber. Ze kunnen onderling verschillen in frequentie, diepgang, focus, doelgroep en niveau.

We verdelen het begrip 'activiteiten' in het kader van dit onderzoek in drie categorieën: kernactiviteiten, identiteitsgebonden activiteiten en niet-identiteitsgebonden activiteiten. Hieronder definiëren we een en ander verder.

Een schets van het activiteitspectrum

Van tevoren noemen we al dit geen categorieën zijn die elkaar niet mogen of kunnen raken. Integendeel, het is goed mogelijk dat er overlap voor zal komen. Maar om een overzicht te kunnen geven van de verschillende soorten activiteiten, blijkt deze verdeling goed te hanteren.

De kernactiviteiten

Als het gaat om *kernactiviteiten*, bedoelen we activiteiten die sterk typerend zijn voor het betreffende project. We gaan er namelijk vanuit dat de kerk activiteiten heeft die het dichtst bij haar roeping liggen. Hoewel verschillende kerken en organisaties hun eigen nadruk leggen, blijkt duidelijk dat er 'activiteiten' zijn die de kern van het kerk-zijn raken.

In zijn boek *Geroepen in een nieuwe eeuw* werkt Jan Hoek bijvoorbeeld verschillende aspecten van gemeentezijn uit.¹⁰³ Robert Warren spreekt over 'de kennis van God' als core business van de kerk,¹⁰⁴ terwijl Hendriks spreekt over een drievoudige kern van de kerk, namelijk mystiek, *koinonia* en *diaconia*. Hij spreekt over die drievoudige kern en de werkvelden van de kerk als een vlechtwerk, waarbij de kern aanwezig is in alle werkvelden.¹⁰⁵

Dit is ook de richting die wij aan willen houden in het onderzoek: we kijken naar wat kernactiviteiten van de MGI's zijn die wij bezoeken, waarbij we ook een motivatie geven waarom dit een kernactiviteit is.

De identiteitsgebonden activiteiten en niet-identiteitsgebonden activiteiten

Het definiëren van identiteitsgebonden en niet-identiteitsgebonden activiteiten is minder uitgebreid nodig dan het definiëren van de kernactiviteiten. Als het gaat om de identiteit van het MGI, gaan we uit van de christelijke identiteit van het MGI - op welke manier dit dan ook vorm krijgt.

In *identiteitsgebonden activiteiten* komt dit expliciet naar voren door bijvoorbeeld het gebruik van christelijke symbolen - bijvoorbeeld het lezen van de bijbel, een meditatie, het zingen van psalmen en/of gezangen of het bedienen van de sacramenten.

Bij *niet-identiteitsgebonden activiteiten* komt de christelijke identiteit niet expliciet - ten hoogste impliciet - naar voren. Het kan dan bijvoorbeeld gaan om een sportactiviteit, een ontspannen avond met tieners of jongeren of een andere activiteit.

Werkvorm

Dit onderdeel onderzoeken wij concreet door - waar dat mogelijk is - de meest typerende activiteiten van het MGI te bezoeken en te beschrijven wat er gebeurt. We maken notities van wat er gebeurt. Uiteraard doen we dit op hoofdlijnen. Dit doen we zo open mogelijk om niet te verzanden in vooroordelen. We beseffen ons dat wij ook niet objectief zijn, maar we benoemen wel dat we beschrijven wat er gebeurt. We gaan dus niet in op wat er niet gebeurt of wat er zou moeten gebeuren.

In dit beschrijven van de activiteit proberen we zo breed mogelijk te kijken naar wat er gebeurt. Om blinde vlekken te voorkomen - of zo klein mogelijk te maken - toetsen we onze bevindingen bij de werker. De vraag die we de werker stellen is de volgende: Hoe zien de activiteiten van het MGI eruit en wat gebeurt daar?

¹⁰³ Hoek, J., *Geroepen in een nieuwe eeuw. Geheim en missie van de gemeente* (Zoetermeer: Boekencentrum, 2008), 9.

¹⁰⁴ Warren, R., *Developing Healthy Churches: Returning to the Heart of Mission and Ministry* (Londen: Church House Publishing, 2012), 4.

¹⁰⁵ Hendriks, J., *Kerkvernieuwing...een uitdaging. Op weg gaan met visie en vertrouwen* (Heeswijk: Abdij van Berne, 2010), 58.

3 Data-analyse Perron 61 | Zoetermeer

3.1 Uitwerking diepte-interview

Geïnterviewde: Henk Boerman (missionair werker)

Datum: 8 juli 2015

Locatie: Oosterkerk, Zoetermeer

Werkvorm *Leiderschap*

1. Welke vaardigheden passen bij jou?

1. Visie ontwikkelen
2. Richting geven
3. Visie verbinden met de gemeenschap
4. Verlangen wekken
5. Betrokken zijn op mensen
6. Verantwoordelijkheid delen
7. Loslaten
8. Vermenigvuldiging
9. Creativiteit bevorderen
10. Hang naar verandering

Kern 1

- ▶ Visie verbinden
- ▶ Verlangen wekken
- ▶ Vermenigvuldiging door verantwoordelijkheid delen

Code 1

- ▶ Visie delen
- ▶ Inspireren
- ▶ Vermenigvuldiging

Ik doe het in volgorde van prioriteit, maar ook op volgorde van hoe ik gewerkt heb:

1. Wat droom je? Wat zie je aan de horizon? Wat wil je graag? En dan zo ontwikkelen dat mensen zoiets hebben: okee, daar gaan we heen.
2. Het is belangrijk om voor de troepen uit te gaan; je kunt niet wachten totdat iedereen het heeft begrepen.
3. Je kunt wel iets dromen, maar dat mensen zelf ook begrijpen waar we naartoe gaan. Daar actief mee bezig zijn.
4. In dit werk is het belangrijk dat - als je mensen ontmoet in combinatie met die visie - meeneemt in die droom. Om hen mee te nemen in dat verlangen en dat verlangen ook op te wekken.
5. Het gaat natuurlijk over mensen, dus die zou ook bovenaan kunnen staan.
6. Ik heb hier nooit gewerkt dat ik alles bij mijzelf wilde houden. Ik wilde juist mensen verantwoordelijkheid en vrijheid te geven.
7. Ik heb dat altijd geprobeerd, maar nu merk ik dat het lastiger is dan ik dacht. Je bent een passant, dus vanaf het begin bezig zijn met je vertrek. Daar lopen wel je eigen emoties doorheen. Het gaat wel door, maar niet op mijn manier. En daarbij is iets waardevol, omdat je er energie in hebt gestoken.
8. Ik probeer om andere mensen te laten werken op de manier zoals ik werk.
9. In het begin liep ik voorop in creativiteit. Nu ik dingen loslaat, merk ik dat mensen hun eigen creativiteit vinden. Daarin zie ik ze opbloeien.

10. Ik ben wel altijd bezig met dat iets anders moet en dat dan moet veranderen. Ik heb snel de neiging als ik ergens ben: Dit kan en moet anders. Ik heb dan wel de neiging om me ermee te bemoeien.

Ik ben niet iemand die gaat rondhangen met mensen om tot een idee te komen. Ik heb vaak van tevoren al een idee hoe het eruit moet gaan zien.

2. Wie ben jij als persoon?

1. Roeping
2. Missionaire inslag
3. Integriteit
4. Stabiel en optimistisch karakter
5. Flexibel
6. Stressbestendig
7. Creatief
8. Empathie
9. Openheid
10. Toegankelijk; goed met mensen

Kern 2

- ▶ Geroepen tot missie
- ▶ Flexibel, stabiel en creatief
- ▶ Empathisch en open

Code 2

- ▶ Missiegericht
- ▶ Stabiele flexibiliteit
- ▶ Mensgericht

1. Deze vind ik het belangrijkste. Niet omdat ik een bijzondere roeping heb gekregen, maar alles komt min of meer voort uit het feit dat je je geroepen voelt om actief te zijn binnen het koninkrijk van God. Dat je geroepen bent door God.
2. Ik heb de neiging om naar alles te kijken met de gedachte: Hoe kunnen we hierin iets aanpassen?
3. Ik vind het belangrijk om eerlijk, open en transparant te zijn in alles wat ik doe.
4. Ik vind mijzelf wel stabiel en optimistisch.
5. Ik ben niet flexibel op het gebied van de visie, maar het kan bij mij wel op verschillende manieren.
6. Ik kan wel vrij makkelijk omgaan met situaties die net even iets anders zijn. Ik ben niet zo'n gestresste persoon.
7. Ik ben letterlijk creatief in de zin van 'dingen maken'. Ik kan wel dingen ontwerpen.
8. Ik denk wel dat ik hier wel wat van heb: inleven in de ander.
9. Ik laat wel iets van mezelf zien. Ik pas dit wel toe. Ik heb ook moeite met het gesloten karakter van besluitvorming in traditionele kerken. Het is belangrijk om open te zijn over je bedoelingen, je twijfels, ingewikkelde dingen.
10. Ik heb dit wel teruggehoord. Ik doe dit ook wel, maar ik kan ook goed zelf. Thuis kan ik er ook wel even klaar mee zijn en even tijd voor mijzelf nodig hebben. Ik denk wel dat ik empathisch vermogen heb in pastoraat of met vrijwilligers. Ik kan aanvoelen en invoelen wat er speelt. Ik doe weleens empathisch, maar ik ben ook empathisch. Ik doe beiden.

3. Hoe ziet de geschiedenis van dit missionair, gemeenschapsvormend initiatief eruit?

Het begon dertien jaar geleden. In 2002 is Perron 61 begonnen, maar het missionaire werk in Zoetermeer en Oosterheem heeft een langere geschiedenis. Het is al langer dat Zoetermeer een missionair werker heeft, zo'n 20 of 30 jaar. Toen deze wijk gepland werd, werd er automatisch geografisch gedacht: Waar komt de kerk? Er werd gedacht: we gaan daar een kerk bouwen. Dat lag makkelijk, want de kerk in Zoetermeer krimpt. Er werd gekozen voor een missionaire voorpost. Eerst waren er andere ideeën. Uiteindelijk kwam de burgerlijke gemeente met het idee van een omgebouwd woonhuis. Toen werd daarvoor gekozen en daar kwam een visie omheen. Dat is in 2002 gestart. Er werd begonnen met kinderwerk en Alpha-cursus.

Toen mijn vrouw en ik het in 2006 overnamen, lag er sterk de vraag: Hoe gaan we nu verder? Wat gaan we op de lange termijn eigenlijk doen? Toen zijn we eigenlijk direct wel op de lijn gaan zitten van gemeenschapsdenken rondom Perron. Toen kwamen er in het bestaan van Perron twee belangrijke lijnen ontstaan:

1. We moeten duidelijk werken aan missionair leeftijdstraject. Dit was wel een verandering van gedachten, want in het begin was de gedachte: door de kinderen bereiken we de ouders. Dat werkte niet. Nu werken we met en vanuit die leeftijdslijn.
2. De samenkomsten (Perronmeetings). Er was wel een vorm van gemeenschap. Die werd meer zichtbaar in de Perronmeetings. Alle activiteiten binnen het Perronwerk zijn de activiteiten van de Perronmeetings.

Kern 3

- ▶ Perron 61 als missionaire voorpost
- ▶ Er werd begonnen met kinderwerk en Alpha-cursus (2002) in een woonhuis.
- ▶ Overname in 2006 door Henk zorgde voor gemeenschapsdenken met missionair leeftijdstraject (1) en de samenkomsten (2).
- ▶ Onduidelijkheid taken van de werker
- ▶ Weinig openbare steun moederkerk
- ▶ Beslissingen uitstellen
- ▶ Identiteit van de Perronmeeting

Code 3

- ▶ Van project naar gemeenschap
- ▶ Onduidelijkheid vanuit de moederkerk
- ▶ Onduidelijkheid over identiteit Perronmeeting

Dat is in grote lijn de ontwikkeling in de geschiedenis van het Perronwerk. Het laatste dat nu een verschil is, is met Perron 28. Dat valt niet onder de hervormde gemeente; er is sprake van afstemming. In de nieuwe kerk doen we activiteiten onder de naam 'Perron Centrum'. Mijn opvolger heeft straks drie takken: de Perronmeetings naar een volgende stap brengen als volwaardige kerkplek (1), de Perron-activiteiten te starten naar het voorbeeld van de activiteiten van Perron 61 (2) en de ervaringen vanuit Perron 61 implementeren in de gemeente Oosterkerk. Als je naar de geschiedenis van Perron kijkt, is er een belangrijk verschil met mijn komst. Mijn voorganger zat helemaal in de bestaande kerk. Toen wij hier kwamen, zat ik in allerlei commissies. Toen heb ik gezegd: Wat willen jullie nu? Een missionaire toeruster of een missionair werker? We hebben echt een ander spoor gekozen, en voor een deel is dat mij niet in dank afgenomen.

De mensen die in de Perronmeeting komen, komen niet in de kerk. Dus mensen hebben de Perronmeetings van horen zeggen. Van origine was het plan ook dat de Perronmeetings echt een eigen plek zou zijn als zelfstandige wijkgemeente of een andere vorm. Toen is daar een kentering geweest en heeft men gezegd: Nee, de Perronmeeting wordt geen zelfstandige gemeenschap, maar blijft bij de Oosterkerk in de mixed economy.

Naar mijn idee heeft de kerkenraad het werk te weinig in het openbaar gesteund heeft. Men wilde de vingers niet branden en maakte daarom geen keuze. Het is moeizaam om in de gemeente iets te vertellen. Daarom kreeg je op een gegeven moment binnen het missionaire werk dat mensen doorgaan zonder toestemming af te wachten.

Het wordt een uitdaging om één gemeente te zijn en tegelijkertijd twee kerkplekken te zijn. Dat wordt een grote uitdaging.

Werkvorm Theologie

4. Wat is de normatieve theologie van het MGI?

A. Deel het missionair, gemeenschapsvormend initiatief in binnen één of meerdere van de volgende stromingen:

1. Klassiek vrijzinnig
2. Postmoderne vrijzinnigheid
3. Klassiek 'midden-orthodox'
4. Postmodern 'midden-orthodox'
5. Evangelisch
6. Pinkster
7. Klassiek orthodox
8. Bevindelijk orthodox

Ik vind het lastig. Ik ben zelf gevormd door het gereformeerde gedachtegoed.

De postmoderne vrijzinnigheid herken ik wel omdat er in de Perronmeetings en in de contacten wel vrijheid en ruimte gelaten wordt aan de beleving van mensen. De verkondiging is redelijk klassiek van inhoud, maar de mensen die er zitten, krijgen wel de ruimte om het zelf te beleven. De beleving van de eigen spiritualiteit is wel wezenlijk.

Ik herken ook wel iets in de evangelische component, alhoewel ik de Perronmeetings niet als evangelisch zou typeren. Wanneer je zingt, is dat vaak muziek met meer evangelische wortels. Maar ook daar wordt wel kritisch naar gekeken. Maar ook het gevoel van een vrije groep speelt wel een rol. De Perronmeeting ligt dicht bij bevindelijk orthodox dan klassiek orthodox door de aandacht voor je persoonlijke beleving van het geloof.

Kern 4A

- ▶ Ruimte voor postmoderne beleving van eigen spiritualiteit
- ▶ Klassieke inhoud
- ▶ Gevoel van een vrije groep
- ▶ Aandacht voor persoonlijke beleving

Code 4A

- ▶ Postmoderne vrijzinnigheid
- ▶ Postmodern 'midden-orthodox'
- ▶ Evangelisch
- ▶ Bevindelijk orthodox

B. Welke theologische bronnen of kerkelijke documenten worden als gezaghebbend beschouwd binnen de traditie?

De persoon van de werker is wel bepalend voor de theologische kleuring. Ik zal nooit refereren aan een belijdenisgeschrift. Wanneer je mensen van buitenaf krijgt, merk je dat die niet kijken naar een bepaalde stroming. Dus de mensen die de inhoud van de Perronmeetings bepalen, bepalen ook de theologische stroming. Het is redelijk bepalend voor wat mensen persoonlijk horen in gesprekken en de toespraken.

Kern 4B

- ▶ Leiderschap is bepalend
- ▶ Geen kerkelijke documenten
- ▶ Van stroming naar persoonlijke beleving

Code 4B

- ▶ Leiderschap
- ▶ Persoonlijke beleving

5. Wat is de formele theologie van het MGI?

A. Wat zijn uw essentiële, theologische overtuigingen?

Ieder mens is uniek geschapen door God is heel belangrijk. Geliefd, door Hem gewild. Dit is een belangrijk uitgangspunt. Tegelijkertijd is iedereen zondig en gebroken, verstrikt in het leven en maakt fouten. Ik houd mij heel sterk vast aan de komst van Jezus, zijn kruisdood en zijn opstanding. Dat is het kernpunt van het christelijk geloof. De redding omvat niet de toekomst, maar eeuwig leven begint hier. Dat betekent ook een andere weg inslaan in het hier en nu. Je leeft het leven zoals het bedoeld wordt - dat is ook al bevrijding in zichzelf. Dus niet alleen leven uit dankbaarheid. Jezus spreekt op een andere manier over redding: hij wil je redden uit de al veroordeelde situatie. Je bent al veroordeeld en Jezus wil je uit die situatie halen. De redding straks is heel abstract voor veel mensen.

Bij mij zit er geen openheid voor meerdere wegen naar God, maar in mijn benadering en het omgaan met mensen zit er wel meer ruimte. In het boeddhisme en de islam zitten ook leerzame dingen, maar er zijn geen aspecten die Jezus niet had.

Kern 5A

- ▶ Mens uniek geschapen, geliefd en gewild
- ▶ Iedereen zondig en gebroken
- ▶ Dood en opstanding van Jezus is de kern
- ▶ Eeuwig leven begint hier
- ▶ Het leven leven zoals het bedoeld is
- ▶ Ruimte voor leren van andere religies

Code 5A

- ▶ Klassiek bijbels mensbeeld
- ▶ Soteriologie en christologie als basis
- ▶ Missio Dei
- ▶ Koninkrijk van God
- ▶ Openheid naar andere religies

B. Wat zijn de doelen die door uw geloofsgemeenschap nagestreefd worden?

Het doel is om een zelfstandige gemeenschap te zijn. Het eerste doel is om mensen bij Jezus te brengen (1). Dat is wel de kern. Om mensen bij Jezus te brengen en leerling van hem te worden en te zijn. De Perronmeeting moet een zelfstandige kerkplek worden, met doop en avondmaal (2). Het doel is ook om mensen de tijd en de ruimte te geven om het geloof te ontdekken (3).

Dit is het meest essentiële in het missionaire werk. We weten het niet beter, maar we hebben een geweldig geheim. Dat is voor mij wel de kern van missionair werk geworden en geweest. De cirkels uit het projectplan heb ik geleend van Gerben Heitink. Dat heb ik iets verbouwd en gebruikt voor het missionaire werk. Wat hij duidelijk beschrijft, is dat er een kleine kern is waar heel veel mensen omheen bewegen. Dat heb ik toegepast op Perron. Er zijn verschillende vormen van participatie. Toen gingen we spreken en toen zei Jaap van den Akker: Dat lijkt op het model van Gerben Heitink. En daar werden ze hier weer heel zenuwachtig van, omdat Heitink niet uit dezelfde hoek komt.

Ik heb heel erg de neiging om geen etiketten te plakken, want daar worden mensen zenuwachtig van. Pak de goede dingen eruit en relativeren.

Kern 5B

- ▶ Mensen bij Jezus brengen
- ▶ Perronmeeting als zelfstandige kerkplek
- ▶ Ruimte voor ontdekken van het geloof
- ▶ Zelfstandige gemeenschap zijn

Code 5B

- ▶ Discipelschap
- ▶ Zelfstandige gemeenschap
- ▶ Ruimte voor ontdekken

C. Door welke christelijke denkers laat u als leider van de gemeenschap zich beïnvloeden? Hoe?

C.S. Lewis, John Stott, Alister McGrath, Michael Green en N.T. Wright. Die laatste schrijft wel echt anders, ook met andere uitgangspunten. Als ik dat lees, merk ik dat ik iets nieuws leer. Ik heb iets minder met Tim Keller; ik lees hem wel, maar ik vind hem lastiger toe te passen in mijn werk.

Ik laat me niet indelen in een stroming. Ik word geboeid door denkers die aandacht hebben voor het evangelie en missie, maar ook kerkelijk denken. Er is één boek dat mij - met name op het gebied van bevrijd zijn door Jezus voor het hier en nu - nieuwe inzichten heeft gegeven: *Gods geheime plan* (Dallas Willard)

Kern 5C

- ▶ C.S. Lewis | J. Stott | A. McGrath | M. Green | N.T. Wright | D. Willard
- ▶ Denkers met aandacht voor missie vanuit kerkelijk denken

Code 5C

- ▶ Lewis | Stott | McGrath | Green | Wright | Willard
- ▶ Missie vanuit kerkelijk denken

3.2 Groepsinterview

Geïnterviewden: Celine Koetsier (coördinator *Rock Solid Plus*)
Joost de Jager (stuurgroep *Perronmeetings*)
Willem Vermeulen (stuurgroep *Perronmeetings*)

Datum: 14 juli 2015

Locatie: Oosterkerk, Zoetermeer

Werkvorm *Leiderschap*

1. Waar denk je aan bij 'leiderschap'? Noteer minimaal drie kernwoorden/kerngedachtes.

Celine:

- ▶ Groepsmens
- ▶ Sturen
- ▶ Enthousiasmeren

Joost:

- ▶ Verantwoordelijkheid nemen en krijgen
- ▶ Natuurlijke betrokkenheid
- ▶ Aanspreekbaar zijn

Code 1

- ▶ Groepsmens
- ▶ Richting geven
- ▶ Motiveren
- ▶ Verantwoordelijkheid
- ▶ Borgen
- ▶ Natuurlijke betrokkenheid

Willem:

- ▶ Richting geven
- ▶ Trekker zijn
- ▶ Motivator zijn
- ▶ Borger zijn van de ingezette weg

2. Hoe ervaar je het leiderschap bij dit project? Motiveer.

Celine:

- ▶ Ik vind het leuk om leiding te geven. Het past bij wie ik ben en hoort ook wel bij mijn talenten, denk ik.
- ▶ Het is nodig om dingen op te pakken als niemand anders dat doet.
- ▶ Soms is het moeilijk:
 - Mensen gaan er vanuit dat je de leiding wel op je neemt, omdat je dat op meerdere plekken al doet.
 - Soms moet je in een lastige situatie de kar trekken.

Joost:

- ▶ Ik ervaar het leiderschap als gedeeld leiderschap, met een groep.
- ▶ Het is ook lastig in verband met mijn andere achtergrond en omdat ik niet actief ben in de Oosterkerk.

- ▶ Ik ben gewend aan snellere acties: veel dingen gaan uiterst traag. Daardoor is het leiderschap erg beperkt.
- ▶ Veel is ook loslaten.
- ▶ De focus op leerling-zijn: dit is ook een uitdaging.
- ▶ Ik vraag me vaak af: Wat kunnen anderen doen? Komen we nog toe aan gemeenschap of alleen dingen regelen?

Willem:

- ▶ Het is een moeilijk proces: het leiderschap heeft invloeden van buitenaf, maar het wordt niet gedefinieerd vanuit de verantwoordelijkheid.
- ▶ Dat maakt het ook een interessant proces, omdat we ruimte krijgen om actie te ondernemen, waar eigenlijk ja of nee gezegd zou moeten worden door de verantwoordelijke groep.

Kern 2

- ▶ Passend bij talenten
- ▶ Moeilijk door onduidelijkheid, vermeerdering van taken, lastige situaties, kerkelijke achtergrond
- ▶ Ruimte door onduidelijkheid vanuit verantwoordelijke partij
- ▶ Gedeeld leiderschap
- ▶ Loslaten
- ▶ Focus op discipelschap

Code 2

- ▶ Negatieve rol van de moederkerk geeft ruimte
- ▶ Gedeeld, talent-gericht leiderschap
- ▶ Focus op discipelschap
- ▶ Loslaten

3. Hoe is de invloed vanuit de moederkerk?

A. Hoe is de moederkerk betrokken bij dit project?

De betrokkenheid van de Oosterkerk is waarneembaar indirect. Ze zijn financieel betrokken, ze hebben gezorgd voor huisvesting, missionaire werkers, een projectplan en samenwerking met de IZB. Dit zijn echter bijzaken. De hoofdzak - de missionaire drive - ontbreekt.

Men weet niet wat er gebeurt. Het is neergezet en verder niet echt onderhouden. Een enkeling komt op bezoek.

Er is een keer een interview gedaan met mensen uit de kerk in de Perronmeeting. Ook met de winter-fair (december 2014) waren er mensen uit de kerk. Het zijn vaak dezelfde mensen die je ziet, een kleine groep.

Kern 3A

- ▶ Indirecte betrokkenheid
- ▶ Gezorgd voor wezenlijke bijzaken
- ▶ De missionaire drive ontbreekt
- ▶ Kleine groep betrokkenen

Code 3A

- ▶ Indirect op bijzaken
- ▶ Niet betrokken bij missie
- ▶ Kleine groep

B. Hoe ervaren jullie dit? Waarom?

De Oosterkerk is Perron als een concurrent gaan zien, terwijl het elkaar zou moeten versterken. Vanuit Perron weet men ook niet wat er in de Oosterkerk gebeurt. De zetting van de Oosterkerk is niet congruent aan de zetting van de Perronmeeting. Het tempo verschilt. Er liggen ideale kansen, die niet benut worden (lunches op vrijdag). Maar daar heb ik nog nooit een predikant mee zien eten.

Kern 3B

- ▶ Perron als concurrent
- ▶ Weinig interesse wederzijds
- ▶ Kansen worden niet gebruikt

Code 3B

- ▶ Gerelativeerd negatief

C. Wat betekent de invloed van de moederkerk voor het leiderschap?

Er zijn twee geloofsgemeenschappen, maar de leiding zit bij de Oosterkerk. Ze kunnen prima naast elkaar, maar ze moeten zich niet in belangrijke zaken gaan mengen (doop, avondmaal).

Het is niet geïntegreerd. Het is de vraag of dat kan.

De structuur van de Oosterkerk is log en traag. Het moet door heel veel dingen heen voordat beslissingen genomen kunnen worden.

Kern 3C

- ▶ Onduidelijkheid over verantwoordelijkheid en leiding
- ▶ Geen integratie

Code 3C

- ▶ Traagheid door onduidelijkheid

Werkvorm *Situatie*

4. Waar zijn jullie in de afgelopen twee jaar tegenaan gelopen?

Alles ging eigenlijk altijd zijn gangetje. Tot Erik weg ging. Er is een gat ontstaan bij het vertrek van Erik Verwoerd. Het gat is nog niet opgevuld. En de manier waarop dat gegaan is, is echt een draak met honderd poten. Nooit opgelost, nooit bijgepraat en ook nog niet over. Dat hebben ze niet netjes gedaan. Er werden beslissingen genomen op een hoog temp zonder degenen te horen die echt bij de beslissing betrokken zijn. Er waren kids en tieners van Perron 61 die klusjes hebben gedaan om geld op te halen voor Erik. En die waren teleurgesteld toen bleek dat dit niet hielp.

Men kiest voor financiële zekerheid, in plaats van de zekerheid om er voor mensen te zien. Men heeft kapitaal weggegooid. We hebben werk van de heilige Geest weggegooid. We geven de Geest niet eens de kans om te werken.

We zijn ook opgelopen tegen het feit dat we moeten integreren met elkaar. Daarbij is er sprake van concurrentie in plaats van elkaar versterken.

Er is weinig groei in de Perronmeeting. Hier moeten we als stuurgroep mee aan de slag. Er is veel energie weggetrokken naar alles omtrent Erik, Henk en de nieuwe kerk.

De ruimte die een missionair werker heeft met betrekking tot doop en avondmaal in de Perronmeeting. Er is principieel ruimte gegeven, maar er moet nog iets gebeuren door de kerkenraad.

Kern 4

- ▶ Gat van Erik Verwoerd, zowel in proces als resultaat.
- ▶ Oosterkerk kiest voor financiële zekerheid
- ▶ Beslissingen genomen zonder ieder écht te horen.
- ▶ Men heeft kapitaal weggegooid.
- ▶ Integratie MGI en moederkerk
- ▶ Concurrerende houding
- ▶ Weinig groei in de Perronmeeting
- ▶ Sacramenten in de viering
- ▶ Veel energie weggetrokken

Code 4

- ▶ Relatie MGI en moederkerk
- ▶ Communicatie moederkerk
- ▶ Teleurstelling in MGI
- ▶ Energie weggetrokken

Werkvorm *Theologie*

5. Wat is de aangehangen theologie van het MGI?

A. Wat is de missie van het MGI? Formuleer individueel.

Celine:

Mensen over God vertellen! Jezus' naam bekend maken. Er voor mensen zijn.

Joost:

Mensen interesseren in een relatie met Jezus en hen daarin met elkaar te stimuleren en samen als leerlingen van Jezus te groeien als geloofsgemeenschap.

Willem:

Via relatiegericht werken mensen in een veilige omgeving in contact brengen met het evangelie. Via relatiegericht werken mensen laten ervaren wie we als christenvoorbeeld zijn.

Kern 5A

- ▶ Via relaties inspireren en stimuleren tot een relatie met Jezus
- ▶ Groeien in discipelschap als geloofsgemeenschap
- ▶ Veilige omgeving creëren
- ▶ Er zijn

Code 5A

- ▶ Inspireren tot Jezus in en door relaties
- ▶ Discipelschap en geloofsgemeenschap

B. Formuleer gezamenlijk de missie van het MGI?

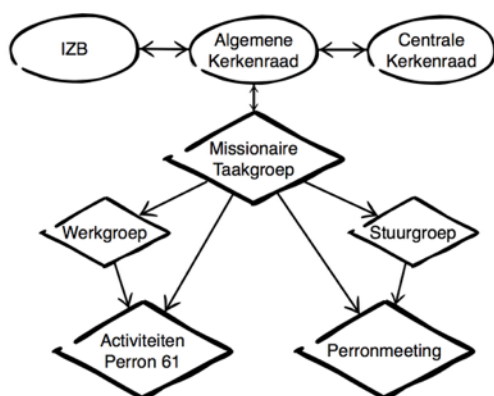
Relatiegericht werken om God/Jezus bekend te maken en mensen mee in contact te brengen. Samen op te trekken om zo een (geloofs)gemeenschap te zijn.

Code 5B

- ▶ Relatiegericht werken
- ▶ God / Jezus bekend maken
- ▶ Samen optrekken als (geloofs-)gemeenschap

Werkvorm *Organisatiestructuur*

6. Teken gezamenlijk de organisatiestructuur van het MGI.

Kern 6

- ▶ Missionaire Taakgroep als centrum
- ▶ Algemene Kerkenraad draagt eindverantwoordelijkheid
- ▶ Stuurgroep voor geloofsgemeenschap
- ▶ Werkgroep voor activiteiten

Code 6

- ▶ Verantwoordelijkheid bij moederkerk
- ▶ Verschillende organen

3.3 Observatieonderzoek

3.3.1 Observatie Perronmeeting

Datum: 31 mei 2015
Observant: Martijn de Jong
Locatie: Oranjerie, Zoetermeer

De Perronmeetings vinden plaats in een basisschool in Oosterheem, de VINEX-locatie van Zoetermeer. Buiten staat een welkomstbord; voor de deur staan enkele yppen te roken. Ik groet hen en word teruggegroet. Binnen word ik welkom geheten door een oudere mevrouw, die me een hand geeft en een goede viering wenst.

Ik loop door naar de aula van de basisschool. Daar staat een groep van ongeveer twintig mensen, die in kleine groepjes met elkaar staan te praten. Achter de bar staan twee volwassenen, die de koffie en thee verzorgen. Zij bieden me koffie aan en vragen hoe het gaat. Tijdens het koffiedrinken voorafgaand aan de viering maak ik met verschillende mensen een praatje. De sfeer is ontspannen en gezellig. In het verlaagde gedeelte van de aula staan tafeltjes met daaromheen stoelen in verschillende kleuren en soorten. De bezoekers van de Perronmeeting nemen kriskras plaats.

Een man van middelbare leeftijd pakt de microfoon, verzoekt de mensen die nog staan te praten om een plaats te gaan zoeken. Hij heet iedereen welkom in de meeting, noemt het thema en vraagt één van de kinderen om de kaars aan te steken. Een jongen van een ongeveer twaalf jaar oud mag de kaars aansteken. De man vraagt of hij ook weet wat het betekent dat de kaars aangestoken wordt. De jongen mompelt: 'Ja, dat God bij ons is'. De man knikt en gaat door: 'Ja, een kaars geeft warmte en licht, net als Jezus dat doet. Heel goed!'

De man kondigt het kindermoment aan. Hierop komen twee jongvolwassenen het podium op en introduceren het bijbelse thema op een manier die aansluit bij het dagelijks leven van de kinderen. Ze nemen de kinderen mee in hun sketch, stellen vragen en krijgen de lachers op hun hand. Hoewel het stuk bedoeld is om het thema 'klein' te maken voor de kinderen, ligt er ook een duidelijke boodschap in voor de volwassenen.

Na de sketch gaan de kinderen en de tieners naar hun eigen programma en de spreker komt naar voren en kondigt een videofragment aan, waarin het thema nogmaals - maar op een andere manier - geïntroduceerd wordt. Het is de videoclip bij het nummer *Kijk omhoog* van Nick & Simon. Na het fragment verschijnt het bijbelgedeelte op de PowerPoint en lezen we Psalm 121 uit de NBV.

Na de lezing uit de bijbel volgt de toespraak. De spreker werkt het bijbelgedeelte uit op een manier die getuigt van enerzijds grondige exegese, maar anderzijds een missionaire focus en een contextuele en incarnationele benadering van het gedeelte. Er wordt aandacht besteedt aan wat de betekenis voor de toenmalige hoorders, maar ook wordt de vertaalslag gemaakt naar het concrete leven van de hoorder van nu. Dit gebeurt uitgebreid en met een bepaalde empathisch vermogen, waardoor je ziet dat mensen de woorden beamen en geraakt worden. Dit blijkt achteraf voor het merendeel van de aanwezigen te gelden.

Na de toespraak wordt er een lied geluisterd. Het is een uitvoering van Psalm 121 door *Sela*. Na het lied geeft de spreker aan dat er bid- en dankpunten genoemd kunnen worden, die meegenomen zullen worden in het gebed. Er gaan verschillende vingers de lucht in en er worden ook vrij persoonlijke punten genoemd.

De spreker gaat voor in het gebed. Na het gebed attendeert de spreker de aanwezigen op de mededelingen - de datum van de volgende Perronmeeting, de collecte-doesjes op tafel voor een sponsorkind van *Compassion* en de aankomende Perrontmoeting, de gemeentedag van de Perrongemeenschap - en geeft aan dat er mogelijkheid is om koffie en thee te drinken en nog even na te praten.

De koffie en thee worden rondgebracht. Verschillende mensen staan op om even de benen te strekken of te gaan roken. Anderen blijven zitten en praten inhoudelijk door over de meeting of hebben het over koetjes en kalfjes. Een aantal mensen gaat er gelijk vandoor.

Aandachtspunten vanuit de observatie

- ▶ Veel ruimte voor ontmoeting
- ▶ Er hangt een ontspannen sfeer
 - De locatie is laagdrempelig
 - De inrichting van de zaal is informeel
 - De mensen kennen elkaar
- ▶ Een inspirerende toespraak
 - Aansluitend bij de context van de hoorders
 - Praktisch bruikbaar in het dagelijks leven
 - Informele manier van spreken
- ▶ Gevarieerde groep bezoekers
 - Gelijke verdeling in leeftijd
 - Overwegend autochtone volwassenen uit Oosterheem
 - Veel kinderen
 - Enkele tieners

Kern O1

- ▶ Veel ruimte voor ontmoeting
- ▶ Ontspannen sfeer
- ▶ Toespraak is inspirerend, praktisch bruikbaar en sluit aan
- ▶ Gevarieerde, gelijk verdeelde groep
- ▶ Vooral autochtone volwassenen; veel kinderen

Code O1

- ▶ Ontspannen sfeer
- ▶ Ruimte voor ontmoeting
- ▶ Inspirerende toespraak
- ▶ Gevarieerde groep
- ▶ Vooral autochtoon
- ▶ Veel kinderen

3.3.2 Observatie kinderkookclub

Datum: 3 juni 2015
Observant: Martijn de Jong
Locatie: Perron 61, Zoetermeer
Leeftijd: 10-12 jaar

Het is kwart voor vijf 's middags. De kinderkookclub start over een kwartier. De eerste tiener staat al voor de deur; zij komt al jaren bij Perron 61 en voelt zich al thuis in deze groep. Andere tieners komen voor het eerst; zij komen ook uit de wijk, maar komen naar de kookclub omdat zij zich ingeschreven hebben via de *Brede School*, een initiatief van scholen in Zoetermeer voor naschoolse opvang. Hier is de kookclub van Perron 61 ook bij aangemeld, waardoor er dus met regelmaat nieuwe gezichten langskomen op de kookclub. Vandaag zijn er zes meiden en twee jongens, afkomstig uit verschillende culturen.

De tieners krijgen een plek aan tafel toegewezen door de leiding van de kookclub; dit zijn twee oudere dames vanuit de moederkerk, een oudere tiener uit de wijk en twee vrijwilligers vanuit Perron 61. De kookclub begint met het uitdelen van een glas drinken en het uitleggen wat de kookclub is. Ook volgt er een korte introductie van andere activiteiten, waar de tieners aan mee zouden kunnen doen. De introductie sluit af met de uitleg over wat er gekookt gaat worden vandaag. De tieners worden in drie groepen verdeeld. Eén groep gaat aan de slag met het voorgerecht, de tweede groep met het hoofdgerecht en de derde groep met het dessert; deze laatste groep maakt ook koekjes om mee te nemen naar huis.

Het koken gaat onder begeleiding van de leiding van de kookclub, maar zij geven alleen hulp als dat echt nodig is. De tieners doen in principe zelf alles; dit is mogelijk door de recepten met uitgewerkte aanwijzingen. Het koken wordt erg serieus genomen door de tieners: ze snijden de groenten, rullen het gehakt, kloppen de slagroom en dekken de tafel. Ze genieten zichtbaar. De leiding probeert tijdens het koken gesprekken aan te knopen. Ze vragen die tieners hoe het gaat, ze doen wedstrijdjes wie het snels een paprika kan snijden. Er heerst een ontspannen en gezellige sfeer.

Om zes uur gaan we eten. De tieners hebben de tafel gedekt. Iedereen neemt plaats, waarna één van de vrijwilligers gaat bidden. Vooraf wordt gevraagd om dat te respecteren en als je het niet gewend bent, even stil te zijn. Dit gebeurt, soms onder een gniffelende, onderlinge blik. Na het bidden wordt het voorgerecht geserveerd door de groep tieners die dit gemaakt heeft. We eten toast met ragout. Nadat dit verorberd is, geven de andere tieners een cijfer voor het eten. Daarna komt het hoofdgerecht - lasagne, zowel halal als vegetarisch - op tafel, waarvoor ook cijfers gegeven worden, net als voor het dessert, dat bestaat uit ijs met warme kersen en slagroom.

Onder het eten is het een gezellige boel aan tafel. Er wordt gelachen, met eten gespeeld en gek gedaan. Tegelijkertijd wordt door de leiding gecommuniceerd dat het wel de bedoeling is dat de borden goed leeggegeten worden. Een kleine ethische aanvulling.

Na het eten gaan de tieners naar huis. Sommigen worden opgehaald. De tieners die voor het eerst zijn vandaag, zijn erg enthousiast. Dit blijkt uit wat ze hun ouders vertellen. De andere tieners zijn niet anders gewend.

Aandachtspunten

- ▶ Focus op de activiteit
 - De contacten met de naschoolse opvang
 - De tieners komen primair voor het koken
- ▶ Ruimte voor ontmoeting
 - De tieners komen iets eerder om iets te drinken
 - Tijdens het koken is er de mogelijkheid om gezellig te doen
 - Het gezamenlijk eten is ontmoeting bij uitstek
- ▶ Veilige omgeving
 - Verschillende culturen ontmoeten elkaar door koken
 -
- ▶ Niet-identiteitsgebonden activiteit
 - Het gaat niet om geloof, maar om koken
 - Het gebed voor het eten is vrij toegankelijk
- ▶ Aandacht voor de context
 - Er wordt rekening gehouden met wat de tieners wel en niet mogen eten
 - Het koken is aangepast op de tieners

Kern O2

- ▶ Focus op activiteit
- ▶ Ruimte voor ontmoeting
- ▶ Niet-identiteitsgebonden
- ▶ Veilige, multiculturele omgeving
- ▶ Aandacht voor de context

Code O2

- ▶ Niet-identiteitsgebonden
- ▶ Ruimte voor ontmoeting
- ▶ Veilige omgeving
- ▶ Contextueel

3.3.3 Observatie Rock Solid Plus

Datum: 3 juni 2015
Observant: Martijn de Jong
Locatie: Perron 61, Zoetermeer
Leeftijd: 14-17 jaar

Het is woensdagavond en ik parkeer mijn auto voor *Perron 61*. Vanavond is het weer Rock Solid Plus, een activiteit voor de oudere tieners. Ik wil net naar binnen lopen als ik mijn naam hoor roepen. Eén van de tieners komt aangelopen. Ik word begroet met een hug en krijg een hand. Het is blijkbaar goed dat ik er weer ben. We lopen naar binnen en ik pak koffie voor ons beiden. De jongere weet de weg naar de suiker. We gaan lekker buiten in het zonnetje zitten; één voor één komen de andere jongeren binnendruppelen. Ze vragen of ze ook koffie mogen pakken. Dit mag en we staan nog een paar minuten buiten voor het programma begint.

Het programma is niet strak gepland. Het begint dan ook een kwartier later, omdat de leiders eerst de tijd nemen om de jongeren even tot rust te laten komen. De verhalen van de afgelopen week worden verteld. Hierbij let de leiding erop dat iedereen de mogelijkheid krijgt om hun verhaal kwijt te kunnen. Deels zijn dit verhalen die thuis blijkbaar niet verteld kunnen worden. Er komt van alles langs: die leuke jongen van school, de rare klant op het werk, maar ook persoonlijke verhalen worden gedeeld. Dit is niet vreemd, want de

jongeren kennen de leiding of heel goed of heel lang. Dit vormt de basis voor het vertrouwen dat de leiding krijgt. Ze kennen deze jongeren al lang, sommigen al bijna tien jaar.

Na de inloop met koffie of warme chocolademelk - een ware favoriet - wordt er een spel gespeeld. Eén van de leiders legt het spel uit. Het is een spel, waarbij een woordenboek met vreemde en zeldzame woorden gebruikt wordt. De tieners krijgen een vel papier, waarop zij de mogelijke betekenis van het woord op moeten schrijven. Daarna moeten ze raden wat de goede betekenis raden. Het lijkt tijdens het spel dat het niet zozeer gaat om het winnen van het spel zelf, maar om zoveel mogelijk plezier te hebben. Dit lukt aardig, want de vreemdste mogelijke betekenissen komen langs.

Na het spel is de officiële activiteit Rock Solid Plus afgelopen. Dit betekent echter niet dat de jongeren ook naar huis gaan. We drinken nog een keer koffie of fris met elkaar en halen herinneringen op aan eerdere activiteiten, vertellen elkaar bizarre verhalen en lachen. Het voelt als thuis voor de jongeren. Of nog beter. Een deel van de groep jongeren gaat naar buiten om te roken. Dan komt de buurman naar buiten, die jongeren goed kennen. Hij voegt zich bij de groep en praat gezellig mee.

Ongeveer een uur na afloop van het officiële gedeelte vertrekken de laatste jongeren. De leiding pakt nog een keer koffie en evalueert de avond met elkaar. Dit gaat zonder formulier en informeel. Uit de gesprekken blijkt dat de leiding niet alleen op woensdagavond voor deze jongeren klaarstaat, maar ook doordeweeks contact onderhoudt via WhatsApp en Facebook.

Aandachtspunten vanuit de observatie

- ▶ Informele sfeer
 - De jongeren voelen zich thuis in Perron 61
 - De activiteit wordt informeel uitgelegd en gestuurd
- ▶ Focus op ontmoeting
 - De jongeren komen om elkaar en de leiding te ontmoeten
 - Na afloop is er de ruimte om te blijven hangen
- ▶ De rol van de leiding
 - De leiding staat altijd klaar voor de tieners
 - De leiding geeft vrijheid aan de tieners
- ▶ Gemeenschap in het klein
 - De groep jongeren ervaart Rock Solid Plus als een gemeenschap
 - Deze gemeenschap is gezellig en is een soort tweede familie
- ▶ De aanwezigen
 - Twaalf tieners - zeven jongens en vijf meiden - en drie leiders.
 - Autochtone jongeren uit de wijk Oosterheem
 - Motieven om te komen zijn: gezelligheid, leiding, geloof, afleiding en een tweede thuis.

Kern O3

- ▶ Informele sfeer
- ▶ Focus en ruimte voor ontmoeting
- ▶ De rol van de leiding
- ▶ Gemeenschap in het klein
- ▶ Autochtone jongeren
- ▶ Verschil in motief en duur van de betrokkenheid

Code O3

- ▶ Informeel
- ▶ Ontmoeting
- ▶ Leiding
- ▶ Gemeenschap
- ▶ Diverse, autochtone groep jongeren uit de wijk

4 Data-analyse Geloven in Spangen | Rotterdam

4.1 Uitwerking diepte-interview

Geïnterviewde: Nico van Splunter (missionair werker)

Datum: 1 juni 2015

Locatie: Rotterdam

Werkvorm *Leiderschap*

1. Welke vaardigheden passen bij jou?

1. Betrokken zijn op mensen
2. Vermenigvuldiging
3. Loslaten
4. Creativiteit bevorderen
5. Verantwoordelijkheid delen
6. Visie ontwikkelen
7. Reflecteren
8. Visie verbinden met gemeenschap
9. Herkennen van uitdagingen
10. Zelfleiderschap

Kern 1

- ▶ Vermenigvuldiging als visie
- ▶ Betrokkenheid als begin
- ▶ Verantwoordelijkheid delen als DNA van de gemeenschap

Code 1

- ▶ Organische vermenigvuldiging
- ▶ Betrokken
- ▶ Visionair

Alles begint met betrokken zijn op mensen, wat je ook doet. Vermenigvuldiging is een proces - hoe kun je de dingen die je doet, doorgeven? Het is een basisprincipe in mijn manier van werken. Tegelijkertijd kun je niet kopiëren en mag je iets aan een ander meegeven en dat weer loslaten. Dat bevordert de creativiteit van mensen en deelt de verantwoordelijkheid. Deze visie is belangrijk en moet ook verbonden worden met het DNA van een gemeenschap. Hierop zul je continu moeten blijven reflecteren. Er komen een heleboel kansen voorbij, maar wat pak je wel op en wat niet? Dat heeft te maken met visie, maar ook het herkennen van uitdagingen. Daarin moet je weten wat je zelf kan, wat je zelf in huis hebt en waar je anderen nodig hebt. Zelfleiderschap geldt voor iedereen in *Geloven in Spangen*.

2. Wie ben jij als persoon?

1. Flexibel
2. Stabiël en optimistisch karakter
3. Toegankelijk en goed met mensen
4. Doelgericht
5. Creatief
6. Openheid
7. Missionaire inslag
8. Roeping

Kern 2

- ▶ Flexibele optimist
- ▶ Coach met een roeping
- ▶ Doelgericht en creatief

Code 2

- ▶ Flexibele optimist
- ▶ Roeping
- ▶ Doelgericht

9. Toewijding

10. Optimist

Ik ben wel aardig flexibel. Dat heeft te maken met de realiteit dat het altijd anders is gegaan dan dat ik wilde dat het zou gaan. Ik laat het eerst een probleem worden van iedereen en coach dan de 'goegemeente' hoe zelf dat probleem op te lossen. Ik zie eerder dat de zon schijnt dan dat het regent; dat is belangrijk omdat je vaak ik de regen staat. Eerder kansen zien dan bedreigingen zien is wel handig. Het resultaat lijkt vaak klein en er is altijd gedoe rondom geld. Verder ben ik wel doelgericht, ik vergeet daarin weleens anderen mee te nemen. Creativiteit is nodig om derde wegen te kunnen zien. Het is belangrijk om open te zijn over de dingen die spelen en hoe je dingen wilt doen. Graag wil ik er nieuwe mensen bij hebben; er is een verlangen naar houdbare groei. Ik ervaar een sterke roeping voor dit werk. Dit vind ik ook belangrijk in tijden dat het moeilijk gaat. Ik ben iemand die toegewijd is aan God en geloof.

Werkvorm *Situatie*

3. Hoe ziet de geschiedenis van dit missionair, gemeenschapsvormend initiatief eruit?

Toen ik hier kwam, wist ik al van *Geloven in Spangen*, via collega's van de IZB. Het is een idee van de missionaire predikant van de moederkerk. De eerste paar jaar is er met een zendingsechtpaar en een klein team in de wijk actief nagedacht. *Geloven in Spangen* werd een paraplu voor vijf verschillende christelijke organisaties. Toen ik hier kwam, zag ik niet hoe dat een gemeente zou worden. Iedereen zat op zijn eigen eilandje en had zijn eigen doelen. De meeste organisaties stopten vanwege geld of andere redenen en ik zat met een erfenis van verschillende activiteiten.

Tegelijkertijd wilde de diaconie van de moederkerk dat *Geloven in Spangen* zou fuseren met het door hen geïnitieerde inloopcentrum. Dat heb ik weten tegen te houden omdat je niet teveel patiënten in een kleine gemeenschap aan kan. Het idee was om bij *Geloven in Spangen* juist een gemeenschap van onder te laten ontstaan. Ik heb toen aan een aantal mensen gevraagd om mee te denken en te helpen met het opbouwen van een gemeente; er waren toen zes mensen over. Toen zijn we een proces van visie-vormen gestart.

De doelgroep bestaat uit jonge gezinnen van Surinamers, Antillianen en Kaapverdianen en toen is gekozen om verder te bouwen. Extern ben ik gaan netwerken bij seculiere partners in de wijk. We willen graag een kerk zijn die mensen een dak boven het hoofd geeft dat ze anders niet hebben en niet uit andere kerken mensen ronselen.

Kern 3

- ▶ MGI als paraplu-organisatie
- ▶ Erfenis van verschillende eilandjes
- ▶ Vormen van visie voor MGI
- ▶ Gemeenschap van onderop
- ▶ Doelgroepgericht
- ▶ Netwerken met seculiere partners in de wijk

Code 3

- ▶ Orde scheppen door visie vormen
- ▶ Gemeenschap van onderop
- ▶ Doelgroepgericht
- ▶ Netwerken

4. Wat is de normatieve theologie van het MGI?

A. Deel het missionair, gemeenschapsvormend initiatief in binnen één of meerdere van de volgende stromingen:

1. Klassiek vrijzinnig
2. Postmoderne vrijzinnigheid
3. Klassiek 'midden-orthodox'
4. Postmodern 'midden-orthodox'
5. Evangelisch
6. Pinkster
7. Klassiek orthodox
8. Bevindelijk orthodox

Geloven in Spangen is een mix van postmodern 'midden-orthodox', evangelisch en bevindelijk orthodox. Er is openheid naar de oecumene, maar de afstand van de belijdenis is groot. Er is veel nadruk op het persoonlijke heil, de eigen relatie tot Jezus is belangrijk en er is weinig interesse in de klassieke liturgie. Toch is er een groot gevoel voor verbondenheid met de wereldwijde kerk.

Kern 4A

- ▶ Openheid naar en verbondenheid met de oecumene
- ▶ Grote afstand van de belijdenis
- ▶ Nadruk op persoonlijk heil en eigen relatie met Jezus
- ▶ Weinig interesse in de klassieke liturgie

Code 4A

- ▶ Postmoderne vrijzinnigheid
- ▶ Postmodern 'midden-orthodox'
- ▶ Evangelisch
- ▶ Bevindelijk orthodox

B. Welke theologische bronnen of kerkelijke documenten worden als gezaghebbend beschouwd binnen de traditie?

De bijbel, het projectplan en het apostolicum zijn binnen de gemeenschap gezaghebbend.

Code 4B

- ▶ Bijbel
- ▶ Projectplan
- ▶ Apostolicum

5. Wat is de formele theologie van het MGI?

A. Wat zijn uw essentiële, theologische overtuigingen?

Dat we als kerk niet het einddoel zijn, maar het begin. Je kunt wel een gemeente stichten, maar die moet er zijn voor de wereld. Als je dat laatste niet zegt, is het een leuke club, maar is het geen gemeente. Een gemeente heeft altijd haar plaats in de wereld en moet haar dienen. Discipelschap is daarin essentieel, het gaat niet om kerkgangers ronselen, maar om mensen te transformeren in een zegen voor hun omgeving. Inclusief denken, kerk is net zo goed buiten als binnen.

Kern 5A

- ▶ Kerk voor de wereld
- ▶ Discipelschap is essentieel
- ▶ Mensen transformeren
- ▶ Inclusief denken

Code 5A

- ▶ Dienen
- ▶ Discipelschap
- ▶ Inclusief

B. Wat zijn de doelen die door uw geloofsgemeenschap nagestreefd worden?

Een gemeente bouwen die geïnspireerd is, wordt en blijft door Jezus Christus en door zijn Geest gezonden is om hier zijn werk te doen. Door te preken, voor te leven, bruggen te bouwen tussen seculiere clubs en door mensen op te leiden tot leiders. Concreet voor de geloofsgemeenschap betekent dit dat over vijf jaar *Geloven in Spangen* financieel onafhankelijk is en dat er leiders zijn ontwikkeld om een kerkenraad te beginnen. Daarna komt er ruimte om een dochtergemeente in een andere wijk te beginnen.

Kern 5B

- ▶ Gemeente geïnspireerd door Jezus
- ▶ Bruggen bouwen
- ▶ Bouwen naar de toekomst

Code 5B

- ▶ Gemeente van de Geest
- ▶ Missio Dei
- ▶ Toekomst

C. Door welke christelijke denkers laat u als leider van de gemeenschap zich beïnvloeden? Hoe?

- ▶ N.T. Wright
- ▶ Stefan Paas
- ▶ Gert Noort
- ▶ Henk de Roest
- ▶ Rene de Reuver
- ▶ Stephen Covey
- ▶ Miroslav Wolff
- ▶ Tim Keller
- ▶ Harvey Cox.

Kern 5C

- ▶ N.T. Wright | Stefan Paas | Gert Noort | Henk de Roest | René de Reuver | Stephen Covey | Miroslav Wolff | Tim Keller | Harvey Cox

Code 5C

- ▶ Wright | Paas | Noort | De Roest | De Reuver | Covey | Wolff | Keller | Cox.

4.2 Groepsinterview

Geïnterviewden: Ninny Duarte Lopes (stuurgroep *Geloven in Spangen*)
Sita Bechan (stuurgroep *Geloven in Spangen*)
Datum: 16 juli 2015
Locatie: Spangenhuis, Rotterdam

Werkvorm *Leiderschap*

1. Waar denk je aan bij 'leiderschap'? Noteer minimaal drie kernwoorden/kerngedachtes.

Er zijn bij *Geloven in Spangen* een aantal kopstukken, die de regie in handen hebben. Tegelijk is het echt een wij-kerk. Iedereen heeft de mogelijkheid om taken op zich te nemen. Iedereen wordt gevraagd om zijn of haar talenten in te zetten. Je hebt de ruimte om een vorm van leiderschap op je te nemen als deelnemer. Pastor Nico is toch wel het spin in het web dat *Geloven in Spangen* heet; hij doet in de praktijk zo min mogelijk. Hij wil juist aansturend aanwezig zijn. We hebben echt een pastor nodig. Daarbij hebben de stagiairs ook een belangrijke rol, vooral in het kinderwerk en in de doordeweekse activiteiten. *Geloven in Spangen* wil niet zorgen, maar mensen leren zorgen. Het idee is dat we het leiderschap gaven-gericht inrichten.

Kern 1

- ▶ Gedeelde verantwoordelijkheid
- ▶ Pastor als spin in het web
- ▶ Naar leren zorgen
- ▶ Gaven-gericht leiderschap
- ▶ Stagiairs spelen een belangrijke rol

Code 1

- ▶ Gedeelde verantwoordelijkheid
- ▶ Iedereen bouwt op zijn manier
- ▶ Pastor verbindt en coacht
- ▶ Veel verantwoordelijkheid bij stagiairs

2. Hoe ervaar je het leiderschap bij dit project? Motiveer.

Er wordt niet ervaren dat er bepaalde mensen de baas zijn, wel dat sommigen meer verantwoordelijkheid dragen. Er wordt aangegeven dat er sprake is van een team-spirit, niemand functioneert als gestuurde poppetjes. Stagiairs worden ervaren als betrouwbaar, het zijn vaak geen typische Spangenaars en dat is voor de kinderen didactisch een plus. Het nadeel is dat veel stagiairs toch maar tijdelijk zijn. Hoe dat gaven-gericht te werken in te richten, is nog een zoektocht.

Kern 2

- ▶ Verdeelde verantwoordelijkheid
- ▶ Team-spirit
- ▶ Stagiairs zijn betrouwbaar maar tijdelijk

Code 2

- ▶ Team
- ▶ Tijdelijk en betrouwbaar

3. Hoe is de invloed vanuit de moederkerk?

A. Hoe is de moederkerk betrokken bij dit project?

Zij zijn betrokken als sponsor en af en toe komen er vreemde mensen langs bij de vieringen. Het is hun doel om ons te laten doen wat wij doen.

Kern 3A

- ▶ Sponsor met ruimte
- ▶ Vreemd bezoek

Code 3A

- ▶ Vreemde sponsor

B. Hoe ervaren jullie dit? Waarom?

Dit wordt enerzijds positief ervaren, want zo is er ruimte voor *Geloven in Spangen* om zichzelf uit te vinden. Anderzijds wordt er aangegeven dat iets meer contact wel wenselijk zou zijn.

Kern 3B

- ▶ Positief: ruimte
- ▶ Meer contact is wenselijk

Code 3B

- ▶ Positieve ruimte; meer contact

C. Wat betekent de invloed van de moederkerk voor het leiderschap?

Op theologisch terrein wordt samen visie uitgezet, maar in de praktijk wordt *Geloven in Spangen* vrijgelaten.

Code 3C

- ▶ Gedeelde visie
- ▶ Vrijheid in de praktijk MGI

Werkvorm *Situatie*

4. Waar zijn jullie in de afgelopen twee jaar tegenaan gelopen?

Kwantitatief groeien we wel, maar we zouden graag met meer willen zijn. De mensen komen binnen bij *Geloven in Spangen*, maar blijven niet altijd hangen. Soms is het meer een tussenstation.

Kern 4

- ▶ Verlangen naar kwantitatieve groei
- ▶ MGI als tussenstation

Code 4

- ▶ Zoeken naar stabiele groei

Werkvorm *Theologie*

5. Wat is de aangehangen theologie van het MGI?

A. Wat is de missie van het MGI? Formuleer individueel.

De individueel geformuleerde missies bleken woordelijk met elkaar overeen en zijn daarom geformuleerd als de gezamenlijke missie.

Kern 5

- ▶ Samen zijn
- ▶ God dienen
- ▶ De wijk dienen

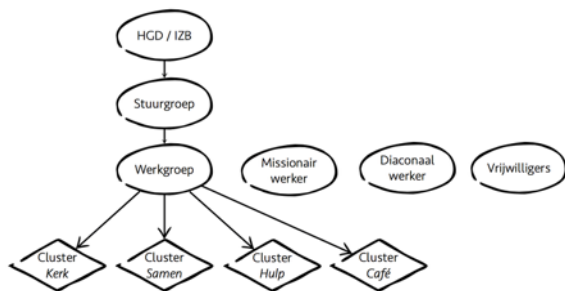
Code 5

- ▶ Samen
- ▶ God
- ▶ De wijk

B. Formuleer gezamenlijk de missie van het MGI?

Samen God dienen, elkaar dienen en de wijk dienen. We willen Gods huis in de wijk zijn.

6. Teken gezamenlijk de organisatiestructuur van het MGI.

Kern 5

- ▶ Werkers staan vrij
- ▶ Werkgroep stuurt vier clusters aan
- ▶ Werkgroep stemt af met de stuurgroep

Code 5

- ▶ Losse structuur
- ▶ Verantwoordelijkheid bij stuurgroep

4.3 Observatieonderzoek

Observatie Viering

De vieringen vinden plaats in een gebouwtje van de scouting aan de rand van Spangen. Om half tien verzamelen komt er een wat oudere Kaapverdiaanse man aangelopen met de sleutel. Samen beginnen we met het klaarzetten van de stoelen, ook moeten er wat dingen van zolder gehaald worden. Al snel druppelt er een Surinaams gezinnetje naar binnen, er wordt koffie gezet. Tussen half elf en twaalf komen er nog zo'n dertig mensen van allerlei pluimage, er wordt gezellig gekletst, de kinderen spelen wat en een klein muziekgroepje oefent wat.

Half twaalf wordt iedereen in dezelfde zaal geroepen, we worden welkom geheten door een Braziliaanse jonge vrouw. Een kind mag de kaars aansteken en we openen met gebed. Dan lopen een Indonesische man, een autochtone student en een Kaapverdiaans jongetje naar de muziek instrumenten, we zingen drie opwekkingsliederen en een kinderlied. De kinderen gaan naar een eigen programma met juf Lydia en degene die achterblijven lezen een stuk uit de bijbel met pastor Nico. Na het stuk met elkaar gelezen te hebben, is de opdracht om in tweetallen na te denken over een vraag. De pastor inventariseert per groepje, er komt een filmpje. Aan de hand van het bijbelverhaal en het filmpje vertelt de pastor wat wij kunnen leren van het verhaal en hoe we daar in het dagelijks leven mee aan de slag kunnen.

Als afsluiting van de toespraak gaan we zingen we een lied. Na het zingen van het lied worden dank- en gebedspunten geïnventariseerd, pastor Nico gaat voor in gebed. Als afsluiting van het gebed bidden we met elkaar hardop het *onze vader*, krijgen we zelfgekozen zegen van de voorganger mee en zijn er nog een paar mededelingen. Achteraf staat er een collectebus, iedereen mag geven als hij of zij dat wil. Iedereen heeft iets meegenomen voor de lunch, allen zijn uitgenodigd. Op een enkeling na blijft iedereen, er wordt lekker gegeten, gekletst en de kinderen spelen. Na een uurtje helpt iedereen op zijn manier mee met opruimen. Als de deur en het hek op slot zijn neemt iedereen afscheid, er worden wat knuffels gegeven en al toeterend en zwaaiend zegt met: 'Tot volgende week'.

Aandachtspunten

- ▶ Veel ruimte voor ontmoeting
- ▶ Iedereen helpt een handje mee
- ▶ Een interactieve dienst die aansluit bij de context van de bezoekers
- ▶ Gevarieerde groep bezoekers, van jong tot oud en multicultureel
- ▶ Een gecontextualiseerde liturgie met aspecten vanuit verschillende tradities

Observatie Camping-life (dag 1)

Halverwege de zomervakantie verandert het Bellamyplein, te midden van de wijk Spangen, in een camping. Kinderen zijn uitgenodigd om twee dagen te komen sporten, spelen, optreden, knutselen, eten en in de nacht te slapen in een tent.

Om tien uur in de morgen zijn er een aantal mensen die aan het plein wonen bezig met het opzetten van een grote tent, de eerste kinderen zijn aan het spelen en er komen af en toe mensen kijken die zich afvragen wat er allemaal gebeurt op hun plein. De grote tent en de tafels en stoelen zijn geleend van de kinderboerderij.

Om twaalf uur kunnen de kinderen zich opgeven. De middag wordt met het spelen van spellen die geleend zijn van een wijkpartner die zich richt op straatactiviteiten, sport activiteiten en een uurtje knutselen. Ouders van allerlei pluimage zitten gedurende de dag op picknickbanken met elkaar lekker koffie te drinken en er worden verschillende contacten gelegd.

Rond half zes komen een aantal wijkbewoners met grote bakken eten, ze zijn met elkaar een paar uur in de keuken bezig geweest om alles te verzorgen. De ongeveer vijfendertig kinderen die zich hebben opgegeven verzamelen in de grote tent en na een gebed wordt er heerlijk gesmuld.

Na het eten is er een talentenshow, er komen mensen uit de buurt kijken. Er wordt veel gedanst, gerapt en er verhaaltjes verteld. Aan het eind is er voor de drie beste teams een prijsje, bepaald door een verklede jury. Er wordt aan de kinderen gevraagd of ze hun slaapspullen thuis willen gaan halen, om driekwartier later te verzamelen bij het kampvuur dat door de wijkconciërge is aangestoken. Pastor Nico en wat anderen vertellen spannende verhalen.

Om half tien wordt de laatste in zijn tent gestuurd, de nachtwacht en de overgebleven vrijwilligers verzamelen zich rond een drankje en een hapje. De gezelligheid wekt nieuwsgierigheid en gedurende de avond lopen de buurtbewoners af en aan, de een neemt wat lekkers mee, de ander heeft een sterk verhaal. Zo zit er tot half drie een groep van twintig mensen op zachte toon met elkaar het leven te delen onder een sterrenhemel midden op een plein in Rotterdam.

Aandachtspunten

- ▶ Veel ruimte voor ontmoeting
- ▶ Iedereen helpt een handje mee
- ▶ Gevarieerde groep bezoekers, van jong tot oud en multicultureel

- ▶ Buurtbewoners hebben tijd en aandacht voor elkaar
- ▶ Veel samenwerking met partners die ook wat doen in de wijk
- ▶ De ruimte van de buurtbewoners zelf wordt gebruikt
- ▶ Verbindt verschillende (sub)culturen

Observatie Huisgroep

Tweewekelijks, op een doordeweekse dag, in het Rotterdamse Spangen komen op verschillende plekken ongeveer vijftwintig mensen samen om te eten en samen na te denken over een gedeelte uit de bijbel. Hierbij een observatie.

Eind van de middag in het huis van pastor Nico wordt er aangebeld, er staat een Surinaams gezinnetje voor de deur. 'Hey Simone, welkom!' klinkt het. Een moeder met drie kinderen komt binnen, 'Oeh, dat ruikt lekker, wat eten we?' We eten rijst met kip en bonen, 'Oh, lekker'. 'Hoe gaat het?' wordt er gevraagd, 'Goed' en er komt een druk gesprek op gang. Nog zes keer gaat de deurbel, een wat oudere autochtone vrouw, een student, een Kaapverdiaans gezinnetje enz. druppelen naar binnen. Om zes uur wordt het eten opgeschept, we zitten aan de grote keukentafel en er staat een bijgezette camping-tafel voor de kinderen. Het is een drukte van jewelste en er wordt voornamelijk over het leven van alle dag gepraat. Het is als een soort familie, de mensen lijken elkaar goed te kennen. Ook is er een nieuw gezicht, er wordt van alles aan haar gevraagd, er worden grapjes gemaakt en iedereen doet zijn best om ervoor te zorgen dat de nieuweling zich op haar gemak voelt.

Na een uur gezellig aan te hebben gezeten zingen we een aantal opwekkingsliederen, daarna worden de kinderen naar huis gebracht of gaan buiten spelen. We lezen met elkaar een gedeelte uit de bijbel, een stagiair GPW neemt het woord en begint met een stelling over een thema wat aansluit bij het dagelijks leven in Spangen. We hebben de volgende driekwartier gesprek rondom een thema en zoeken welk licht het stuk uit de Bijbel hierop laat schijnen. Na een aantal traantjes, discussies en levenslessen sluiten we af met een gebed waarbij iedereen de ruimte krijgt om te bidden. Na afloop is er koffie voor wie wil en om negen uur gaat de laatste naar huis.

Aandachtspunten

- ▶ Veel ruimte voor het vertellen van je eigen verhaal
- ▶ Mensen helpt elkaar
- ▶ Samen eten als familie
- ▶ Gevarieerde groep, van jong tot oud en multicultureel
- ▶ Samen luisteren naar Gods woord en elkaar bij Hem brengen staat centraal
- ▶ Mensen komen bij elkaar thuis

5 Data-analyse Noorderlicht | Rotterdam

3.1 Uitwerking diepte-interview

Geïnterviewde: Niels de Jong (missionair predikant *Noorderlicht*)

Datum: 12 juni 2015

Locatie: Noorderlicht, Rotterdam

Werkvorm *Leiderschap*

1. Welke vaardigheden passen bij jou?

1. Herkennen van uitdagingen
2. Richting geven
3. Visie ontwikkelen
4. Onderscheid maken tussen hoofd- en bijzaken
5. Betrokken zijn op mensen
6. Vermenigvuldiging
7. Loslaten
8. Verantwoordelijkheid delen
9. Reflecteren
10. Geloofwaardig handelen

Kern 1

- ▶ Herkennen van uitdagingen
- ▶ In de grote lijnen richting geven
- ▶ De richting van het MGI wordt mede gevormd door mij

Code 1

- ▶ Visionair
- ▶ Open
- ▶ Leider

Het is begonnen met het herkennen van een uitdaging, namelijk de vraag bij onze doelgroep en de kans in dit gebouw. Op het niveau van de grote lijnen zie ik uitdagingen en probeer daarin richting te geven. Als predikant geef je altijd richting, dus kun je het maar beter goed doen. De richting die Noorderlicht opgaat heeft veel te maken met wie ik ben.

2. Wie ben jij als persoon?

1. Stabiel en optimistisch karakter
2. Toegankelijk en goed met mensen
3. Missionaire inslag
4. Doelgericht
5. Openheid
6. Toewijding
7. Flexibel
8. Gedisciplineerd
9. Praktische instelling
10. Stressbestendig

Kern 2

- ▶ Stabiel en optimistisch
- ▶ Onderdeel van de gemeenschap
- ▶ Focus op mensen in de marge
- ▶ All-round inzetbaar

Code 2

- ▶ Stabiel en optimistisch
- ▶ Toegankelijk
- ▶ Missionaire inslag

Ik ben een stabiel en optimistisch figuur. Ik ben niet ergens ver weg, maar onderdeel van de gemeenschap. Het gevaar is dat je met een grote club veel aandacht moet besteden aan wat zich binnen allemaal afspeelt. Ik probeer veel tijd en energie te steken in mensen aan de rand, de onderkant of helemaal buiten. De overige kenmerken zijn erg handig om te hebben. Ik ben boven gemiddeld all-round inzetbaar. Uit de manier van antwoorden blijkt dat Niels een integer persoon is.

Werkvorm Situatie

3. Hoe ziet de geschiedenis van dit missionair, gemeenschapsvormend initiatief eruit?

Ik woonde in deze wijk en werkte bij een kerk die de aansluiting met de omgeving op een bepaalde manier miste. De gedachte was om opnieuw te beginnen en de connectie met een jonge hoogopgeleide doelgroep te kunnen maken. Er is een plannetje gemaakt en verschillende partijen gaven hun zegen. Er was een groepje christenen uit die buurt die mee wilden doen. We zijn samen gaan nadenken over doel en vorm. Via de IZB kwamen er financiën. We wilden graag een gemeente zijn voor jonge ongelovigen en afhakers. Na vier diensten hadden we ongeveer dertig christenen bereid om mee te doen. Het is langzaam gaan groeien en ook ons te richten op de doelgroep.

Kern 3

- ▶ Opnieuw beginnen
- ▶ Connectie met yuppen
- ▶ Visie met team uit de buurt
- ▶ Gemeente voor jonge ongelovigen en afhakers

Code 3

- ▶ Nieuw
- ▶ Team
- ▶ Doelgroepgericht

Werkvorm Theologie

4. Wat is de normatieve theologie van het MGI?

A. Deel het missionair, gemeenschapsvormend initiatief in binnen één of meerdere van de volgende stromingen:

1. Klassiek vrijzinnig
2. Postmoderne vrijzinnigheid
3. Klassiek 'midden-orthodox'
4. Postmodern 'midden-orthodox'
5. Evangelisch
6. Pinkster
7. Klassiek orthodox
8. Bevindelijk orthodox

We zijn een combi van klassiek orthodox en evangelisch. Het beste van beide proberen we te combineren. Goede bijbeluitleg van een theoloog gecombineerd met een informele dienst die evangelisch aandoet. Het moet goed voelen, intellectueel zijn en tegelijkertijd voor iedereen te

Kern 4A

- ▶ Het beste van klassiek orthodox en evangelisch combineren
- ▶ Goede bijbeluitleg met informele dienst
- ▶ Open orthodox met een evangelische tik

Code 4A

- ▶ Open
- ▶ Theologisch
- ▶ Informeel

begrijpen. We voelen ons wel verbonden met de PKN, maar we hebben qua vorm een evangelische tik. We zijn open orthodox met een evangelische tik.

B. Welke theologische bronnen of kerkelijke documenten worden als gezaghebbend beschouwd binnen de traditie?

De bijbel en het Apostolicum worden gelezen in de samenkomsten.

Kern 4B

- ▶ Bijbel en Apostolicum

Code 4B

- ▶ Klassiek

5. Wat is de formele theologie van het MGI?

A. Wat zijn uw essentiële, theologische overtuigingen?

Jezus Christus staat centraal, hij is de weg om God te kennen en tot je bestemming te komen als mens. De vraag is hoe we hem vandaag de dag moeten volgen. We hebben de Geest daarvoor nodig. De bijbel is gezaghebbend. Mijn theologie is vrij klassiek.

Kern 5A

- ▶ Jezus als weg en bestemming volgen
- ▶ Bijbel is gezaghebbend

Code 5A

- ▶ Christologie
- ▶ Discipelschap
- ▶ Klassiek

B. Wat zijn de doelen die door uw geloofsgemeenschap nagestreefd worden?

Onze missie zegt dat we impact willen hebben op mensen in Rotterdam Noord door Jezus Christus na te volgen.

Dit willen we als gemeente en als individuen.

We willen dat mensen Jezus Christus leren kennen.

Tegelijkertijd willen we met onze daden de wijk van Rotterdam-Noord dienen.

Kern 5B

- ▶ Impact op de wijk door dienen
- ▶ Individueel en collectief discipelschap

Code 5B

- ▶ Contextuele impact
- ▶ Discipelschap

C. Door welke christelijke denkers laat u als leider van de gemeente zich beïnvloeden? Hoe?

In mijn studie ben ik door evangelicale theologen als John Stott, Packer en C.S. Lewis erg beïnvloed. Voor mijn gevoel waren dat de mensen die het klassieke geloof naar het nu wisten te vertalen. In die lijn zit Tim Keller ook. Die heeft mij veel beïnvloed en wordt ook gelezen binnen de doelgroep.

Kern 5C

- ▶ John Stott | J.J. Packer | C.S. Lewis | Tim Keller
- ▶ Zij vertalen klassiek naar de actuele context

Code 5C

- ▶ Stott | Packer | Lewis | Keller

5.2 Observatieonderzoek

5.2.1 Observatie viering

Datum: 7 juni 2015
Observant: Martijn de Jong
Locatie: Prinsekerk, Rotterdam

Lopend vanaf Rotterdam Centraal kom ik aan bij de Prinsekerk, waar *Noorderlicht* samenkomt. Aangekomen bij het geopende hek loop ik door de tuin naar de ingang van het gebouw. Daar lopen enkele yuppen heen en weer. Ook staan er verschillende studenten met elkaar te praten. Ik word niet aangesproken en dat valt me op. Ik loop de kerkzaal in, die een klassieke kerkelijke sfeer ademt: het is donker, het houten interieur en qua temperatuur is het koel. Ik zoek een plaats achterin de kerk om makkelijk aantekeningen te kunnen maken.

Om 11.30 uur lopen de laatste studenten de kerk binnen met verwaide bossen haar. Zij zijn ruim in de meerderheid vandaag, op de voet gevolgd door yuppen. Er zit ook een groep mensen van middelbare leeftijd. Er loopt een student naar voren, die ons welkom heet, uitlegt wat *Noorderlicht* is en doet; daarna kondigt hij het eerste lied aan: Psalm 122.

Na het zingen van het openingslied komt Niels naar voren en neemt de dienst over. Hij spreekt het votum en de groet uit en legt uit waar het vandaag over zal gaan. Hij doet dit gestructureerd, maar op een ontspannen manier. Daarna neemt de muziekgroep - piano, gitaar en basgitaar - het weer over, waarna er verschillende liederen gezongen worden: zowel Psalmen, Opwekkingsliederen als Engelstalige nummers.

Na het zingen wordt er uit de bijbel gelezen. Dit gebeurt door dezelfde student die de mensen welkom heette aan het begin van de dienst. Er wordt een gedeelte uit Jeremia 29 gelezen; dit gebeurt uit de NBV. Direct na de bijbellesing begint de preek, die aansluit bij de doelgroep: er ligt een sterk accent op een juiste, protestantse uitleg van het gedeelte, waarbij er een missiologische nadruk gelegd wordt over wat het betekent om als christen in een stad als Rotterdam te wonen. Niels trekt lijnen vanuit Jeremia 29 naar het dagelijks leven van studerenden en werkenden anno 2015. Deze lijnen zijn geïnspireerd op het contextuele en incarnationele denken van Tim Keller. In de preek ligt een sterk appèl om Jezus te volgen en je in te zetten voor de wijk.

Na de preek worden nog enkele liederen gezongen, waarna we de zegen uit Numeri 6 meekrijgen. Na de dienst is er gelegenheid om koffie te drinken. Er blijven veel mensen om koffie te drinken. Dit gebeurt buiten. Daarbij is er na de dienst een moment waarop bezoekers die al enkele keren geweest zijn meer informatie krijgen over *Noorderlicht*. Daarbij wordt hen gevraagd of zij meer betrokken willen raken bij *Noorderlicht* door bijvoorbeeld een bijbelkring of huisgroep te bezoeken.

Om te ontdekken of ik aangesproken zou worden door één van de aanwezigen, besloot ik om zelf niemand aan te spreken en passief af te wachten. Na vijf minuten buiten gestaan te hebben zonder aangesproken te worden, ben ik weggegaan.

Aandachtspunten

- ▶ Klassieke sfeer
 - Een klassiek kerkgebouw
 - Een houten interieur
 - Donker en koel
- ▶ Verzorgd
 - PowerPoint
 - Muziekgroep
- ▶ Informele sfeer
 - Interactie voor de dienst
 - Akoestische muziek van de muziekgroep
- ▶ Groep aanwezig
 - Vooral yppen en studenten
 - Enkele ouderen en allochtonen
 - Veel aanwezigen kennen elkaar al
- ▶ Nadruk op inhoud
 - Theologische basis in de preek
 - Missionaire vertaalslag
 - Perspectief van het Koninkrijk van God
- ▶ Nadruk op discipelschap in verkondiging
 - Individueel en collectief
 - Verschil maken in Rotterdam-Noord
 - Contextueel en incarnationeel

Kern O1

- ▶ Klassieke sfeer
- ▶ Verzorgde, informele sfeer
- ▶ Meerdere groepen: yppen, studenten en overig
- ▶ Nadruk op inhoud en discipelschap

Code O1

- ▶ Klassiek
- ▶ Verzorgd
- ▶ Contextuele doelgroep
- ▶ Discipelschap

5.2.2 Observatie bijbelkring

Datum: 16 juni 2015

Observant: Martijn de Jong / Arte Havenaar

Locatie: Prinsekerk, Rotterdam

Op een dinsdagmiddag in het centrum van Rotterdam loop ik een grote kerk in, in één van de bijzaaltjes komt elke week een mannenroep samen. De mannengroep wordt geleid door een oud-stagiair met een theologische achtergrond, hij is alleen via deze mannengroep verbonden met Noorderlicht.

We zitten met z'n vijven aan tafel, we gaan bijbelstudie doen. Elke week wordt er een stuk uit exodus behandeld, zo ook vandaag. Eerst krijgen we een bakkie koffie met een koek en dan gaan we van start. Het is een bijzondere vorm van bijbelstudie, de oud-stagiair laat iemand van ons een hoofdstuk lezen en geeft dan zijn interpretatie van de betekenis ervan. Het verhaal wat hij per hoofdstuk verteld is goed voorbereid, bijbeluitleg pur sang. We lezen in het volgende uur ongeveer zes hoofdstukken uit Exodus, bij elk hoofdstuk

wordt uitleg gegeven en is er ruimte voor vragen of opmerkingen. Na een uur bijbelstudie wordt er afgesloten met een kringgebed waarbij iedereen mag bidden als hij en/of zij dat wil.

De aanwezige zijn: een ex-drugsverslaafde die zijn leven net weer op de rit heeft en twee mannen die vroeger gelovig zijn opgevoed en via buurtactiviteiten bij Noorderlicht tot geloof zijn gekomen. Alledrie zijn ze 60+, geven ze aan hun plekje bij Noorderlicht gevonden te hebben en graag meer over het geloof willen leren.

Na de bijbelstudie zijn er voor iedereen een lekker broodje, een stuk fruit en wat te drinken. De mannen lunchen ongeveer driekwartier met elkaar, ze delen verhalen van vroeger en de dingen waar ze in het dagelijks leven mee kampen.

Aandachtspunten

- ▶ Veel bijbeluitleg
- ▶ Bezoekers voelen zich thuis
- ▶ Combinatie tussen leren en ontmoeten

5.2.3 Observatie stiltemoment

Datum: 24 juni 2015

Observant: Martijn

Locatie: Prinsekerk, Rotterdam

Aangekomen bij de kerk, loop ik de kerkzaal in. Op een tafel ligt een liturgie voor het stiltemoment, omringd door kaarsjes. Ik ben ruim om tijd en installeer mezelf op de twee rij stoelen, die in een halve cirkel rondom het kathedraal staan. Het is stil. Er zitten al verschillende mensen. Ik zie zes mensen van middelbare leeftijd - vier mannen en twee vrouwen - en vijf studenten. Net voordat het stiltemoment begint, komen er nog twee studenten binnen in hardloopkleding, die hun pauze spiritueel inrichten.

Het stiltemoment begint. Een studente in casual kleding opent het stiltemoment door ons welkom te heten en uit te leggen hoe het stiltemoment eruit ziet. De jongen achter de piano zet het Taizé-lied 'Bless the Lord' in en dit zingen we vier keer achter elkaar, zoals aangegeven. Daarna wordt de mogelijkheid gegeven voor stil gebed.

Na het zingen van dit lied, spreekt de studente enkele woorden over de hoedanigheid waarin we samenkomen. Ze bidt en vraagt om rust voor dit stiltemoment en vervulling met de Heilige Geest. leest de studente een gedeelte uit de bijbel voor. Hierna krijgen we de gelegenheid om hierover na te denken in stilte. Het lijkt een vorm van *lectio divina*. Dit duurt ongeveer tien minuten. Er heerst een serene stilte, die soms onderbroken wordt door een kusch.

Na dit moment van persoonlijke overdenking, gaat de studente voor in gebed en bidt specifiek voor

verschillende punten, zoals het persoonlijk leven, de moeilijkheden en zorgen in de wereld, de nabije familie en vrienden, maar ook om wijsheid en kracht om in het heden van de dagelijkse praktijk Jezus te volgen. Het gebed wordt afgesloten door gezamenlijk het Onze Vader uit te spreken. Dit geldt als einde van het stiltemoment. Er is de mogelijkheid om nog te blijven zitten, maar verschillende mensen staan op en verlaten de kerkzaal. Ook de hardlopers gaan huns weegs.

Aandachtspunten

- ▶ Spirituele sfeer
 - Een kleine halve cirkel met stoelen
 - Verlicht door kaarsen
 - Akoestische piano
- ▶ Ruimte voor eigen beleving
 - De mogelijkheid om zelf het bijbelgedeelte op je in te laten werken
 - Moment voor stil gebed
 - De mogelijkheid om achteraf te blijven zitten
 - Informele opstelling van de stoelen
- ▶ Focus
 - Er wordt gesproken over discipelschap
 - Christelijke invulling van spiritualiteit

Kern O3

- ▶ Spirituele sfeer
- ▶ Ruimte voor eigen beleving
- ▶ Rust en stilte
- ▶ Christelijke focus
- ▶ Discipelschap

Code O3

- ▶ Spirituele, christelijke sfeer
- ▶ Ruimte voor eigen beleving
- ▶ Discipelschap

6 Data-analyse Het Pand | Groningen

6.1 Verwerking diepte-interview

Geïnterviewde: Jan Waanders (missionair werker)

Datum: 7 juli 2015

Locatie: Het Pand, Groningen

Werkvorm *Leiderschap*

1. Welke vaardigheden passen bij jou?

1. Betrokken zijn op mensen
2. Geloofwaardig handelen
3. Verlangen wekken
4. Herkennen van uitdagingen
5. Richting geven
6. Onderscheid maken tussen hoofd- en bijzaken
7. Creativiteit bevorderen
8. Zelfvertrouwen
9. Visie verbinden met de gemeenschap
10. Eenzaam aan de top

1. Als je dit werk wil doen en je bent niet betrokken op mensen, dan moet je dit werk niet gaan doen. We hebben ook gekozen voor 'betrokkenen' in plaats van 'vrijwilligers'. Je bent dan op het geheel betrokken. Je stapt hier in het grote geheel. Dat kost je een bak tijd.
2. Wij wonen hier in de wijk, één straat verderop. Als je hypocriet bent, twee levens leidt of niet geloofwaardig handelt, dan bungel je. Als je dit niet doet, dan is het gewoon klaar. Nu vertrouwt iedereen ons, maar dat was tien jaar geleden niet zo.
3. Dit interpreteer ik als meerdere dingen: je wilt een goede geur laten uitgaan van het werk hier. Als daar iets vanuit gaat, dan krijgen mensen het verlangen om hierbij te horen.
4. Deze heb ik hoog staan, omdat ik hem belangrijk vind. Onder 'uitdaging' versta ik eigenlijk dat God een plan heeft met deze mensen, deze wijk, deze speeltuin. We zijn bezig geweest met de vraag: Wat en hoe kunnen we voor deze mensen iets betekenen? Hoe kunnen we aansluiten op de omgeving?
5. We hebben een groot totaal-idee van hoe de dingen in elkaar steken. Om eilandjes te voorkomen, geef ik wel richting. Zo probeer ik richting te geven om onderling te herkennen in welk plaatje iedereen hoort. Iedereen heeft al snel de neiging om alleen maar in je eigen hokje te kijken.
6. Je kan 80 uur in de week gaan werken als je alle bijzaken wil doen. Dat wil ik helemaal niet. Je moet de hoofdzaken in de gaten houden. Als je overal je neus in wil stoppen, gebeurt er niets.

Kern 1

- ▶ Betrokken bij mensen in het grote geheel
- ▶ Focus op de betekenis voor en in de context
- ▶ Geloofwaardig handelen
- ▶ Richting geven in hoofdzaken
- ▶ Vertrouwen dat het werk doorgaat

Code 1

- ▶ Betrokken bij mensen
- ▶ Contextuele betekenis van de boodschap
- ▶ Geloofwaardig handelen
- ▶ Richting geven
- ▶ Vertrouwen

7. Hier zijn we ook enorm mee bezig. Je kunt wel iets vertellen en de bijbel uitleggen, maar door interactieve en creatieve werkvormen onthouden mensen waar je mee bezig was. Het vraagt creativiteit om de boodschap te vertalen naar de context. Met Pinksteren hebben wij gebak getrakteerd en champagne gedronken om te vieren dat de kerk jarig was.
8. Ik vind zelfvertrouwen belangrijk. Ik was twee weken geleden bij een vrijgemaakte kerk met te weinig vrijwilligers en ze vroegen mij hoe ik uit de dip kwam. Ik heb vertrouwen dat dit werk doorgaat. Het werk gaat door en dat geeft mijzelf ook vertrouwen. Die heb ik steeds belangrijk gevonden.
9. Ik heb niet heel veel met visie, maar ik snap dat het belangrijk is. Alles staat in een bepaald plaatje en dat plaatje heeft sinds kort alles te maken met de gemeenschap. Hoe verhouden Athletes in Action en de gemeenschap zich tot elkaar?
10. Ik heb gekozen voor eenzaam aan de top, omdat ik uit het bedrijfsleven kom. Hier moet elk dubbeltje omgedraaid worden en je moet alle beslissingen zelf nemen. De dichtstbijzijnde collega die is ver weg. Dus ik kan niet een kamertje verderop even vragen. Sommige dingen kun je nog niet met vrijwilligers delen, omdat dit nog niet uitgekristalliseerd is.

2. Wie ben jij als persoon?

1. Optimistisch
2. Integer
3. Extravert
4. Praktisch
5. Flexibel
6. Toegewijd
7. Open
8. Toegankelijk; goed met mensen
9. Creatief
10. Empathie
11. Doelgericht
12. Charisma
13. Roeping (heel belangrijk)
14. Zelfkennis (heel belangrijk)
15. Stressbestendig
16. Stabiel en optimistisch karakter

Kern 2

- ▶ Ik rommel maar wat aan
- ▶ Discipline als tegenhanger voor rommeligheid
- ▶ Ik herken me in alle persoonlijkheidskenmerken
- ▶ Roeping en zelfkennis zijn belangrijk

Code 2

- ▶ Improviserend
- ▶ Zelfkennis
- ▶ Roeping

Ik ben een heel raar mens. In testjes heb ik van alles evenveel. Gooi maar tien kaartjes weg, dan praat ik over de andere tien kaartjes. Verbeeldingskracht heb ik niet. Ik ben niet zo van visie. Ik zeg heel vaak: Ik rommel maar wat aan. We kijken wel. Ik ben een chaotische lezer in mijn stille tijd. Ik moet me zetten tot stille tijd. Mensen zeggen dat ik charisma heb, dus dat zal wel. Om de rommelige kant van mij een tegenhanger te geven, ben ik heel gedisciplineerd. Als ik dat niet doe, komt het er niet.

3. Hoe is de invloed vanuit de moederkerk?

D. Hoe is de moederkerk betrokken bij dit project?

Matig. Een deel van de gemeente is betrokken. Nu we hier zitten met *Het Pand* oefent het zangkoortje hier ook. De bijbelkring en de catechisatie was hier ook. Dan wordt het gebouw ook iets van de gemeente. Zo proberen we het ook in elkaar te vlechten. De gemeente is niet welkom op de wijklunch en de viering, want we zijn hier voor de Korrewegwijk. De gemeente is betrokken via de kerkenraad en de stuurgroep, zulke organen. Ik zit zelf in de kerkenraad en *Het Pand* is een verplicht agendapunt. Twee keer per jaar is er een echt bijpraat-moment; dan komen er ook mensen uit de stuurgroep.

Kern 3A

- ▶ Matig
- ▶ Integratie door locatie
- ▶ Gemeente is niet welkom op de wijklunch en viering
- ▶ Betrokkenheid door plaats in de kerkenraad

Code 3A

- ▶ Matig
- ▶ Wijk gaat voor gemeente
- ▶ Betrokkenheid door kerkenraad

E. Hoe wordt dit ervaren? Waarom?

Die weten er niks van. Die hebben niet eens in de gaten dat er af en toe mensen komen uit de gemeente. Dat hier mensen komen die ze niet kennen, vindt men normaal.

Kern 3B

- ▶ Dit wordt niet ervaren

Code 3B

- ▶ Niet

F. Wat betekent de invloed van de moederkerk voor het leiderschap?

Dat gaat via de officiële kanalen en daar zijn ze heel royaal in. Onze wijkgemeente is een hele makkelijke wijkgemeente, die niet perse van de documenten is. Ik word daar vrij in gelaten en onze andere leiders ook.

Kern 3C

- ▶ Via officiële kanalen
- ▶ Royale vrijheid

Code 3C

- ▶ Officieel
- ▶ Vrijheid

Werkvorm *Situatie*

4. Hoe ziet de geschiedenis van dit missionair, gemeenschapsvormend initiatief eruit?

Ruwweg vijftig jaar geleden sloten er twee kerken. Allebei hervormde kerken (Gereformeerde Bond en confessioneel). Die twee gemeenten zijn samengevoegd en kwamen na wat omzwervingen in de Martini-kerk. In de Martini-kerk zat iedereen mooi droog in het centrum. Maar er was iemand, die had een legaat en zei: 'Het evangelie moet blijven klinken in de Korreweg-wijk. We zijn daar weggegaan, onze kerk is gesloten, maar we moeten daar aanwezig blijven in de wijk.' Toen is er een zoektocht geweest en toen is 26 jaar geleden het Pand geopend in een verbouwde garage met daarboven een werkkamer en een keuken. Daar is 25 jaar lang missionair werk gebeurd, met allerlei activiteiten. Dit is een beetje op en neer gegaan. En tien jaar geleden, toen ik hier kwam, merkte ik dat de gemeenteleden eigenlijk niet zoveel met *Het Pand* hadden. Toen hebben we gezegd: we

gaan door met de kinderclub, de open maaltijd en open huis. We hebben een jaar lang met een groep uit de gemeente en uit *Het Pand* gezocht: Hoe gaat Jezus met mensen om? Moeten we wel een gebouw hebben? We hebben gekeken wat Jezus deed, een SWOT-analyse gemaakt van de wijk en de gemeente en nagedacht over waar met de talenten van de gemeente de mogelijkheden lagen in de wijk. Toen kwamen we op missionair kinder- en tienerwerk uit, omdat we ontdekten dat je een geloofsbeslissing maakt voor je 15e jaar. Toen hebben we de expertise van mensen op scholen gevraagd. Die gaven aan om naschoolse activiteiten te doen. Dat hebben we gedaan en sindsdien is het clubwerk uitgebreid naar *Rock Solid* en *Superwoman* en een techniek-club voor jongens. We zijn geleidelijk begonnen met het sporten voor basisschoolkinderen en tieners. Er is langzamerhand wat huiswerkbegeleiding bijkomen; we koken met buurvrouwen om te horen wat er speelt in de wijk.

En we zijn nu met vieringen en lunches bezig sinds een jaar. Een paar jaar geleden ontdekten we dat het de tijd was om ook iets voor de ouders te gaan doen. Om de slag richting ouders en belangstellenden te maken. We zijn toen begonnen met een vierwekelijkse viering met een combo en een praatje van tien minuten. Dus we hebben eerst een wijklunch en daarna een viering. En nu gaan we starten met een meer interactieve viering, creatief en iets simpeler. Ook niet met combo's, maar lekker onderling.

5. Waar zijn jullie in de afgelopen twee jaar tegenaan gelopen?

Afgelopen twee jaar waren dulle jaren, mede door het bouwen van het nieuwe pand. Deze jaren waren totaal niet representatief.

Waar ik tegenaan gelopen ben, is dat je soms dingen kunt dromen, waarvan je het idee hebt dat het goed is of zal gaan werken, en dat gebeurt totaal niet. Soms heb je dingen heel erg mis.

Kern 4

- ▶ Verlangen naar presentie in Korreweg-wijk
- ▶ Contextuele benadering door sport en spel
- ▶ Gericht op wat er nodig is in de wijk
- ▶ Hoe gaat Jezus met mensen om?
- ▶ Experimenteren met vieren

Code 4

- ▶ Verlangen naar presentie
- ▶ Jezus als leidraad
- ▶ Contextuele benadering
- ▶ Wat is er nodig?
- ▶ Experimenteren

Kern 5

- ▶ Nieuwe locatie
- ▶ Dromen lopen anders
- ▶ De plank mislaan

Code 5

- ▶ Nieuwe locatie
- ▶ Dromen worden missers

Werkvorm *Theologie*

6. Wat is de normatieve theologie van het MGI?

A. Deel het missionair, gemeenschapsvormend initiatief in binnen één of meerdere van de volgende stromingen:

1. Klassiek vrijzinnig
2. Postmoderne vrijzinnigheid
3. Klassiek 'midden-orthodox'
4. Postmodern 'midden-orthodox'

5. Evangelisch
6. Pinkster
7. Klassiek orthodox
8. Bevindelijk orthodox

Sowieso niet vrijzinnig, in welke vorm dan ook. Ik moet een match maken, want zoals bij midden-orthodox (royale opvatting van het heil, het belang van christologie, maatschappelijke betrokkenheid), daar kan ik 'amen' op zeggen. Maar 'veel aandacht voor liturgische traditie', daar kan ik geen 'amen' op zeggen. Bij evangelisch denk ik: Inderdaad, veel nadruk op persoonlijk heil en eigen relatie met Jezus centraal. Weinig interesse in klassieke liturgie - want we hebben onze eigen liturgie gemaakt - maar we voelen ons wel helemaal verbonden met de Martini-kerk.

Kern 6A

- ▶ Royale heilsopvatting
- ▶ Het belang van christologie
- ▶ Maatschappelijke betrokkenheid
- ▶ Nadruk op persoonlijk heil
- ▶ Relatie met Jezus centraal
- ▶ Eigen liturgie

Code 6A

- ▶ Klassiek 'midden-orthodox'
- ▶ Evangelisch

B. Welke theologische bronnen of kerkelijke documenten worden als gezaghebbend beschouwd binnen de traditie?

Er zijn geen andere theologische bronnen die als gezaghebbend beschouwd worden.

Code 6B

- ▶ Geen

7. Wat is de formele theologie van het MGI?

A. Wat zijn uw essentiële, theologische overtuigingen?

Ik kom uit Rijssen en daar hoorde ik iedere zondag: 'Ben je al bekeerd?' En dan was het 'amen'. Die dominee ging er vanuit dat het publiek dat er elke zondag komt elke zondag weer moest horen of je wel of niet gelovig was. Dus de uitgangspunt van die predikant was: Er zijn mensen die nog niet geloven, dus ik ga ze oproepen tot geloven. En die mensen komen iedere keer weer. En dat heb ik gewoon gevonden. Maar toen ik hier in het werk kwam, dacht ik na over wat Jezus deed; hij ging erop uit, hij had wat te vertellen. En wat hij te vertellen had, ging over de mensen en over hun geloof, maar ook en vooral over hun gedrag: de Bergrede en

Kern 7A

- ▶ Jezus' woorden als leidraad
- ▶ Gedrag doet meer dan woorden
- ▶ Integrale missie
- ▶ De bal bij jezelf houden

Code 7A

- ▶ Jezus als leidraad
- ▶ Beter daden dan woorden
- ▶ Integrale missie
- ▶ Verantwoordelijkheid nemen

noem het allemaal maar op. Ik ben er zeer van overtuigd dat gedrag er meer toe doet dan de woorden. Dus als je dat theologie mag noemen. Ik geef liever een fiets weg, dan dat ik iemand een uitgebreid verhaal vertel over hoe je tot persoonlijk heil kunt komen. Ik denk: Als we hier iets van uit gaat, dan komen mensen daar vanzelf achter. En dan kom je er ook vanzelf achter dat we een beetje in diskrediet staan bij God en dat we niet helemaal in rozengeur en maneschijn leven, maar dat is een indirect effect. Je kunt mensen vertellen dat ze zich moeten bekeren en dan leg je de bal bij de ander neer; dan ben je als voorganger klaar. Ik zeg: 'Ik ben nooit klaar als voorganger. Ik ben altijd degene die het geloof uitleeft, ik ben een levend boek.

Ik praat er ook over.' Mijn geloof is een onderdeel van alles wat mij bindt en boeit. Mensen weten van mij dat we christelijk zijn. Zo staan wij in de wijk bekend en zo weten ze ons te vinden. Ik denk dat dat geloven is. Niet de bal bij de ander neerleggen, maar de bal bij jezelf.

B. Wat zijn de doelen die door uw geloofsgemeenschap nagestreefd worden?

Je moet doelen hebben. Dus er is wel gezegd in een projectplan dat we over drie jaar - februari 2018 - wel een groep van ongeveer 50 mensen hebben, die als een soort vaste kern geldt, moeten komen. En op het moment varieert het van 10 tot 70 mensen. Afhankelijk van het weer, aantal kinderen. We hebben 5-6 gezinnen die stabiel komen en helpen met opruimen en opbouwen. En heel veel tieners, die zelf komen. We zijn een soort jongerenkerk met een paar gezinnen.

Kern 7B

- ▶ Streven naar grotere, vaste kern
- ▶ Stabiele aanwezigheid
- ▶ Jonge kerk

Code 7B

- ▶ Stabiele, grotere kern
- ▶ Jonge kerk

C. Door welke christelijke denkers laat u als leider van de gemeenschap zich beïnvloeden? Hoe?

Tim Keller het meest. Zijn boeken over de diaconie en *Centrum Kerk*. Hij zet mij aan tot nadenken. Ik ben het vaak niet met hem eens, maar hij zet mij aan het denken doordat hij de dingen helder uitwerkt.

Code 7C

- ▶ Keller

8. Hoe wordt deze theologie zichtbaar in de praktijk van de activiteiten?

Dat is heel verschillend. Als er open huis is, wordt er een stukje gelezen; er wordt gebeden. Maar er wordt ook koffie geschonken en gewerkt. Dus eigenlijk komt alles aan bod.

Wij richten ons hier op kinderen die van knutselen houden. En op kinderen die van sporten houden. Dan moet je in twee minuten je punt maken. Bij de kinderclub bidden we voor de middag en danken we aan het eind. Bij het sporten spreken we een gebed uit. Er is geen manier in *Het Pand*. Het wordt overal weer anders gedaan. Waar ik altijd wel op aandring, pas het aan op je doelgroep en breng het op een manier die een vorm van luchtigheid heeft. Breng het evangelie vrijblijvend en laat de persoon zelf de keuze maken.

Ik vind het heel belangrijk dat een kind ervan overtuigd is dat er een God is die altijd naar ze wil luisteren, altijd voor ze klaarstaat en altijd van ze houdt. Die dingen moeten met

Kern 8

- ▶ Alles komt aan bod
- ▶ Gericht op de context
- ▶ Doelgroepgericht
- ▶ Luchtig en vrijblijvend
- ▶ Laat de persoon zelf de keuze maken
- ▶ Grootste clichés zijn de grootste waarheden

Code 8

- ▶ Gericht op de context
- ▶ Doelgroepgericht
- ▶ Klassiek en vrijblijvend

regelmaat terugkomen. De grootste clichés zijn de grootste waarheden. Ook Tim Keller eindigt in clichés, maar dat zijn de dingen waar het om gaat.

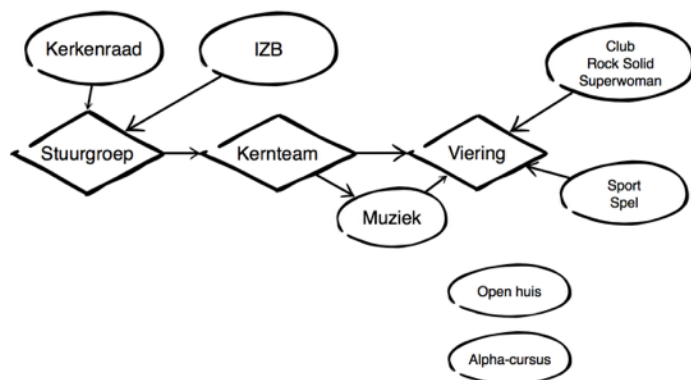
9. Hoe zou de gemeenschap (in wording) de missie van het MGI omschrijven?

Ik denk dat ze zouden zeggen: 'Er voor de mensen uit de Korrewegwijk zijn'. Zoiets simpels. Maar daarmee heb je ook een heleboel gezegd; dan moet je aan een heleboel voorwaarden voldoen. Dan moet je 'op speaking terms met elkaar zijn', dan moet je herkenbaar zijn, je moet bekend zijn. Dat hoort er allemaal bij.

Werkvorm *Organisatiestructuur*

10. Teken de organisatiestructuur van het MGI.

De werker van *Het Pand* is bij elk onderdeel betrokken.

Kern 9

- ▶ Er zijn voor de voor de mensen in de wijk
- ▶ Herkenbaar en bekendheid

Code 9

- ▶ Presentie in de wijk

Kern 10

- ▶ Werker is overal in betrokken
- ▶ Stuurgroep stuurt het kernteam aan
- ▶ Kernteam is uitvoerend in de viering
- ▶ Activiteiten staan los

Code 10

- ▶ Grote invloed van de werker
- ▶ Kernteam is uitvoerend
- ▶ Activiteiten staan los

Werkvorm *Gemeenschap*

11. Hoe ziet de doelgroep eruit?

A. Wat is de gemiddelde leeftijd?

Een kwart van de gemeenschap is een aantal gezinnen van rond de 40 jaar met tienerkinderen. Het andere kwart bestaat uit gezinnen met jonge kinderen (midden 30 met kinderen van 8-10) en de andere helft is tiener, dus jongens en meisjes. Het zijn dus groepjes.

Code 11A

- ▶ Gezinnen en tieners
- ▶ Gevarieerde groepjes
- ▶ Jong

B. Wat is het gemiddelde opleidingsniveau?

Het opleidingsniveau is LWOO-niveau. Sommigen groep 8 of de lagere school. Het is een laag niveau.

Code 11B

- ▶ LWOO-niveau
- ▶ Laag

C. In welke sector werken mensen?

De volwassenen zijn bijna allemaal aan het werk. Maar patat bakken, medicijnen inpakken, dat niveau. CV-monteur. Maar ook wel iemand die in Syrië acht jaar theologisch geschoold is en die staat pizza's te bakken.

Code 11C

- ▶ Veel werkende volwassenen
- ▶ Eenvoudige banen

D. Wat is de duur van de betrokkenheid?

De kinderen van de mensen die nu bij de vieringen komen, komen hier al 3-5 jaar. En die ouders dus nu een jaar. Er zijn er een paar die als tiener in *Het Pand* kwamen en die nu hier hun kinderen hebben.

Code 11D

- ▶ Wisselend
 - Kinderen: 3-5 jaar
 - Ouders: 1 jaar

E. Wat zijn de verschillende culturen en subculturen?

De autochtone Groninger; dat is vaak de club die met hun tieners komt. Dan is er de import uit andere landen; dat zijn vaak de ouders die met de kleine kinderen komen. En dan is er ook weer een mengsel uit éénoudergezinnen en allochtone gezinnen; dat zijn vaak de tieners.

Code 11E

- ▶ Autochtone Groninger
- ▶ Andere culturen
- ▶ Tieners uit eenouder- en allochtone gezinnen

F. Komen de mensen uit de buurt?

Ja. Ze hebben bijna allemaal dezelfde postcode. Er komt een enkeling van iets verder weg.

Code 11F

- ▶ Ja

G. Hoe is de verdeling man-vrouw?

Er komen meer vrouwen. Sowieso. Dat komt ook omdat de vrouwen koken met elkaar en dat soort dingen doen. De mannen drinken bier, maar dat is een klein clubje. De mannen hier in de wijk, daar kun je niet op bouwen.

Code 11G

- ▶ Meer vrouwen
- ▶ Mannen kun je niet op bouwen hier

H. Geloven de meeste mensen in God?

Dat zouden ze wel willen, maar ze kunnen het (vaak) niet. Ze zijn er niet mee opgegroeid. Dat er buiten jou om iemand is die bedoelingen met jou heeft. In plaats van dat ik gewoon geboren ben uit mijn moeder. Het is een meta-niveau dat je bijna niet kunt bereiken vanuit jezelf.

Code 11H

- ▶ Nee
- ▶ De wil is er wel
- ▶ Verschil in wereldbeeld

I. Hoe wordt de gemeenschap ervaren door de gemeenschap?

Ik denk dat het nog niet zoveel als gemeenschap wordt beleefd. Ik denk dat ze gewoon gezellig komen op zondag en daar geen gevoel van gemeenschap bij hebben.

Code 11I

- ▶ Gezellig, maar geen gemeenschapsgevoel

J. Kunt u een typerende metafoor noemen voor de gemeenschap?

Het eerste waar ik aan moest denken, is 'eilandjes'. De tieners zijn een eilandje, je hebt de twee soorten gezinnen als eilandje. Je ziet ze niet met elkaar communiceren, maar ze leven wel heel harmonieus met elkaar. Misschien een archipel (een eilandenrijk). Dus één, maar toch ook niet.

Code 11J

- ▶ Archipel
- ▶ Harmonie

12. Hoe is de samenstelling van de medewerkers?

A. Komen de medewerkers uit de buurt?

Nee, helaas niet. Hier wonen 35% studenten en de rest is allemaal sociale-huur-woningen. Dus er komen een paar medewerkers (betrokkenen) uit de buurt. Er zijn buurvrouwen die helpen met de lunch. Maar het kernteam woont voor de meerderheid (5 personen) niet in de wijk. Wel woon ik met mijn gezin en nog een ander in de wijk. Wel merk ik dat als je langdurig betrokken blijft, dan komt er een band met die kinderen, tieners en volwassenen. Dit kan ook wel als je ergens anders woont.

Code 12A

- ▶ Nee
- ▶ Langdurige betrokkenheid zorgt voor een band, ongeacht woonplaats

B. Uit welke kerk komen de medewerkers? Wordt het MGI gezien als kerk?

Er zijn mensen die komen en dit als hun kerk zien. De helft van de mensen komt uit de Martini-kerk. Er komen er een paar uit de Christelijk Gereformeerde Kerk, de Gereformeerd Vrijgemaakte Kerk en de Gereformeerde Gemeente, baptistengemeente - waar we de Alpha-cursus samen doen.

Code 12B

- ▶ De helft uit de moederkerk
- ▶ CGK | GKV | GerGem | baptisten
- ▶ Sommigen zien MGI als kerk

C. Wat is de duur van de betrokkenheid?

De gemiddelde betrokkenheid is drie jaar, maar het varieert wel.

Code 12C

- ▶ Drie jaar
- ▶ Variatie

D. Wat is de gemiddelde leeftijd?

Dat is heel lastig. We hebben meer dan de helft van studentenleeftijd. Dan heb je de *open maaltijd* en *open huismensen*, dat zijn bijna allemaal zeventigers. En daartussen zit bijna niets. Vooral studenten en oude gemeenteleden.

Code 12D

- ▶ Studenten
- ▶ Oude gemeenteleden

E. Wat is de verdeling man-vrouw?

Deze verdeling is gelijk.

Code 12E

- ▶ Gelijk

F. Hoe belangrijk is het MGI voor de medewerkers?

Wat ik enorm merk, is dat *Het Pand* hun geloof op een positieve manier vormt. Je komt hier in aanraking met allerlei culturen, geloven en meningen. En je komt hier ook bij de kern van geloven uit. Ik hoor heel vaak dat doordat mensen bij *Het Pand* zijn gekomen, hun geloof tot bloei is gekomen. Voor het geloof van de medewerkers is het heel belangrijk om hier mee te doen.

Dat komt omdat je hier in een veilige omgeving bent; er zijn altijd mensen om je heen die je helpen. En er komen vragen naar je toe, die je normaal gesproken niet snel krijgt, maar hier hoor je essentiële vragen die op je afkomen. Normaal wordt er vaak gesproken over bijzaken, die wel interessant zijn, maar voor jezelf vaak niet zo vormend.

Daarbij krijg je ook waardering van kinderen en tieners. En dat doet ook wat met je. Die kant wil ik er ook bij belichten.

Kern V12.F:

- ▶ Positief vormend
- ▶ Kern van het geloof
- ▶ Veilige omgeving
- ▶ Waardering

Code V12.F:

- ▶ Zeer belangrijk
- ▶ Vormend

Werkvorm Activiteiten

13. Wat gebeurt er op de activiteiten van het MGI?

Op de een of andere manier associeer ik *Het Pand* altijd met de kinderclub, maar dat is volstrekt onterecht. Maar daar stromen de mensen binnen en ook weer uit.

Het is in ieder geval: aandacht, liefde, lichtpuntje. Dat zijn woorden die we iedere keer weer terug proberen te laten komen.

Kern 13

- ▶ Kinderclub zorgt voor stroming
- ▶ Aandacht en liefde geven
- ▶ Lichtpuntje zijn

Code 13

- ▶ Aandacht en liefde geven

7 Data-analyse MarcusConnect | Den Haag

7.1 Verwerking diepte-interview

Geïnterviewde: Bettelies Westerbeek (pionier)

Datum: 2 juli 2015

Locatie: Marcuskerk, Den Haag

Werkvorm *Leiderschap*

1. Welke vaardigheden passen bij jou?

1. Geloofwaardig handelen
2. Betrokken zijn op mensen
3. Visie ontwikkelen
4. Visie verbinden met gemeenschap
5. Richting geven
6. Verlangen wekken
7. Zelfleiderschap
8. Verantwoordelijk handelen
9. Creativiteit bevorderen
10. Onderscheid maken tussen hoofd- en bijzaken

Kern 1

- ▶ Integer handelen
- ▶ Betrokken op mensen en de wijk
- ▶ Geloofwaardige houding
- ▶ Richting geven in proces van visie vormen
- ▶ Inspireren tot missie
- ▶ Verantwoordelijkheid delen

Code 1

- ▶ Mensgericht
- ▶ Tweedelijns
- ▶ Visionair

Ik merk dat het in een omgeving als deze belangrijk is om geloofwaardig te handelen. Als mensen mij horen, moeten zij mij kunnen vertrouwen: de manier waarop ik leef, moet stroken met

het werk bij *MarcusConnect*. Dit heeft heel erg te maken met betrokken zijn op mensen, als mens ben ik betrokken op anderen. Er is allerlei problematiek in de wijk; we proberen hier geloofwaardig betrokken op te zijn. Er heerst veel wantrouwen richting autoriteiten. Als kerk kampen we hier ook mee. We kiezen daarom voor een betrokken en geloofwaardige houding, mede door ook hier te wonen.

Ik heb eerst voor mezelf visie ontwikkeld en daarna is er een kernteam ontstaan en zijn we samen visie gaan ontwikkelen. Ik vind het belangrijk om eerst zelf een visie te hebben. Hiervoor is het belangrijk om goed te luisteren en te kijken. In het proces van samen visie-vormen is het belangrijk om richting te geven. Graag wek ik het verlangen dat ze gaan leven met Jezus en hij zichtbaar wordt in alles. Ook heb ik een verlangen om mensen uit de moederkerk te inspireren tot een open, dienstbare levenshouding. Het liefst zet ik samen iets op met iemand en verdwijn al coachend meer naar de achtergrond. Ik heb altijd duizend ideeën en kan het zelf wel verzinnen; toch kies ik ervoor om de ideeën uit de vrijwilligers te laten komen en hen te coachen, bij te sturen en de visie te checken.

2. Wie ben jij als persoon?

1. Roeping
2. Creatief
3. Toegankelijk met mensen
4. Empathie
5. Charisma
6. Openheid
7. Enthousiast
8. Optimist
9. Toewijding
10. Flexibel

Kern 2

- ▶ Roeping voor het delen van kerk buiten de kerk
- ▶ Empathische houding
- ▶ Open integriteit
- ▶ Enthousiaste optimist

Code 2

- ▶ Roeping
- ▶ Empathisch
- ▶ Optimist
- ▶ Enthousiast

Ik liep vast in het klimaat in de kerk. Ik zag zoveel kansen en daar wilde ik ook mijn energie aan gaan besteden. Als kerk hebben we heel veel te bieden en ik wil dat graag delen. Ik vind het leuk om nieuwe dingen te bedenken en uit te voeren. Hierin kan ik dus ook mijn creativiteit kwijt. Ik ben een toegankelijk persoon, ik word snel in vertrouwen genomen en kan over het algemeen goed luisteren. Ik werk vanuit mijn empathie en ben helemaal in de wereld van de mensen gedoken. Nu ben ik er ook onderdeel van. Ik vind het belangrijk om open en echt te zijn. Ik doe me niet geloviger voor dan ik ben en ook niet ongeloviger. Ik denk dat altijd alles kan, ik vind het ook niet erg om te falen.

3. Hoe is de invloed vanuit de moederkerk?

G. Hoe is de moederkerk betrokken bij dit project?

In het begin zag ik geen ruimte voor het ontwikkelen van een zelfstandige geloofsgemeenschap, omdat de aanwezigheid van de moederkerk zo sterk was.

Kern 3A

- ▶ In het begin geen ruimte voor zelfstandigheid

Code 3A

- ▶ Geen ruimte in het begin

H. Hoe wordt dit ervaren? Waarom?

Onze locatie naast de kerk en de naam zijn erg verwarrend.

Code 3B

- ▶ Locatie en naam zijn verwarrend

I. Wat betekent de invloed van de moederkerk voor het leiderschap?

Door de stuurgroep worden de grote lijnen uitgezet, maar in onze manier worden we steeds meer losgelaten.

Kern 3C

- ▶ Uitzetten van grote lijnen
- ▶ Meer ruimte

Code 3C

- ▶ Grote lijnen
- ▶ Ruimte

4. Hoe ziet de geschiedenis van dit missionair, gemeenschapsvormend initiatief eruit?

Een jaar of vijf geleden is er vanuit de moederkerk het verlangen gekomen om relevant te zijn voor de wijk. Er is toen het idee ontstaan om een project op te zetten voor de twintigers en dertigers in de wijk dóór de twintigers en dertigers uit de kerk. Dat werkte niet en toen is het idee van *MarcusConnect* gekomen na drie jaar zoeken en stuntelen met een zieke pionier. Ondertussen is door een interim pionier de stuurgroep aardig 'pionier-minded' gekneed. Ik ben hier nu een jaar en in die tijd zijn we langzaam aan het aftasten. We doen veel in onze tuin, die is voor de hele buurt. Het is niet een uitvoerend missionair orgaan van de moedergemeente. We zijn een eigen plek met zijn eigen kleur die op langer termijn zelf kerk is. Om de mensen in de moederkerk hiervan bewust te maken en ook als twee plekken in de wijk bekend

te staan. We hebben nog geen vieringen; we hebben nog te weinig netwerk om te kunnen zien hoe 'vieren' er in deze wijk uitziet. We willen mensen niet dwingen om andere uitingsvormen te kiezen. De tuin is de plek die ik 'de kerk' noem omdat daar heel veel ontmoeting en gesprek plaatsvindt. We doen naast de tuin ook sport, kinderen kook-activiteiten. We zijn langzaam aan het experimenteren met 'geloof'-activiteiten.

Kern 4

- ▶ Relevant in de wijk
- ▶ Moeizame start door zieke pionier
- ▶ Aftasten
- ▶ Eigen identiteit ontdekken
- ▶ De tuin is de plek van ontmoeting

Code 4

- ▶ Voor de wijk
- ▶ Aftasten en eigenheid ontdekken
- ▶ Ontmoeting

5. Waar zijn jullie in de afgelopen twee jaar tegenaan gelopen?

De verhouding tussen de zendende kerk en de pioniersplek. De pioniersplek was teveel iets van de moederkerk zonder dat er echt iets mee gedaan werd. Het is voor mijn tijd echt iets geworden van de stuurgroep. Terwijl die in theorie als een klankbordgroep hoort te functioneren, waren zij vooral uitvoerend bezig. Het was voor hen heel lastig om mij de ruimte te geven; voor mij en het kernteam was het heel lastig om de ruimte te pakken. De verwachtingen van de kerk - dat wij hun missionaire en diaconale taak zouden vervullen - moest worden losgelaten. Ook wilde ik af van mensen die hun missionaire dingetje kwamen doen vanuit de moederkerk in ons project, maar niet echt meebouwden aan de gemeenschap.

Kern 5

- ▶ Relatie moederkerk en MGI
- ▶ Gebrek aan ruimte en loslaten vanuit de moederkerk

Code 5

- ▶ Relatie moederkerk en MGI

6. Wat is de normatieve theologie van het MGI?

A. Deel het missionair, gemeenschapsvormend initiatief in binnen één of meerdere van de volgende stromingen:

1. Klassiek vrijzinnig
2. Postmoderne vrijzinnigheid
3. Klassiek 'midden-orthodox'
4. Postmodern 'midden-orthodox'
5. Evangelisch
6. Pinkster
7. Klassiek orthodox
8. Bevindelijk orthodox

We hebben een ruime opvatting van het heil, we steken in op het belang van christologie en zijn zeer maatschappelijk betrokken. We hebben weinig aandacht voor de liturgische kerk der eeuwen. Het is lastig om te plaatsen, we zijn namelijk bezig met het opbouwen van een gemeenschap die heel inclusief is. De enige voorwaarde om erbij te horen is dat je mee wilt doen. We zijn wel duidelijk een christelijke organisatie die werkt vanuit een christelijke motivatie. Die motivatie houdt in dat de mensen die meedoen vanuit de kern in Jezus geloven op hun eigen manier. We belijden dat we God nodig hebben en dat Jezus voor ons de manier is waarop mensen God kunnen kennen. Daar zit dus wel een bepaald exclusivisme in, terwijl ik denk dat je God niet alleen via Jezus kan kennen. Maar wel dat Jezus ons het meest vertelt over wie God is en ook degene is die ons als mensen heeft verlost. We zijn heel erg op zoek naar wat die verlossing betekent: waar moeten mensen van gered worden? Je kunt zeggen 'van zonden', maar wat is dat in vredesnaam..

Al die abstracte begrippen moeten we hier opnieuw definiëren. We zijn niet kerk omdat we willen dat mensen naar de hemel gaan; we willen ook dat mensen in het dagelijks leven gered worden. Daarin hebben we een grote nadruk op God. Vanuit je relatie met Christus je leven hier op aarde vorm geven. Dat betekent in Moerwijk gered worden van je concrete problemen. Hoe draag je als kerk daarin bij? Als je gaat geloven, is het niet zo dat je geen schuld meer hebt. Wel kan je als mens jezelf realiseren dat je meer bent dan je schuld. Je bent niet mislukt, ondanks alles heb je waarde. We zijn op zoek naar de symbolen van Moerwijk om als inwoners van Moerwijk te gaan vieren.

Kern 6A

- ▶ Ruime heilsopvatting
- ▶ Belang van christologie
- ▶ Maatschappelijk betrokken
- ▶ Opbouwen van inclusieve gemeenschap
- ▶ Jezus staat centraal en vertelt het meest wie God is
- ▶ Geloven geeft een waardevol bestaan

Code 6A

- ▶ Inclusieve gemeenschap
- ▶ Geloven op eigen manier
- ▶ Jezus centraal
- ▶ Discipelschap
- ▶ Geloven geeft een waardevol bestaan

B. Welke theologische bronnen of kerkelijke documenten worden als gezaghebbend beschouwd binnen de traditie?

Het is belangrijk om een band te hebben met de kerk van alle tijden, toch steken we heel contextueel in. Het gevaar bestaat dat we ons niet kunnen vinden/verbinden met andere kerken. Het is wel belangrijk om een vorm van 'belijden' te vinden.

Kern 6B

- ▶ Contextueel
- ▶ Op zoek naar belijden

Code 6B

- ▶ Contextueel
- ▶ Op zoek naar belijden

7. Wat is de formele theologie van het MGI?

A. Wat zijn uw essentiële, theologische overtuigingen?

Dat God van mensen houdt, dat mensen tot bloei komen in een relatie met Hem en dat Jezus deze relatie mogelijk heeft gemaakt. Jezus verandert levens in alles. Ik zal nooit tegen iemand zeggen dat je een beter, gelukkiger en welvarender mens wordt als je gelooft. Toch kan het je wel grond onder je voeten en het kan je helpen om te gaan met het leven.

Kern 7A

- ▶ God houdt van mensen
- ▶ Jezus verandert levens en helpt om te gaan met het leven

Code 7A

- ▶ God houdt van mensen
- ▶ Jezus verandert levens

B. Wat zijn de doelen die door uw geloofsgemeenschap nagestreefd worden?

Je moet doelen hebben. Dus er is wel gezegd in een projectplan dat we over drie jaar - februari 2018 - wel een groep van ongeveer 50 mensen hebben, die als een soort vaste kern geldt, moeten komen. En op het moment varieert het van 10 tot 70 mensen. Afhankelijk van het weer, aantal kinderen. We hebben 5-6 gezinnen die stabiel komen en helpen met opruimen en opbouwen. En heel veel tieners, die zelf komen. We zijn een soort jongerenkerk met een paar gezinnen.

Kern 7B

- ▶ Streven naar grotere, vaste kern
- ▶ Stabiele aanwezigheid
- ▶ Jonge kerk

Code 7B

- ▶ Stabiele, grotere kern
- ▶ Jonge kerk

C. Door welke christelijke denkers laat u als leider van de gemeenschap zich beïnvloeden? Hoe?

Ik maak veel gebruik van N.T. Wright. Hij is heel christocentrisch en tegelijkertijd heel er betrokken op het hier en nu. Ik lees ook veel theologie uit Afrika en Zuid-Amerika; hierin is een hoge mate maatschappelijke betrokkenheid zichtbaar. We zien hier heel veel onrecht, we zoeken bronnen die ons voeden in het 'handen uit de mouwen' steken. We zoeken naar missionair en diaconaal, naar integrale theologie. De fresh expression-beweging inspireert, 'A church for every

Kern 7C

- ▶ N.T. Wright
- ▶ Theologie uit Afrika en Zuid-Amerika
- ▶ Fresh Expressions

Kern 7C

- ▶ N.T. Wright
- ▶ Theologie uit Afrika en Z-Amerika
- ▶ Fresh Expressions

context' is een boek wat zeer bruikbaar is.

8. Hoe wordt deze theologie zichtbaar in de praktijk van de activiteiten?

Sinds ik betrokken ben geraakt bij het missionaire werk, is de bijbel belangrijker geworden voor mij; vooral de levensverhalen die er in staan. Die zijn heel goed te verbinden met het leven. In gesprekken en ontmoetingen zijn verhalen heel belangrijk. Ze zijn voedend, iedereen kan zich op één of andere manier verbinden met zo'n verhaal. We vertellen meer verhalen dan dat we echt studie doen. Genade is wat we hopen dat mensen vinden. Het is concreet en de redding van je ziel. Gebed is heel belangrijk, vooral in de pastorale praktijk. Ook voor ongelovigen, ik kan diaconaal niet meer bieden dan een gemeenschap en gebed. Dat wordt enorm gewaardeerd en het is prettig om te doen, om Jezus centraal te zetten of iets van God achter te laten. Het werkt ook verbindend met andere religies. Alles wat we doen heeft te maken met dienen, we zijn ingericht op dienen van de wijk. We hopen dat de geloofsgemeenschap een dienende zal worden en blijven.

Kern 8

- ▶ Bijbelse levensverhalen verbinden met het leven
- ▶ De verhalen voeden
- ▶ Genade is concreet en redding van je ziel
- ▶ Gebed brengt God dichtbij
- ▶ Dienende gemeenschap in de wijk

Code 8

- ▶ Bijbel verbinden met levensverhalen
- ▶ Concrete genade
- ▶ Dienende gemeenschap in de wijk
- ▶ Gebed brengt God dichtbij

9. Hoe zou de gemeenschap (in wording) de missie van het MGI omschrijven?

De missie binnen de gemeenschap is heel verschillend ervaren. Veel mensen zien de tuin van *MarcusConnect* als een fijne plek; de mensen zullen het bieden van een fijne plek als missie zien. De gemeenschap bestaat uit mensen die geloven en die niet geloven, hun visie zal daarom ook verschillen. Je hoeft geen christen te zijn, het is wel helder dat *MarcusConnect* wel geïnspireerd wordt door het evangelie.

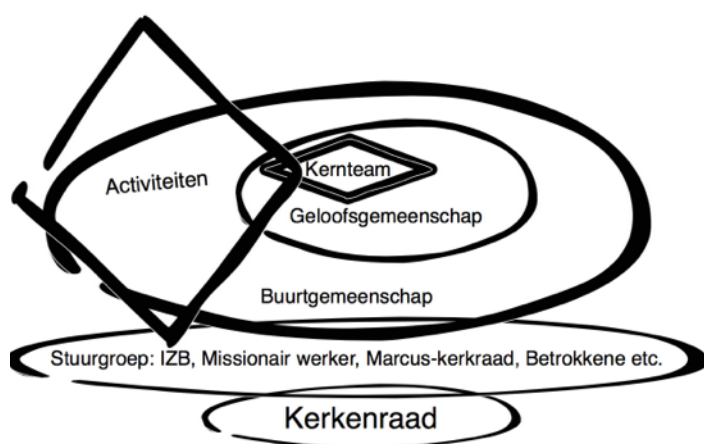
Kern 9

- ▶ Het bieden van een fijne plek
- ▶ Inspiratie door het evangelie

Code 9

- ▶ Plek bieden
- ▶ Inspiratie door het evangelie

10. Teken de organisatiestructuur van het MGI.

Dit is *MarcusConnect*. In het midden staat het kernteam, zij zijn degenen die de visie uitzetten, de plannen bedenken en de dragers zijn van de gemeenschap. Daaromheen is een geloofsgemeenschap; zij voelen zich in geloof verbonden met elkaar. Die geloofsgemeenschap valt in de buurtgemeenschap; die zijn wel betrokken maar delen niet perse het geloof met elkaar. Als we activiteiten organiseren, overlappen die verschillende lagen. Er is altijd iemand vanuit het kernteam betrokken bij een activiteit. Verschillende activiteiten kennen een andere overlap, de een is meer gerelateerd aan geloof en de ander meer aan de buurt. Als basis voor *MarcusConnect* heb ik de stuurgroep getekend: daar zit de IZB in, iemand uit de Marcus-kerk, ik als werker en enkele adviserende leden. De stuurgroep heeft een gedelegeerde verantwoordelijkheid vanuit de kerkenraad. Zij zijn verantwoordelijk maar hebben die verantwoordelijkheid gedelegeerd aan de stuurgroep.

Kern 10

- ▶ Kernteam in centrum
- ▶ Geloofsgemeenschap daaromheen, deze valt binnen de buurtgemeenschap
- ▶ Activiteiten overlappen op verschillende niveaus
- ▶ Stuurgroep is een klankbord dat gedelegeerd wordt door de kerkenraad.

Code 10

- ▶ Uitvoerend leiderschap in het centrum
- ▶ Geloofsgemeenschap uit de buurt
- ▶ Overlappende activiteiten

11. Hoe ziet de doelgroep eruit?

A. Wat is de gemiddelde leeftijd?

Officieel is het bedoeld voor mensen tussen de twintig en de veertig, maar in de praktijk werkt dat niet echt. Er zijn er veel jonge gezinnen en wat oudere mensen.

Code 11A

- ▶ Jonge gezinnen
- ▶ Enkele oudere mensen

B. Wat is het gemiddelde opleidingsniveau?

Over het algemeen genomen is het opleidingsniveau in de wijk Mbo of lager.

Code 11B

- ▶ Mbo of lager

C. In welke sector werken mensen?

Het kan zijn dat iemand in land van herkomst op de universiteit heeft gezeten, maar hier taxi-chauffeur is. We hebben veel activiteiten overdag, dat betekent dat je de mensen die werken al snel niet aanspreekt. Er zijn veel vrouwen betrokken waarvan de man wel werkt.

Code 11C

- ▶ Wisselende sectoren
- ▶ Werkende mannen

D. Wat is de duur van de betrokkenheid?

Omdat we zo plaatselijk zijn, blijven ze vaak wel komen; er is een kleine groep die heel standvastig is. Er zijn wel veel mensen die voor een korte tijd aanhaken.

Code 11D

- ▶ Kleine, vaste kern
- ▶ Veel mensen haken kort aan

E. Wat zijn de verschillende culturen en subculturen?

Ons kernteam bestaat uit een Nederlandse vrouw die is opgegroeid in Egypte, een jongen uit Afghanistan, een vrouw uit Indonesië en twee Nederlandse vrouwen. Het is nog niet zo divers als de wijk maar zeker multicultureel.

Code 11E

- ▶ Multicultureel

F. Komen de mensen uit de buurt?

De mensen wonen bijna allemaal in de buurt

Code 11F

- ▶ Ja

G. Hoe is de verdeling man-vrouw?

Iets meer vrouwen dan mannen, ligt er wel aan wat we doen. Mannen en vrouwen werelden zijn heel gescheiden.

Code 11G

- ▶ Meer vrouwen

H. Geloven de meeste mensen in God?

Van de mensen die betrokken zijn bij *MarcusConnect* zouden de meesten niet zeggen dat ze geloven in God, maar de kern wel. Heel veel mensen die meedoen, geloven wel in God maar niet altijd heel concreet; er zijn geen die-hard atheïsten.

Code 11H

- ▶ Niet concreet
- ▶ De kern wel

I. Hoe wordt de gemeenschap ervaren door de gemeenschap?

Nog niet iedereen beleeft *MarcusConnect* als één gemeenschap; dit geldt meer voor de betrokkenen bij een specifieke activiteit.

Code 11I

- ▶ Geen collectieve ervaring van gemeenschap

J. Kunt u een typerende metafoor noemen voor de gemeenschap?

MarcusConnect is als een tuin omdat het tijd en aandacht vraagt, er groeien heel diverse dingen en bij elkaar is het wel een mooi geheel. In de winter is een tuin ook helemaal kaal, je weet dat er van alles zich aan het ontwikkelen is maar het moet nog opkomen. Helaas komen sommige dingen wel op en anderen niet. Het is niet vast omlijnd maar open.

Code 11J

- ▶ Tuin
- ▶ Divers geheel van ontwikkelingen

12. Hoe is de samenstelling van de medewerkers?

A. Komen de medewerkers uit de buurt?

Het grootste deel van de mensen dat zich inzet, woont ook in de buurt, maar niet allemaal. Één stel in het kernteam woont niet in de buurt.

Code 12A

- ▶ Grootste deel wel

B. Uit welke kerk komen de medewerkers? Wordt het MGI gezien als kerk?

Het kerk-zijn moet nog heel erg groeien, veel mensen ervaren dit nog niet als hun kerk. Dat is lastig, want hoe meer de gemeenschap hier vorm krijgt, hoe lastiger het voor mensen met een eigen kerk is om mee te blijven doen. We streven ernaar dat een kernteam bestaat uit mensen die *MarcusConnect* beschouwen als hun kerk.

Code 12B

- ▶ Verschillende kerken
- ▶ Kerk-zijn moet nog groeien

C. Wat is de duur van de betrokkenheid?

De duur van de betrokkenheid is variabel; dit verschilt per activiteit.

Code 12C

- ▶ Variabel

D. Wat is de gemiddelde leeftijd?

Mensen die zich inzetten zijn vaak tussen de twintig en de veertig.

Code 12D

- ▶ Tussen 20 en 40 jaar

E. Wat is de verdeling man-vrouw?

Over het algemeen zijn er meer vrouwen.

Code 12E

- ▶ Meer vrouwen

F. Hoe belangrijk is het MGI voor de medewerkers?

Iedereen ervaart *MarcusConnect* anders, maar ik denk dat het voor de medewerkers wel belangrijk is. Ik zou één iemand weten die zou zeggen dat het onmisbaar is.

Code 12F

- ▶ Belangrijk
- ▶ Verschillende ervaringen

13. Wat gebeurt er op de activiteiten van het MGI?

In grote lijnen gaan de meeste activiteiten die wij organiseren over ontmoeting, eten en tuinieren. Één keer in de maand hebben we een buurtmaaltijd, dan koken we met elkaar en eten we met z'n zeventig mensen. Dit soort dingen doen we ook kleinschaliger en daar wordt ook iets gedeeld vanuit de bijbel. Heel divers, soms met sport, soms met kinderen etc. Veel eten en ontmoeting.

Kern 13

- ▶ Ontmoeting, eten en tuinieren
- ▶ Divers

Code 13

- ▶ Ontmoeting, eten en tuinieren

8 Data-analyse Leven in Laak | Den Haag

8.1 Verwerking diepte-interview

Geïnterviewde: Petra de Nooy (pionier)

Datum: 3 juli 2015

Locatie: Huis Petra, Den Haag

Werkvorm *Leiderschap*

1. Welke vaardigheden passen bij jou?

1. Loslaten
2. Betrokken zijn op mensen
3. Visie ontwikkelen
4. Verlangen wekken
5. Verantwoordelijkheid delen
6. Reflecteren
7. Richting geven
8. Vermeerdering
9. Creativiteit bevorderen
10. Onderscheid maken tussen hoofd- en bijzaken

Kern 1

- ▶ Loslaten
- ▶ Het leven delen en kwetsbaar zijn
- ▶ Visie ontwikkelen en verlangen wekken naar een betere wereld

Code 1

- ▶ Loslaten
- ▶ Betrokken zijn op mensen
- ▶ Visie ontwikkelen

1. Daar ben ik veel mee bezig geweest afgelopen anderhalf jaar. Je hebt allemaal plannen, ideeën en visies, maar daar moet je wat van loslaten.
2. Omdat het belangrijk is: het leven delen, kwetsbaar zijn.
3. Je moet in gedachten houden waar je naartoe wilt met dat wat je hebt.
4. Verlangen wekken naar een betere wereld, een andere wereld. Dat het mogelijk is.
5. Ik zocht naar mensen met wie ik verantwoordelijkheid kon delen en samen dingen kon starten. Dat probeer ik echt samen te doen, dat het niet van mij is.
6. Iedere keer weer de tijd nemen om stil te staan en na te denken over wat er gebeurt.
7. Soms moet je richting geven op bepaalde momenten. Anders gebeurt er niets.
8. De groep en het aantal activiteiten neemt toe.
9. Het is nodig om na te denken over hoe we de mensen in Laak kunnen benaderen.
10. Je hebt 10000 dingen, maar je moet focus leggen.

2. Wie ben jij als persoon?

1. Toewijding
2. Openheid
3. Creatief
4. Empathie
5. Toegankelijk; goed met mensen
6. Enthousiast geloof
7. Verbeeldingskracht
8. Extraversie
9. Praktische instelling
10. Flexibel

Kern 2

- ▶ Toegewijd aan het geheel
- ▶ Anderen laten delen in het leven en de visie
- ▶ Empathisch en creatief

Code 2

- ▶ Toewijding
- ▶ Openheid
- ▶ Empathisch
- ▶ Creatief

1. Heb ik als betrokkenheid geïnterpreteerd. Betrokken bij de mensen, bij de pioniersplek. Ik kan geen dingen half doen. Dat moet ook wel.
2. Mensen laten delen in mijn leven, maar ook in de visie.
3. Dat hoort wel echt bij mij. Ik zie kansen en mogelijkheden in de wijk, ook om contacten te leggen. Hier in Laak kan dat ook. Ik kan ook helemaal losgaan met leuke werkvormen.
4. Aanvoelen van mensen, vanzelfsprekend.
5. Combinatie van empathie en openheid.
6. Je moet het echt leuk vinden om er van te vertellen en te delen. En het moet ook wel echt zijn. Ik weet ook nieuwe dingen uit te vinden en het avontuur aan te gaan.
7. Overal kijken: Wat zou het kunnen zijn? Wat is er mogelijk?
8. Spreekt voor zich
9. Belangrijk. Je kan de beste ideeën hebben, maar als het niet mogelijk is of het niet lukt, dan heb je er niet zoveel aan.
10. Flexibel. Spreekt voor zich. Gekke uren.

3. Hoe is de invloed vanuit de moederkerk?

G. Hoe is de moederkerk betrokken bij dit project?

Wij gaan vaak terug naar de moederkerk om te vertellen wat er gebeurt. Ik zit ook in de kerkenraad.

Het is meer een beweging van de pioniersplek naar de moederkerk.

Kern 3A

- ▶ Van MGI naar moederkerk
- ▶ Pionier in de kerkenraad

Code 3A

- ▶ Van MGI naar moederkerk

H. Hoe wordt dit ervaren? Waarom?

De mensen weten niet helemaal hoe het in elkaar zit. Binnen de stuurgroep is het wel een moeilijk ding geweest tot nu toe. Het is moeizaam.

Kern 3B

- ▶ Moeizaam

Code 3B

- ▶ Moeizaam

I. Wat betekent de invloed van de moederkerk voor het leiderschap?

De dominee van de Marcus-kerk zit in de stuurgroep en die heeft wel invloed. Daarbuiten niet.

Kern 3C

- ▶ De dominee heeft invloed in de stuurgroep

Code 3C

- ▶ Invloed in de stuurgroep
- ▶ Niet uitvoerend

Werkvorm Situatie

4. Hoe ziet de geschiedenis van dit missionair, gemeenschapsvormend initiatief eruit?

Laak heeft vijf wijken. Effectief zijn bijna alle kerken verdwenen. Er is nog een protestantse gemeente van 30-45 gemeenteleden, die in een wijkgebouw samenkomen. De beslissing werd gemaakt om een pioniersplek te beginnen, dan hoeven wij het niet meer te veranderen. Dan krijgt het evangelie in Laak weer handen en voeten.

Dus ik ben hier gestart en in de wijk gedropt. Er was nog niks. De doelgroep is alles tussen de 20 en 40 jaar en multicultureel. Ik ben interviews gaan houden met verschillende vieringen.

Ik heb nu wel een stevig kernteam. We zijn november 2013 begonnen met de Doe-kerk. De Leven in Laak-activiteiten zijn pas effectief sinds de zomer (2014). We hebben nu ook de ontmoetingsmaaltijden, waarin mensen iets meenemen uit de eigen cultuur. Ook hebben we een Bijbel-date, waarin meer verdieping is. We gaan ook weer starten met sporten. Verder hebben we ook incidentele dingen. En we hebben leuke partners (STEK, Laak-theater). Laak is een doorstroom-wijk.

Kern 4

- ▶ Pionieren in een kerkplantingsgebied
- ▶ Het evangelie handen en voeten geven in Laak
- ▶ Doelgroep: 20-40 jaar en multicultureel
- ▶ Stevig kernteam
- ▶ Verschillende activiteiten

Code 4

- ▶ Pionieren
- ▶ Doelgroepgericht
- ▶ Missie in de stad
- ▶ Basis is gelegd

5. Waar zijn jullie in de afgelopen twee jaar tegenaan gelopen?

Ik ben aangelopen tegen de kerkelijke structuren. Er was veel onduidelijkheid en weinig sturing vanuit de zendende kerk. Het is wazig waar de verantwoordelijkheid ligt.

En ook onkunde op het gebied van pionieren. De opgedane ervaring wordt weinig gedeeld. Soms moet je verdedigen wat je doet of juist laten zien dat de geopperde ideeën niet werkzaam of werkbaar zijn.

Kern 5

- ▶ Kerkelijke structuren
- ▶ Onduidelijkheid over de verantwoordelijkheid
- ▶ Onkunde pionieren

Code 5

- ▶ Kerkelijke structuren
- ▶ Onkunde en onduidelijkheid

6. Wat is de normatieve theologie van het MGI?

A. Deel het missionair, gemeenschapsvormend initiatief in binnen één of meerdere van de volgende stromingen:

1. Klassiek vrijzinnig
2. Postmoderne vrijzinnigheid
3. Klassiek 'midden-orthodox'
4. Postmodern 'midden-orthodox'
5. Evangelisch
6. Pinkster
7. Klassiek orthodox
8. Bevindelijk orthodox

Er zit een klassiek orthodoxe onderstroom met 'heil in Christus' als kern. Het is ook wel evangelisch, hoewel er ook aandacht is voor liturgie. Het overstijgt de oude moderniteiten.

B. Welke theologische bronnen of kerkelijke documenten worden als gezaghebbend beschouwd binnen de traditie?

Geen. Misschien in de toekomst.

7. Wat is de formele theologie van het MGI?

A. Wat zijn uw essentiële, theologische overtuigingen?

Geloofsvertrouwen. Vertrouwen op een God die groter is en buiten ons is. Die alles op de een of andere manier wel in de hand heeft, hoe vaag dat ook klinkt. Dat we bij alles Zijn hulp mogen vragen. Dat zijn Geest werkzaam is en dingen verandert in mensen. Religie is zo alomtegenwoordig: mensen zijn zoekend.

Kern 6A

- ▶ Klassiek orthodoxe onderstroom
- ▶ Heil in Christus als kern
- ▶ Evangelisch
- ▶ Aandacht voor liturgie
- ▶ Overstijgt oude moderniteiten

Code 6A

- ▶ Klassiek orthodoxe onderstroom
- ▶ Evangelisch
- ▶ Aandacht voor liturgie
- ▶ Overstijgt moderniteiten

Code 6B

- ▶ Geen

Kern 7A

- ▶ God is groter en buiten ons en heeft het in de hand
- ▶ De Geest is werkzaam en verandert mensen

Code 7A

- ▶ Vertrouwen in God
- ▶ De Geest werkt en verandert mensen

B. Wat zijn de doelen die door uw geloofsgemeenschap nagestreefd worden?

In de eerste plaats zoeken we naar financiële duurzaamheid; we willen uitbouwen wat er gebeurt. Ook de PR staat op de agenda. Samen iets neerzetten. Mensen maker laten worden: eigenaarschap. Daarna: een gemeenschap die van de wijk is en positief in de wijk staat. Dat het kernteam helemaal uit Laak komt. En er financiële duurzaamheid is.

Kern 7B

- ▶ Financiële duurzaamheid
- ▶ Positieve gemeenschap
- ▶ Eigenaarschap
- ▶ Kernteam uit Laak

Code 7B

- ▶ Financiële duurzaamheid
- ▶ Positieve gemeenschap van makers
- ▶ Kernteam uit Laak

C. Door welke christelijke denkers laat u als leider van de gemeenschap zich beïnvloeden? Hoe?

Augustinus, N.T. Wright, Stanley Hauerwas

Code 7C

- ▶ Augustinus
- ▶ N.T. Wright
- ▶ Hauerwas

8. Hoe wordt deze theologie zichtbaar in de praktijk van de activiteiten?

Het Woord krijgt vooral vorm in de Bijbeldate, maar ook in de viering. Dit is voeding voor mij en het kernteam.

De genade van God wordt zichtbaar in het samen kennen van Jezus en geloven dat Hij meegaat. Er is altijd een fascinatie met Jezus.

Het gekke is dat gebed best wel universeel is eigenlijk. Werken en goeddoen is iets waar veel partners goed in mee kunnen komen. Helpen verhuizen, Voedselbank. Samen bezig zijn staat wel centraal en is universeel.

Kern 8

- ▶ Voeding door Bijbeldate en viering
- ▶ Genade wordt zichtbaar in het kennen van Jezus
- ▶ Gebed is universeel
- ▶ Dienen staat centraal en is universeel

Code 8

- ▶ Viering en Bijbeldate
- ▶ Zichtbare genade door Jezus
- ▶ Gebed is universeel
- ▶ Dienen centraal en universeel

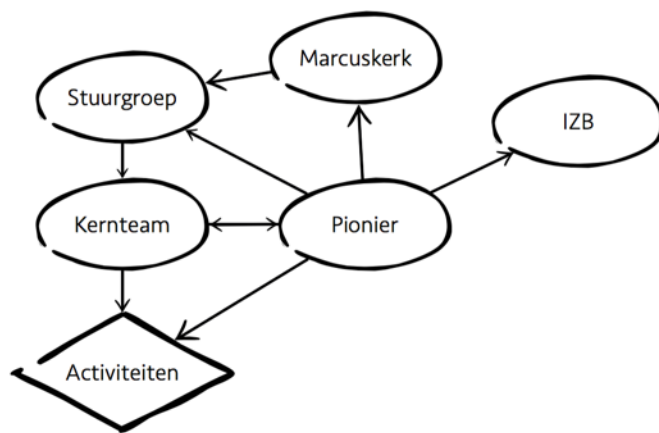
9. Hoe zou de gemeenschap (in wording) de missie van het MGI omschrijven?

Samen in Laak een positieve plek creëren en het leven te delen. Daar is ook behoefte aan.

Code 9

- ▶ Positieve plek creëren
- ▶ Het leven delen

10. Teken de organisatiestructuur van het MGI.

Kern 10

- ▶ Kernteam als hart van het MGI
- ▶ Kernteam wordt aangestuurd door pionier
- ▶ Stuurgroep draagt inhoudelijke verantwoordelijkheid

Code 10

- ▶ Kernteam als hart
- ▶ Pionier geeft sturing
- ▶ Verantwoordelijkheid bij stuurgroep

11. Hoe ziet de doelgroep eruit?

A. Wat is de gemiddelde leeftijd?

Verschilt ook per activiteit. Gemiddeld is het aan het eind van de twintig jaar. En kinderen.

Code 11A

- ▶ Eind 20
- ▶ Kinderen

B. Wat is het gemiddelde opleidingsniveau?

Gemiddeld is het mbo/hbo. Er zijn een aantal Mbo'ers, Hbo'ers en universitaire opleidingen. En een aantal mensen die in het buitenland gestudeerd hebben en waarvan de opleiding niet erkend wordt in Nederland.

Code 11B

- ▶ Mbo/hbo

C. In welke sector werken mensen?

Veel mensen werken met kinderen. Een aantal werkloos. Een aantal in een winkel of in de zorg. Twee timmermannen. Best wel gevarieerd.

Code 11C

- ▶ Gevarieerd (kinderen; winkel; zorg; overig)

D. Wat is de duur van de betrokkenheid?

Zolang ze in de wijk zijn, zijn ze wel lang betrokken. Dat kan op verschillende manieren - van één keer per jaar tot bijna wekelijks. Laak is wel een doorstroom-wijk, dus dat maakt het wel lastig.

Code 11D

- ▶ Gevarieerde, lange betrokkenheid

E. Wat zijn de verschillende culturen en subculturen?

Er zijn 120 culturen in Laak, in gelijke mate verdeeld.

Code 11E

- ▶ Multicultureel (120 culturen; gelijk verdeeld)

F. Komen de mensen uit de buurt?

De meeste mensen komen wel uit Laak.

Code 11F

- ▶ Ja

G. Hoe is de verdeling man-vrouw?

Dit verschilt wel per activiteit, maar over het algemeen komen er meer vrouwen.

Code 11G

- ▶ Meer vrouwen
- ▶ Verschilt per activiteit

H. Geloven de meeste mensen in God?

Nee. Niet niemand, maar ook niet iedereen. Meer dan de helft, maar ook dat verschilt per activiteit.

Code 11H

- ▶ Meer dan de helft
- ▶ Verschilt per activiteit

I. Hoe wordt de gemeenschap ervaren door de gemeenschap?

Ja, het wordt wel ervaren als gemeenschap. Mensen helpen elkaar.

Code 11I

- ▶ Ja
- ▶ Mensen helpen elkaar

J. Kunt u een typerende metafoor noemen voor de gemeenschap?

Extended family. Je doet veel dingen met elkaar, je kunt komen zoals je bent. Iets van een familie-achtig gevoel is dan heel fijn.

Code 11J

- ▶ Extended family

12. Hoe is de samenstelling van de medewerkers?

A. Komen de medewerkers uit de buurt?

De leden van het kernteam komen wel uit de buurt; van de stuurgroep woont de helft in de wijk.

Code 12A

- ▶ Kernteam wel
- ▶ De helft van de stuurgroep

B. Uit welke kerk komen de medewerkers? Wordt het MGI gezien als kerk?

Er is sprake van dubbele betrokkenheid. Wij hebben ook nog geen diensten op zondag. Mocht dat wel gaan gebeuren, dan moet dat afgestemd worden.

Code 12B

- ▶ Verschillende kerken
- ▶ Dubbele betrokkenheid

C. Wat is de duur van de betrokkenheid?

Je kunt bij weinig commitment wel veel persoonlijke betrokkenheid hebben. Voor taakgroepen vraag ik mensen wel voor minimaal een half jaar; het kernteam is nog een langere termijn, maar theoretisch voor een jaar.

Code 12C

- ▶ Verschilt per taak
- ▶ Weinig commitment met veel persoonlijke betrokkenheid

D. Wat is de gemiddelde leeftijd?

Gemiddeld is de leeftijd 25-26 jaar.

Code 12D

- ▶ 25-26 jaar

E. Wat is de verdeling man-vrouw?

Als de pionier zelf niet meegerekend wordt, is de verdeling gelijk

Code 12E

- ▶ Gelijk

F. Hoe belangrijk is het MGI voor de medewerkers?

Onmisbaar zijn wij op geen enkele manier. Daarbij is het iets dat je erbij doet. Het leuke is dat je het ziet groeien. Het is niet iets vaags, maar ze kunnen echt tastbaar aanhaken. Het is verschillend per persoon, maar het is wel redelijk belangrijk. Het is ergens ook wel identiteitsverlenend. En het is gewoon leuk. Mensen praten er ook over, dus ze vinden het blijkbaar wel iets leuks om over door te praten.

Code 12F

- ▶ Redelijk belangrijk
- ▶ Identiteitsverlenend
- ▶ Gewoon leuk

Werkvorm Activiteiten

13. Wat gebeurt er op de activiteiten van het MGI?

Wat ze zouden zien, is interactie, mensen die met elkaar praten en waar de interactie steeds wat verder opschuift. Daardoor zie je de gemeenschap groeien. Ook is er reflectie door de verschillende culturen. Creativiteit door de dingen die er tot stand komen. Lijntjes die ontstaan.

Kern 13

- ▶ Opschuivende interactie
- ▶ Groei in de gemeenschap
- ▶ Interculturele reflectie
- ▶ Creativiteit door creatie

Code 13

- ▶ Groei door interactie
- ▶ Interculturele reflectie
- ▶ Creativiteit

9 Het 9-dimensionale palet: uitleg en verantwoording

In dit document geven wij een verantwoording van het *9-dimensionale palet*. Om de profielschetsen van de zes MGI's van de IZB te kunnen plaatsen, is het nodig om per onderdeel een verantwoording te geven van de gekozen onderdelen. Daarbij wordt ook een uitleg gegeven van hoe de verschillende termen gelezen kunnen worden. Dit zal beknopt zijn, aangezien hier niet het zwaartepunt van dit onderzoek ligt. In enkele gevallen wordt volstaan met een verwijzing naar de gebruikte literatuur. De keuze voor een uitleg of een verwijzing wordt bepaald door de relevantie van het palet-onderdeel voor de praktijk van gemeentestichting.

Gemeentestichting | Situaties

Gemeentestichting | Situaties

- ☐ Pioneer planting
- ☐ Replacement planting
- ☐ Sectarian planting
- ☐ Saturation planting

Er kunnen zich verschillende situaties voordoen, waarin men kiest voor gemeentestichting. Bij *pioneer planting* gaat het om kerkplanting in gebieden waar geen kerk aanwezig is. In strikte zin is hier in Nederland geen sprake van, maar in navolging van Brouwer kiezen we ervoor om de ontwikkeling van kerkelijke presentie in nieuwbouwwijken hier ook bij te betrekken. Ook

pogingen om nieuwe doelgroepen te bereiken, zijn te rangschikken onder deze vorm van kerkplanting.

Bij *replacement planting* betreft het kerkplanting in een gebied waarin al eerder kerkelijke gemeenschappen hebben bestaan. Daarbij is er ook kennis van de zwakte(s) van eerdere pogingen. Projecten van revitalisering zijn hiervan een voorbeeld.

Een derde situatie voor kerkplanting is *sectarian planting*, waarbij kerken worden gevormd die voortkomen vanuit opwekkings- of vernieuwingsbewegingen. Hier spelen onvrede met de leer en het leven van bestaande kerken een belangrijke rol.¹⁰⁶

Een vierde situatie van kerkplanting is *saturation planting*, waar het meer gaat om een kwantitatieve insteek; het motief dat gehanteerd wordt, heeft sterk te maken met de onbereikbaarheid van bepaalde groepen vanuit de bestaande kerken.¹⁰⁷

¹⁰⁶ Noort, e.a., *Als een kerk opnieuw begint*, 18.

¹⁰⁷ Murray, *Church Planting*, 96-108.

Gemeentestichting | Betrokkenheid

Gemeentestichting | Betrokkenheid

- ☐ Initiëren
- ☐ Ondersteunen
- ☐ Beiden

Wat betreft de vorm van betrokkenheid bij gemeentestichting valt er ook een onderscheid aan te brengen in de verschillende organisaties, kerken en denominaties die zich in Nederland bezig houden met gemeentestichting. Wij hebben hier zelf een onderscheid aangebracht, gezien de grote verscheidenheid aan manieren

van participatie in gemeentestichting in de Nederlandse context. We noemen drie hoofdvormen, waardoor de betrokkenheid van organisaties, kerken en denominaties van elkaar onderscheiden kan worden. Het aanbrengen van onderscheid in manier van participatie wordt ook aangebracht door *Kerklab*, die haar partners ook verdeelt in 'duwers' en 'denkers'.¹⁰⁸ Wij kiezen voor een verdeling van 'initieëren', 'ondersteunen' en 'beiden'. Deze driedeling geeft de mogelijkheid om zowel kerken - die soms financieel ondersteunend zijn en soms praktisch een kerkplanting initieëren - als organisaties - die kunnen ondersteunen door toerusting, maar ook initieërend kunnen zijn (zoals bijvoorbeeld ICP) - te plaatsen op het palet van gemeentestichting, waarbij rekening gehouden wordt met hun vorm van betrokkenheid. Daarbij zijn wij van mening dat 'initieëren' en 'ondersteunen' duidelijker zijn dan 'duwer' en 'denker'. De toevoeging 'beiden' spreekt voor zich.

Gemeentestichting | Vormgeving

Gemeentestichting | Vormgeving

- ☐ Kleine groepen
- ☐ Vloeibare ontmoeting
- ☐ Concentratie op netwerk / doelgroep
- ☐ Post-denominational
- ☐ Mentale nabijheid
- ☐ Inhoudelijke verbondenheid

Gemeentestichting uit zich ook in een bepaalde vorm. Dat heeft vaak te maken met bepaalde keuzes op theologisch, psychologisch of sociologisch gebied. Ook andere motieven kunnen hieraan ten grondslag liggen. Het staat in ieder geval vast dat de verschijningsvorm van de gemeenschap een essentieel onderdeel is van hoe gemeentestichting benaderd en gezien wordt. Dit onderdeel van het palet is voornamelijk geïnspireerd door de verdeling die

Stoppels maakt in *Levend lichaam*.¹⁰⁹ Het gaat dan om de 'fresh expressions of the church', waar de gemeenschap op een andere manier vorm krijgt en functioneert dan binnen bestaande kerken. We beseffen ons dat er geen einde is aan het scala van vormen dat naar voren komt vanuit 'fresh expressions of church'; daarom gelden deze kenmerken meer als nadrukken die gelegd worden dan als geijkte maatstaven om een

¹⁰⁸ Deze verdeling is te vinden op: www.kerklab.nl/partners/. Geraadpleegd op 29 juli 2015.

¹⁰⁹ Brouwer, e.a., *Levend lichaam*, 79-80.

kerkplanting te 'meten'.

Gemeentestichting | Inbedding

Gemeentestichting | Inbedding

- ☐ Vanuit bestaande afzonderlijke denominaties
- ☐ Vanuit meerdere denominaties
- ☐ Vanuit nieuwe denominaties
- ☐ Vanuit individuele personen
- ☐ Vanuit niet denominatiegebonden groepen

Stoppels onderscheidt in *Levend lichaam* een aantal varianten van organisatorische inbedding. Hoewel dit niet direct aan de oppervlakte van gemeentestichting speelt, is het zeker een thema dat hier de aandacht verdient. Voor een uitwerking van deze thema's - en voorbeelden daarvan - verwijzen we naar Stoppels.¹¹⁰

Gemeentestichting | Contextuele benadering

Gemeentestichting | Contextuele benadering

- ☐ Contrastmakers
- ☐ Vertalers
- ☐ Situationelen
- ☐ Antropologen

In zijn masterscriptie *Nieuwe kerken in een nieuwe context* onderscheidt Vellekoop vier manieren of uitgangspunten waarop een missionair, gemeenschapsvormend initiatief de context kan benaderen - en ook daadwerkelijk benadert in Nederland, volgens zijn onderzoek.

De eerste groep die hij noemt, zijn de 'contrastmakers'. Hier doet de context er feitelijk

niet toe. Het evangelie geldt universeel. De kerk communiceert deze boodschap naar een zondige wereld.

De tweede groep - de 'vertalers' - geeft de context de ruimte om mede de vorm te bepalen, maar de context heeft geen invloed op de inhoud. Het is zaak om niet gelijkvormig aan de wereld te worden, al is aansluiting op de samenleving soms zeker mogelijk.

De derde groep wordt gevormd door 'situationelen'. Hier heeft de context niet alleen invloed op de vorm waarin de communicatie van het evangelie plaatsvindt, maar ook op de inhoud. Hier wordt gesteld dat de bijbelse boodschap opnieuw geïnterpreteerd moet worden om te komen tot vruchtbare communicatie met de samenleving. Hiervoor is fundamentele kennis van en verbondenheid met deze samenleving nodig.

De laatste groep die Vellekoop noemt, gaat het verst in het contextualiseren van het evangelie. Dit zijn de 'antropologen'. Hier is de omringende samenleving een leermeester voor de christelijke geloofsgemeenschap. Alleen door een intensieve verbondenheid met de context is het mogelijk om het evangelie goed te verstaan. Er wordt gesteld dat er een verweving met de samenleving nodig is.¹¹¹

¹¹⁰ Ibid., 77-79,

¹¹¹ Vellekoop, *Nieuwe kerken in een nieuwe context*, 68-69; Noort, e.a., *Als een kerk opnieuw begint*, 119.

In het vakken-palet neemt het benaderen van de context een belangrijke plaats in. Deze keuze is deels ingegeven door de verschillende vormen waarin men de context kan benaderen. Daarbij heeft de benadering van de context ook iets te zeggen over theologische keuzes, de vorm en samenstelling van de gemeenschap en de manieren waarop een gemeenschap zich profileert naar buiten toe.

Gemeentestichting | Structuur

Gemeentestichting | Structuur

- ☐ Ga-structuur ('tent')
- ☐ Kom-structuur ('tempel')

In *Levend lichaam* schetst Stoppels een onderscheid tussen een 'ga-structuur' - waarin mensen worden opgezocht op de plaats waar hun leven zich afspeelt - en een 'kom-structuur' - waar de deuren opengezet worden. Daarbij gaat het vooral om de mentale zin waarin een gemeenschap een 'tent' of een 'tempel' is.

Stoppels noemt bij het schetsen van de structuur van een nieuwe geloofsgemeenschap ook over de rol van de kleine groep. De persoonlijke ontmoeting en het onderlinge gesprek worden in een breed spectrum als instrumenten voor geloofs- en gemeenschapsofbouw gezien.¹¹²

Gemeentestichting | Theologische wortels

Gemeentestichting | Theologische wortels

- ☐ Missio Dei
- ☐ Klassieke zendingsgedachte
- ☐ Heil exclusief in Christus
- ☐ Heil inclusief in Christus
- ☐ Nadruk op christologie
- ☐ Nadruk op soteriologie
- ☐ Nadruk op pneumatologie
- ☐ Nadruk op missiologie

Als het gaat om de theologische wortels¹¹³ van een MGI, is het onmogelijk om recht te doen aan de veelheid van theologische overtuigingen, uitgangspunten, meningen en de keuzes die op grond daarvan gemaakt worden. Dat is de reden voor het feit dat er gekozen is voor enkele 'grote' termen, die de ruimte geeft om zelf een vertaling te maken. Deze termen worden hieronder voorzien van een korte toelichting.

Als het gaat over de *Missio Dei*, kan worden volstaan met de opmerking dat een aanzienlijk deel van de nieuwe geloofsgemeenschappen op

¹¹² Brouwer, e.a., *Levend lichaam*, 95-97.

¹¹³ Dit beeld is ook kenmerkend in het 'boom'-model. De theologie geldt altijd als grondslag voor kerkplanting.

dit moment hun theologische wortels heeft in het gedachtegoed van de *Missio Dei*.¹¹⁴ In het kort is de gedachte hierin dat God zendt en dat de kerk deelt in Zijn missie. De kerk is dus niet de missie van God, maar deelt in deze missie en vertegenwoordigt God op aarde.

Als theologische wortel voor gemeentestichting kan ook de klassieke zendingsgedachte gelden. Dit is een term die bij Paas naar voren komt. Zending is niet gericht op het in de kerk brengen van mensen, maar op het inschakelen van mensen in Gods Koninkrijk.¹¹⁵

Een derde theologische wortel kan gevormd worden door de overtuiging dat alleen in en via Jezus Christus heil gevonden kan worden. Alleen in Hem vindt een mens vervulling van zijn bestaan, zowel in dit leven als na dit leven. Buiten Jezus is er alleen maar leegte en duisternis. Hier volgt logisch een theologische wortel voor gemeentestichting uit, aangezien het gaat om het eeuwige lot van mensen.

De vierde theologische wortel die hier genoemd wordt, geldt als een soort tegenhanger van de voorgaande, omdat binnen deze benadering gesteld wordt dat Christus' dood en opstanding een universele betekenis hebben; dit geldt ook voor degenen die zich dit niet realiseren. In deze visie - waaraan de naam van Karl Barth verbonden moet worden - verschillen 'wereld' en 'kerk' niet van elkaar in status, maar alleen in kennis. Voor gemeentestichting betekent dit dat de kerk zich in het kielzog van de Geest beweegt en belangeloos en zonder verborgen of dubbele agenda dienstbaar aanwezig is in de samenleving.¹¹⁶ Uiteraard zijn er verschillende benaderingen die zich profileren als middenweg tussen de exclusiviteit en de inclusiviteit van het heil. Het is echter niet mogelijk om hier ook aandacht aan te besteden in het kader van dit palet. Zoals eerder gezegd, zijn de termen die samen dit palet vormen, geen harde scheidslijnen, maar nadrukken die gelegd worden.

Het lijkt een open deur dat er in het benaderen van nieuwe geloofsgemeenschappen nagedacht moet worden over de nadruk die de christologie, maar dit moet wel genoemd worden. In de kerk gaat het over Jezus; op een bepaalde manier is dit het bestaansrecht van de kerk. Voor de benadering van gemeentestichting kan de manier waarop Jezus naar voren wordt gebracht, verschillen. Dit hangt samen met verschillende factoren, zoals de eerdergenoemde benadering van het heil, maar ook de manier waarop de context meegenomen wordt in de verkondiging van het evangelie. Het is lastig - en bijbels-theologisch moeilijk te verantwoorden - dat christologie van soteriologie gescheiden wordt. Christologie en soteriologie zijn twee kanten van dezelfde zaak en geen onafhankelijke vakgebieden.¹¹⁷ Toch is het in de praktijk goed denkbaar dat er variatie kan zijn in welk onderdeel van dit organische verband de nadruk ligt als het gaat om de onderliggende theologie voor gemeentestichting.

Met de gedachte van de *Missio Dei* en het brede spectrum van gemeentestichting in de Nederlandse context in het achterhoofd, mag de pneumatologie niet overgeslagen worden. De pneumatologie geldt als een belangrijk onderdeel voor de identiteit van de kerk. De kerk is namelijk schepping van de Geest van Christus,¹¹⁸ waardoor ecclesiologie, christologie, soteriologie en pneumatologie dus op elkaar betrokken

¹¹⁴ Voor een uitgebreide uitwerking van de idee van *Missio Dei*: Willard, D., *Gods geheime plan. De herontdekking van een leven met Jezus* (Amersfoort: Inside Out Publishers, 2012); Wright, C.J.H., *De Bijbelse missie. Gods opdracht voor zijn kinderen* (Barneveld: De Vuurbaak, 2011). Zie ook: Gort, G., *God in de stad. Missionair leven in een stedelijke omgeving* (Amsterdam: Ark Media, 2011); Bosch, D., *Transforming Mission. Paradigm Shifts in Theology of Mission* (New York: Orbis Books, 1991).

¹¹⁵ Noort, e.a., *Als een kerk opnieuw begint*, 264.

¹¹⁶ Noort, e.a., *Als een kerk opnieuw begint*, 220-225.

¹¹⁷ McGrath, A., *Christelijke theologie. Een introductie* (Kampen: Kok, 2008) 433.

¹¹⁸ Brink, G. van den, en Kooi, C. van der, *Christelijke dogmatiek. Een inleiding* (Zoetermeer: Boekencentrum, 2012) 520.

kunnen en moeten worden. Aangezien het in dit onderzoek gaat om gemeentestichting - gedefinieerd als missionaire, gemeenschapsvormende initiatieven - volgen we Paas in zijn stelling dat de missiologie voorop moet gaan in het gesprek dat MGI's voeren met de context, de theologie en andere kerken.¹¹⁹ Een nadruk op de missiologie vraagt om het steeds opnieuw doordenken van de uitgangspunten die bepalend zijn voor de benadering van gemeentestichting.

Gemeentestichting | Religieuze presentie

Gemeentestichting | Religieuze presentie

- ☐ Kerkelijke belangenbehartiging
- ☐ Christianisering
- ☐ Maatschappelijke transformering
- ☐ Individu-gerichte solidarisering
- ☐ Vernieuwing van bestaande kerken
- ☐ Ruimte voor andere spiritualiteit

Hoewel deze dimensie enige overlap kent met de verschillende situaties waarin gemeentestichting tot stand kan komen, is het nuttig om te bekijken welke vormen van religieuze presentie er te onderscheiden zijn. In navolging van Stoppels onderscheiden we vier vormen van religieuze presentie, waarbij wij er zelf nog twee toegevoegd hebben. De verschillende vormen onderscheiden zich namelijk van elkaar door de verschillende doelen die nagestreefd worden.¹²⁰

Dit geeft ons de mogelijkheid en de ruimte om twee belangrijke doelen - die Stoppels niet noemt - te benoemen. De laatste twee doelen leiden we af uit de motieven voor gemeentestichting die Vellekoop noemt.¹²¹

De eerste vorm van religieuze presentie die Stoppels noemt, is 'kerkelijke belangenbehartiging'. Deze vorm van presentie is erop gericht om een bepaalde positie van de kerk in de maatschappij (terug) te veroveren. Hierbij wordt geprobeerd om de status van de kerk in de samenleving veilig te stellen.

De tweede vorm die Stoppels noemt, is 'christianisering'. Hierbij is het doel dat mensen tot geloof komen. Mensen worden opgeroepen zich te bekeren en zich te verbinden aan een geloofsgemeenschap.

Een derde vorm van religieuze presentie, heeft als doel om structurele veranderingen aan te brengen in de manier waarop de samenleving is vormgegeven. Deze vorm richt zich op 'maatschappelijke transformering' en werkt aan politieke en sociaal-economische hervormingen.

De laatste vorm van religieuze presentie die Stoppels noemt, is 'individue-gericht solidarisering'. Deze vorm richt zich op de individuele mensen, vooral op hen die bedreigd worden in hun mens-zijn. Men stelt zich als doel om met zorg en aandacht naast mensen te gaan staan, juist in hun moeilijkheden.¹²²

De twee motieven die we afleiden van Vellekoop, zijn 'vernieuwing van bestaande kerken' en 'ruimte voor andere spiritualiteit'. In het motief van vernieuwing leunt Vellekoop sterk op de visie van Keller, die

¹¹⁹ Noort, e.a., *Als een kerk opnieuw begint*, 257.

¹²⁰ Stoppels, 'Kerkplanting', 89.

¹²¹ Vellekoop, *Nieuwe kerken in een nieuwe context*, 74.

¹²² Stoppels, 'Kerkplanting', 90.

constateert dat kerkplanting het belangrijkste instrument is om tot vernieuwing van bestaande kerken te komen.¹²³ Ook Paas spreekt zich uit voor dit motief in *Kerkvernieuwing door kerkplanting*.¹²⁴

Het tweede motief dat we overnemen van Vellekoop is het geven en/of creëren van ‘ruimte voor andere spiritualiteit’. Hierbij willen we breed insteken. We denken aan nieuwe initiatieven, die op een bepaalde manier wezenlijk verschillen van de meeste gemeentestichtingsprojecten.¹²⁵

Gemeentestichting | Leiderschap

Gemeentestichting | Leiderschap

- ☐ Klassiek leiderschap
- ☐ Transactioneel leiderschap
- ☐ Visionair leiderschap
- ☐ Organisch leiderschap
- ☐ Gedeeld leiderschap
- ☐ Transformerend leiderschap
- ☐ ‘Niveau 5’-leiderschap

De betekenis van leiderschap voor de benadering van gemeentestichting behoeft geen uitgebreide uitleg. In het ‘boom’-model is dit begrip al uitgebreid uitgewerkt. De termen die hier in het palet gebruikt worden, zijn gebaseerd op wat Paas schrijft over leiderschap in *Als een kerk opnieuw begint*.¹²⁶

¹²³ Keller, T. (2002), *Why Plant Churches*, download.redeemer.com/pdf/learn/resources/Why_Plant_Churches-Keller.pdf.

¹²⁴ Paas, ‘Kerkvernieuwing door kerkplanting’, 4-5.

¹²⁵ Daarbij valt te denken aan: de PopUpKerk (www.popupkerk.nl); het KleiKlooster (www.kleiklooster.nl). Voor meer informatie hierover verwijzen we naar: Douma, J. (29 juni 2015) ‘Kerk voor niet-kerkelijken: nieuwe inspiratie voor kerken voor kerkelijken’, <https://josdouma.wordpress.com/2015/06/29/kerk-voor-niet-kerkelijken-nieuwe-inspiratie-voor-kerken-voor-kerkelijken-4/>. Geraadpleegd op 29 juni 2015.

¹²⁶ Noort, e.a., *Als een kerk opnieuw begint*, 284-311. De verschillende paradigma’s en vormen van leiderschap binnen kerkplanting worden uitgebreid uitgewerkt in bijlage 11.

10 Taakverdeling

Omdat dit een eindproduct is van twee studenten, namelijk Martijn de Jong en Arte Havenaar, hebben we ervoor gekozen om in dit document aan te geven wie verantwoordelijk is voor welk deel van het eindproduct.

Samen

- ▶ Data-verzamelen in de praktijk.
- ▶ Het oriënteren, het definiëren, de strategie bepalen en ontwerpen van het projectplan.
- ▶ De verschillende profielschetsen plaatsen binnen het ontwikkelde palet van verschillende stromingen van hedendaagse benaderingen van gemeentestichting.

Arte

- ▶ Het ontwikkelen en het uitwerken van het 'boom'-model.
- ▶ Data verwerkt vanuit Geloven in Spangen, Noorderlicht en Marcusconnect.
- ▶ Samenstellen van de profielschetsen.
- ▶ Onderzoeksmethoden van 'Activiteiten', 'Organisatiestructuur', 'Theologie' en 'Omgeving' uitgewerkt.
- ▶ Gefunctioneerd als tweede redacteur van het eindproduct.

Martijn

- ▶ Het ontwikkelen en het uitwerken van het *9-dimensionaal palet*.
- ▶ Data verwerkt vanuit Leven in Laak, Perron 61 en Het Pand.
- ▶ Onderzoeksmethoden van 'Leiderschap' en 'Gemeenschap' uitgewerkt.
- ▶ Gefunctioneerd als eerste redacteur van het eindproduct.